

KIRMIZI KEDİ KLASİKLER

Friedrich Nietzsche

Deccal

Hıristiyanlığa Lanet

ÇEVİREN: ORUÇ ARUOBA

Friedrich Nietzsche

1844 yılında, zamanın Alman İmparatoru Wilhelm'in doğum gününde, Kuzey Almanya'nın küçük bir kasabası olan Röcken'de doğdu. 25 yaşında, Basel'de klasik filoloji profesörü oldu; hocası Ritschl'in peşinden giderek çeşitli üniversitelerde bulundu ve sonunda filolojiyi terk ederek, Schopenhauer'in de etkisiyle tamamıyla felsefede karar kıldı. 1900'de, gençliğinde kaptığı frengi mikrobundan olduğu tahmin edilen çılgınlığa gömüldü. Kız kardeşi Elisabeth Förster (bir antisemit olan kocasının etkisiyle) yapıtlarını tahrif ederek Nazizm çizgisinde yayımlamaya devam etti. *Deccal* de bunlardan biridir.

Oruç Aruoba

1948'de doğdu. 1973'ten itibaren sırayla Hacettepe, Tübingen, Victoria-Wellington üniversitelerinde akademisyenlik ve öğretim görevliliği yaptı. 1983'te üniversiteyi terk etti, İstanbul'a yerleşerek çeşitli yayın kuruluşlarında çalıştı. Felsefe, şiir ve şiirsel metin türünde eserler verdi. Hume, Nietzsche, Kant, Wittgenstein, Rilke, Celan, Başo gibi önemli yazar ve düşünürlerden çevirileri bulunmaktadır.

Kırmızı Kedi Yayınevi: 893

Klasikler: 56

Özgün adı: *Der Antichrist: Fluch auf das Christenthum*

Deccal: Hıristiyanlığa Lanet

Friedrich Nietzsche

Çeviren: Oruç Aruoba

© Oruç Aruoba, 1986

© Kırmızı Kedi Yayınevi, 2017

Bu çevirinin Türkçe yayın hakkı Kırmızı Kedi Yayınevi'nindir.

Yayın Yönetmeni: Eris Batur

Dizi Editörleri: Volkan Atmaca, Çağlayan Çevik

Kitap Editörü: Volkan Atmaca

Kapak Tasarımı: Cüneyt Çomoğlu

Sayfa Tasarımı: M. Aslıhan Özçelik

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni alınmaksızın, hiçbir şekilde kopyalanamaz, elektronik veya mekanik yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Bu kitabın ilk baskısı 1986 yılında yayımlanmıştır.

Kırmızı Kedi'de Birinci Basım: Mart 2018, İstanbul

İkinci Basım: Temmuz 2020, İstanbul

ISBN: 978-605-298-641-7

Kırmızı Kedi Sertifika No: 40620

Baskı: Pasifik Ofset

Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2

34310 Haramidere/İSTANBUL

T: 0212 412 17 77 Sertifika No: 44451

Kırmızı Kedi Yayınevi

kirmizikedi@kirmizikedi.com / www.kirmizikedi.com

facebook.com: kirmizikediyayinevi / twitter.com: krmzikedikitap

instagram: kirmizikediyayinevi

Ömer Avni Mah. Emektar Sok. No: 18 Gümüşsuyu 34427 İSTANBUL

T: 0212 244 89 82 F: 0212 244 09 48

Friedrich Nietzsche

Deccal

HIRİSTİYANLIĞA LANET

Çeviren: Oruç Aruoba

FELSEFE

**Buradaki basımı olanaklı kılan dostum
Enis Batur'a teœekkür ederim.**

27 Ocak 2018, İzmir

Metin Üzerine Not

Burada sunulan çeviri, Nietzsche'nin yayına hazır kitap tasarısı olarak tamamlayıp 30 Eylül 1888 tarihini ve *Antichrist: Fluch auf das Christenthum* başlığını attığı metnin, 1961'de (Podach) ve 1969'da (KGW), elyazmasına dayanılarak gerçekleştirilen güvenilir basımlarından yapılmış çevirisidir. Kitap, bu basımlardan önce, çeşitli nedenlerle çeşitli metinsel bozukluklar içerir biçimde yayımlandığından, önceki yayınlanmış biçimleri burada hesaba katılmamıştır.

Metin ve yayınlanmasının tarihiyle ilgili bazı noktalar ve kaynakların gönderileri, Çevirenin Notları'na konmuştur. Aynı şekilde, Türkçe okuyan için metinde karanlık kalabilecek bazı konular ve deyimlemelerle ilgili Açıklamalar ile metinde yabancı dillerde bırakılan yerlerin anlamları, cildin sonundaki Notlar'a, bölüm sayısı belirterek eklenmiştir.

Oruç Aruoba
İstanbul, Şubat 1986

İkinci Basıya Not

İkinci bası için metin yeniden dizilmiş, çeviri gözden geçirilmiş, ilk basıda bulunan –az sayıda– dizgi hatası düzeltilmiş, Notlar biraz genişletilerek bazı yeni Açıklamalar eklenmiştir. Bu arada, ısrarlı isteklerime uyarak/ uymayarak metni çeviri açısından eleştiren –az sayıda– eleştirmeyen –çok sayıda– dostu teşekkür ederim.

O.A.

İstanbul, Kasım 1987

DECCAL

Önsöz

Bu kitap en azlarındır¹. Belki de onlardan hiçbiri yaşamıyor daha. Onlar benim *Zerdüşt'*ümü anlayanlar olacaklar: kendimi daha bugünden işitilecek kulaklar bulanlarla nasıl karıştırabilirdim ki? Ancak öbür gündür benim olan. Kimileri öldükten sonra² doğar.

Kişinin beni anlamasının, hem de *zorunlukla* anlamasının koşulları – bunları pek iyi bilirim. Benim yalnızca içtenliğime, tutkuma dayanabilmek için, düşünsel konularda katılık kertesinde dürüst olması gerekir kişinin. Dağlarda yaşamaya alışkın olması gerekir – çağın siyasetinin ve halkların çıkarıcılıklarının sefil gevezeliğini kendi *altında* görmeye. Aldırmaz olmuş olması gerekir, hiç sormaması gerekir, doğruluk yararlı mıdır diye, bir kötü kader olup çıkar mı diye... Bugün kimsenin sorma yürekliliğini göstermediği sorulara sertliğin verdiği yatkınlık; *yasaklanmış* olana yüreklilik; labirente önceden belirlenmişlik. Yedi yalnızlıkta edinilmiş bir deneyim. Yeni bir müzik için yeni kulaklar. En uzaklar için yeni gözler. Şimdiye dek sağır kalınmış doğrular için yeni bir vicdan. Ve yüce üslubun iktisat istemi: gücünü, *heyecanlanmalarını* derli toplu tutmak... Kendi kendine saygı; kendi kendine sevgi; kendi kendisi karşısında koşulsuz bir özgürlük...

İşte! Bunlardır benim okurlarım ancak, benim sahici okurlarım, benim önceden belirlenmiş okurlarım: *geri ka-*

lan neye yarar ki – geri kalan insanlıktır yalnızca. Kişinin gücüyle, ruhunun yüksekliğiyle insanlığa tepeden bakması gerekir – horgörüsüyle...

Friedrich Nietzsche

1 Kendimizi aldatmayalım. Hiperborlularız¹ biz – pekâlâ biliriz ne denli kopuk yaşadığımızı. “Ne karadan ne de denizden bulabilirsin Hiperborlulara giden yolu”: bunu daha Pindaros bilip söylemişti bizim için. Kuzeyin ötesinde, buzun, ölümün ötesinde – *bizim* yaşamımız, *bizim* mutluluğumuz... Mutluluğu keşfettik biz, yolu biliyoruz artık, binlerce yılın labirentinden çıkışı bulduk. *Başka* kim bulabilirdi ki bu çıkışı? – Modern insan mı? – “Ne ettiğimi bilmiyorum; ne ettiğini bilmeyen her şeyim ben,” diye iç geçirir modern insan... *Bu* modernlikti bizi hasta eden – tembel barışlar, korkak tavizler², modern Evet ve Hayır’ın bütün erdemli kirliliği. Her şeyi “kavradığından” dolayı her şeyi “bağışlayan” bu hoşgörü³, bu manda yüreklilik⁴, bizim için *scirocco*’dur⁵. Çağdaş erdemler ile öteki Güney yelleri arasında yaşamaktansa buzlar içinde yaşamak yeğdir! Yeterince yürekliydik, ne kendimizi ne de başkalarını esirgedik; ama uzun süre yürekliliğimizi *nereye* yönelteceğimizi bilemedik. Karamsarlaştık, durgunlaştık; bize yazgıcı dediler. *Bizim* yazgımız⁶ – doluluktu, gerilimdi, güçlerin birikimiydi. Şimşeğe, eyleme açtık, zayıfların mutluluğundan, “boyun eğiş”ten uzaktık... Göğümüzde sağanak vardı; doğa, bizim doğamız, bulutlanıyor, kararıyordu – *çünkü hiç yolumuz yoktu*. Mutluluğumuzun formülü: bir Evet, bir Hayır, düz bir çizgi, bir *hedef*...

2 İyi nedir? – İnsanda güç duygusunu, güç istemini, gücün kendisini yükselten her şey.

Kötü nedir? – Zayıflıktan doğan her şey.

Mutluluk nedir? – Gücün *büyüküğü* duygusu – bir engelin aşıldığı duygusu.

Doygunluk *değil*, daha çok güç; genel olarak barış *değil*, savaş; erdem *değil*, yetenek (Rönesans tarzı erdem, *virtù*¹, moralinsiz² erdem).

Zayıflar, nasibi kıtlar yıkılıp gitmelidir: *bizim* insan sevgimizin baş ilkesi. Ve onlara yıkılıp gitsinler diye de yardım edilmelidir.

Herhangi bir günahattan daha zararlı olan nedir? – Nasibi kıtlara, zayıflara duyulan acımadan doğan eylem – Hıristiyanlık.

3 Burada ortaya koyduğum sorun, varlıklar sıralamasında insanlığın yerini ne almalıdır sorunu değildir (insan bir *sondur*): sorun, hangi tip insanın, daha yüksek değerlidir, yaşamaya daha değerlidir, geleceği daha sağlamdır diye *yetiştirilmesi* gerektiği, *istenmesi* gerektiği sorunudur.

Bu yüksek değerli tip bundan önce de sık sık ortaya çıkmıştır: ama bir mutlu rastlantı olarak, istisna olarak; hiçbir zaman da *istenerek* değil. Tersine, daha çok korkulmuştur ondan, şimdiye dek korkunç olanın ta *kendisi* olmuştur neredeyse; ve bu korkudan dolayı da onun karşıtı olan tip istenmiş, yetiştirilmiş, elde de *edilmiştir*: evcil hayvan olan, sürü hayvanı olan, hasta hayvan olan insan – Hıristiyan...

4 İnsanlık, bugün inanıldığı gibi, daha iyiye ya da daha güçlüye ya da daha yükseğe doğru bir gelişme *göstermemektedir*. “İlerleme”, modern bir düşüncedir yalnızca, yani yanlış bir düşünce. Bugünün Avrupalısı, değerlilik

bakımından, Rönesans Avrupalısının fersah fersah altında kalır; ileriye doğru gelişme, herhangi bir zorunlukla, yükselme, yücelme, güçlenme *değildir* hiç de.

Bir başka anlamda, yeryüzünün en farklı yerlerinde, en farklı kültürlerde tek tek durumlarda bir başarıya¹ ulaşma hep görülür, bu başarıya ulaşanlar da sahiden bir *yüksek tip* oluştururlar: İnsanlık toplamına göre bir çeşit üstinsan... Böylesi şanslı, büyük başarı örnekleri hep olanaklı olmuştur, hep de olacak belki. Hatta bütün bir soy, bir kavim, bir halk, bazı durumlarda böylesi *isabetler*² olarak ortaya çıkabilir.

5 Hıristiyanlığı cicileyip bicileyip, allayıp pullamamalı: Hıristiyanlık bu *yüksek tip* insana karşı *ölümüne* bir *savaş* vermiştir, bu tipin bütün temel içgüdülerini yasaklamış, bastırmış, bu içgüdülerden, kötüyü, kötünün ta kendisini imbiklemiş, süzüp çıkarmıştır – üzerine suç atılan tipik insan olarak güçlü insan, “lanetli insan”. Hıristiyanlık bütün zayıfların, düşkünlerin, nasibi kıtların yanını tutmuş, güçlü yaşamın ayakta duruş koşullarının *çelişğinden* bir ideal çıkarmıştır; tinselliğin en üst değerlerinin günahkârlık, sapıklık, ayartılma olarak duyulmalarını öğreterek, tinsel bakımdan güçlü doğallıların bile akıllarını yozlaştırmıştır. En sefil örnek – Pascal’ın¹ yozlaşması, aklının kalıtsal ilk günahça yozlaştırıldığına inanan Pascal’ın; oysa Hıristiyanlığından başka bir şey değildi aklını yozlaştıran!

6 Acı verici, tüyler ürpertici bir oyundu karşıma çıkan: insanın *yozluğunun* önündeki perdeyi çektim, açtım. Bu sözcük, benim ağzımda, en azından bir kuşkuya karşı korunmuştur: insan konusunda ahlaksal bir yakınma içerdiği kuşkusuna. Bu sözcük –yeniden altını çizmek istiyorum– *moralinsiz* bir anlamdadır; öylesine ki, bu yoz-

luđu en güçlü bir biçimde duyduğum yer, şimdiye dek en bilinçli olarak “erdem”e, “tanrısallığa” yönelinen yer olmuştur. Yozlaşmışlıktan anladığım, sanırım şimdiden sezilendi, *décadence* anlamında: savım da, insanlığın bugün kendi en üst istenebilirliklerini bir araya topladığı değerlerin hepsinin *décadence* değerleri olduğu.

Bir canlıya, bir türe, bir bireye, içgüdülerini yitirmişse, kendisine zararlı olanı seçiyor, *yeğliyors*a, yozlaşmış derim. “Yüce duygular”ın, “insanlık idealleri”nin bir tarihi –olası ki bu tarihi anlatmak da bana düşecek– insanın *neden* böylesine yozlaştığının açıklaması olurdu neredeyse.

Yaşamın kendisiydi benim için büyümenin, dayanıklılığın, kuvvetlerin birikmesinin içgüdü, *gücün* içgüdü: güç isteminin *eksik* olduğu yerde düşüş vardır. Savım, insanlığın bütün en üst değerlerinde bu istemin *eksik* olduğudur – en kutsal adlara bürünerek egemenliği elinde tutanların düşüş-değerleri, *nihilistik*¹ değerler olduğu.

7 Hıristiyanlığa *acımanın*¹ dini denir. Acıma yaşam duygusunun erkesini artıran gerilim verici² duyguların karşıtı bir duygudur: çöküntü verici bir etkisi vardır. Kişi acıma duyduğunda gücünden yitirir. Acıma yoluyla, zaten acı çekmenin kendisinin yaşama getirdiği güç eksilmesi yoğunlaşır, çeşitlenir. Acı acıma yoluyla bulaşıcı hale gelir; bazı durumlarda, acımayla, neden birimleri ile çarpık bir orantı oluşturan bir toplam yaşam eksilmesine, yaşam erkesi³ eksilmesine ulaşılabilir (Nasıralı’nın⁴ ölümünde olduğu gibi). İlk bakış açısı bu, ama daha da önemli bir açı var. Acımanın, doğurageldiği tepkilere göre ölçüldüğünü düşünürsek, yaşam için taşıdığı tehlikeli nitelik daha da açık bir ışığa çıkar. Acıma, gelişmenin yasasını, *seç*i⁵ yasasını büyük çapta etkisiz kılar, çeler. Batıp gitmek için olgunlaşmış olanları ayakta tutar, yaşamın bozuk kalıtımlıların, sonu belirlenmişlerinin yarar-

na kendini ayakta tutar, yaşar *tuttuğu* her tür nasibi kıtın bolluğuyla da, yaşamın kendisine karamsar, sorunsal bir görünüm verir. Acımaya bir erdem demeye kadar vardırılmıştır iş (oysa her *soylu* ahlakta zayıflık olarak görülür); daha da ileri gidilmiş, acıma, erdemın ta *kendisi*, bütün erdemlerin temeli ve kaynağı kılınmıştır – tabii, hep göz önünde tutulması gerekir ki, bu nihilist bir felsefenin bakış açısından yapılmıştır, kalkanına *yaşamın yadsınmasını* kazınmış bir felsefenin; Schopenhauer tam ortamındaydı bu noktada: yaşam, acıma yoluyla değillenir; *değillenmeyedeğer* kılınır – acıma nihilizmin pratiğidir. Yeniden söyleyelim: bu çöküntü verici ve bulaşıcı içgüdü, yaşamın ayakta durmaya ve değer-yükselişine yönelik içgüdülerini çeler, siler, etkisiz kılar: böylelikle sefillerin *koruyucusu* olduğu kadar sefaletin *çoğaltıcısı* olarak da *décadence*'ın yükselişinin temel bir gereğidir – acıma, *hiçliğe* inandırır! “Hiçlik” denmez tabii buna: “Öte”⁶ denir, ya da “Tanrı”, ya da “*Hakiki Hayat*” denir, ya da Nirvana⁷, Kurtuluş, Kutsanmışlık.. Dinsel-ahlaksal idiosynkrasi⁸ alanından edinilme bu masum retorik⁹, burada *hangi* eğilimin derin sözcüklerin kılığına büründüğü kavranınca, hemen *çok daha az masum* görünmeye başlar: *yaşam düşmanı* eğilimdir bu. Schopenhauer yaşam düşmanıydı: *bu yüzden* erdem haline geldi acıma onun için... Bilindiği gibi, Aristoteles acımayı hastalıklı ve tehlikeli bir durum olarak gördü, arada sırada bir arındırıcıyla giderilmesi doğru olacak bir durum: trajediyi de bir arındırıcı olarak aldı. Sahiden, Schopenhauer'de (ve ne yazık St. Petersburg'dan Paris'e dek, Tolstoy'dan Wagner'e dek bütün yazınsal ve sanatsal *décadence*'ımızda) görülen bu böylesine hastalıklı ve tehlikeli acıma birikimi için, yaşam içgüdülerinde bir tedavi yolu aramak gerekirdi: ki bu birikim *patlasın*, aksın. Sağlıksız çağdaşlığımız içinde Hıristiyanca acımadan daha sağlıksız bir şey yok. *Burada* hekim olmak, *burada* acımasız olmak, *burada* neşter kullanmak –

bize aittir bu; bu bizim insan sevgimizdir, bu yüzden filozoflarız biz, biz Hiperborlular!

8 Kimi kendi karşıtımız olarak duyduğumuzu söylemek gerek –tanrıbilimciler¹ ile kanına tanrıbilimcilik bulaşmış her şey– bütün felsefemiz... Kişinin de bu yazgıyı yakından tanınması, dahası, kendisinde yaşamış olması, onun yüzünden neredeyse batıp gitmiş olması gerekir, burada artık şakaya yer olmadığını anlaması için (şu bizim Bay Doğabilimci ve Fizyologlarımızın özgür-tinciliği² benim gözümde *şakadır* – bu konulardaki tutku yok onlarda, bu konulardan *acı çekmiş* olma yok). Bu zehirlenme, düşünüldüğünden daha yaygındır: tanrıbilimciliğin burnu-büyüklik içgüdüsünü, bugün kişinin kendisini “idealist” duyduğu her yerde buldum – kişinin, yüksek bir kaynağa dayanarak, kendinde gerçekliğe tepeden, yabancı gözlerle bakma hakkını bulduğu her yerde... İdealist, tıpkı rahip gibi, bütün büyük kavramları elinde tutar (yalnızca elinde de değil!), onları iyi niyetli bir horgörüyle, “anlama yetisi”ne, “duyular”a, “onurlar”a, “mutlu yaşam”a, “bilim”e karşı kullanır; bunları, üzerinde saf kendi-içinliğindeki “Tin”in uçtuğu, zararlı, sapıtıcı güçler olarak, kendi *altında* görür – sanki şimdiye dek alçakgönüllülük, saflık, boynu büküklük, tek sözcükle *kutsallık*, yaşama, çekinilecek şeylerin ve günahların topundan daha çok zarar vermemiş gibi... Saf tin, safi yalandır... Rahip, yaşamın bu *meslekten* yoksayıcısı, yalanlayıcısı, zehirleyicisi, *yüksek* bir insan türü sayıldığı sürece, *doğru nedir* sorusuna hiçbir yanıt bulunamaz. Hiçin ve olumsuzlamanın bu bilinçli avukatı, “Hakikat”in sözcüsü yerine konduğunda, *doğru zaten* tepesi üstüne çevrilmiştir.

9 Savaş açtığım bu tanrıbilimci içgüdüsüdür: her yerde buldum onun izlerini. Damarlarında tanrıbilimci

kanı akanlar bütün şeylere daha başından eğri, dürüst olmayan bir tavırla yaklaşırlar. Bu yaklaşım sonucu oluşan tutku kendine *inanç* adını takar: kendi karşısında, sağlamaz sahtelik görünümünden acı çekmemek için gözünü sımsıkı, hepten yummak. Her şeye yönelik bu çarpık optikten¹ bir ahlak, bir erdem, bir kutsallık çıkarırlar, *yanlış görme*, iyi vicdan haline getirilir – bu optik, "tanrı", "kurtuluş", "ebediyet" adlarıyla sakrosankt² kılındıktan sonra da, *başka* herhangi bir optik türünün artık değer taşımaması talep edilir. Tanrıbilimci içgüdüsunü başka her yerde de kazıp ortaya çıkardım: bu içgüdü, yeryüzünde bulunan en yaygın sahtelik biçimi, sahteliğin sahici *yeraltı* biçimidir. Bir tanrıbilimcinin doğru diye duyduğu, yanlış olmak *zorundadır*: bu bir doğruluk ölçütü neredeyse. Tanrıbilimcinin en alttaki derin kendini ayakta tutma içgüdüdür, gerçekliğin herhangi bir bakımdan saygıdeğer bulunmasını, ya da hatta yalnızca dilegelmesini bile yasaklayan. Tanrıbilimciliğin etkilerinin yayıldığı her yerde, *değer yargısı* tepesi üstüne çevrilmiştir, "doğru" ve "yanlış" kavramları zorunlu olarak terstir: burada, yaşama en zararlı olana "doğru" denir; onu yükselten, yücelten, evetleyen, haklı ve üstün kılana da "yanlış" Tanrıbilimciler hükümdarların (*ya da* halkların) "vicdan"ları yoluyla *güce* el attıkları zaman da, temelde hep *neyin* olup bittiğinden kuşkumuz olmaz: Son istemi, *nihilistik* istem, gücü istemektedir...

10 Felsefenin tanrıbilimci kanıyla kirlendiğini söylediğimde, Almanlar tarafından hemen anlaşılır demek istediğim. Protestan papaz, Alman felsefesinin büyükbabasıdır¹; protestanlığın kendisi de onun *peccatum originale*'si². Protestanlığın tanımı: Hıristiyanlığın – ve aklın bir yanına inen inme... "Tübingen Darüşşafakası"³ sözünü söylemek yeter, Alman felsefesinin temelde ne oldu-

ğunu kavramak için – *dolambaçlı* bir tanrıbilim... Şvablar⁴ Almanya'nın en iyi yalancılarıdır, masumca yalan söylerler... Kant'ın ortaya çıkışının, dörtte üçü papazların, hocaların oğullarından oluşan Alman öğrenim dünyasında estirdiği şenlik havası nereden geliyor? Kant'la *daha iyiye* doğru bir gidişin başladığı yollu, bugün bile yankılanan Alman kanısı nereden? Alman öğrenimcilerinin tanrıbilimci içgüdüğü, bu noktada neyin yeniden olanaklı kılındığını sezinledi... Eski ideale varan bir gizli yol açılmıştı, "*Hakiki Dünya*" kavramı, ahlakın dünyanın özü olduğu kavramı (yanlışlar içinde bu en berbat iki yanlış!), şimdi sinsî-kurnaz bir skepsis⁵ sayesinde yeniden, kanıtlanabilir kılınmış olmasa da artık *çürütülemez* kılınmıştı... Akıl, aklın *hakkı*, ulaşamıyordu oraya... Gerçeklik "*görünüştellik*" haline sokulmuş; baştan aşağı *yalandan* bir dünya, varlıkların dünyası, gerçeklik haline sokulmuştu... Kant'ın⁶ başarısı salt bir tanrıbilimci başarısıdır: Kant, Luther gibi, Leibniz gibi, kendi başına ayakta duramayan Alman dürüstlüğü'nün yeni bir payandasıydı.

11 *Ahlakçı* Kant'a da bir sözümüz var¹: Bir erdem, *kendi* buluşumuz, *kendi* kişisel-özel gereksinmemiz ve gerekirliğimiz olması gerekir: başka her türlü anlamda, bir tehlikeden başka bir şey değildir. Yaşamımızın belirlemediği bir şeyonazarar verir: Kant'ın olmasını istediği gibi, salt "*erdem*" kavramı karşısındaki saygı duygusundan çıkan bir erdem zararlıdır. "*Erdem*", "*ödev*", "*kendi başına iyi*", kişisel-özel-olmayan, genel-geçer nitelikte iyi – uydurmalarıdır bütün bunlar; içinde çöküşün, yaşamın son güçsüzleşmesinin, Königsberg Çinliliği'nin² dile geldiği uydurmalar. Ayakta durmanın ve büyümenin en derin yasaları bunun tersini buyurur: herkesin *kendi* erdemini, *kendi* kesin buyruğunu bulmasını. Bir halk *kendi* ödevini genel olarak ödev kavramıyla karıştırınca batar. Hiçbir şey, bu "*kışisel-özel*

olmayan" ödev kadar, bu soyutlama moloh'u³ karşısında özveri kadar derinden, içten yıkıcı değildir. – Kant'ın kesin buyruğunun *yaşama zararlı* duyulmaması! Tanrıbilimci içgüdüsünden başka bir şey değildi onu kanatları altına alan! – Yaşam içgüdüsüyle yapılan bir eylem, bu eylemin yapılmasıyla duyulan hazda, *doğru*, haklı, yerinde bir eylem olduğunun kanıtını bulur: o Hıristiyan-dogmatik barsaklı nihilistin hazdan anladığı ise bir *yergidir*... İç zorunluk olmaksızın, derin bir kişisel-özel seçim olmaksızın, haz olmaksızın, "ödev" in otomatı olarak çalışmak, düşünmek, duymak kadar hızla yıkan başka ne olabilir? Bu tam da *décadence*'ın *reçetesidir*, hatta budalalığın reçetesi... Kant budala oldu. – Hem de *Goethe'nin* çağdaşydı bu! Bu yazgı örümceği, Alman filozofun ta kendisi sayıldı – daha hâlâ da sayılıyor! Almanlar için düşündüklerimi söylemeye edebim elvermiyor... Fransız Devrimi'ni devletin organik-olmayan biçiminden *organik* biçimine geçiş diye gören Kant değil miydi? İnsanın ahlaksal yapısından başka bir şeyle açıklanamayacak bir olay, tek bir örnekle "insanlığın iyiye eğilimi" nin bütünüyle *kanıtlanabileceği* bir olay olup olmadığını kendi kendine sormamış mıydı? Kant'ın yanıtı: "Bu Devrim'dir."⁴ Her şeyi, her bir şeyi yanlış kavrama içgüdüsü, doğaya aykırılığın içgüdüleşmesi, Alman *décadence*'ının felsefe olup çıkması – *işte Kant budur!*

12 Bir-iki şüpheliyi, felsefe tarihinin dürüst tipini bir yana ayırıyorum: geri kalanların düşünsel dürüstlüğü daha ilk gereklerinden bile haberleri yoktur. Topu hanımcıklar gibi davranırlar, bütün bu büyük gayretkeşler ve hilkat garibeleri "güzel duygular"ı kanıtlama sayarlar, "dolu yüreği" tanrılığın körüğü sayarlar, kanmayı da doğruluğun *ölçütü*. En sonunda da Kant, olanca "Alman" masumluğuyla, bu yozlaşma biçimini, bu düşünsel vicdan eksikliğini, "pratik akıl" kavramı altında bilimselleş-

tirmeye çalıştı: akla boş verilen durumlar için bir akıl icat etti, yani ahlakın dile geldiği, "...malısın"lı yüce talebin dile geldiği zamanlar için. Neredeyse bütün halklarda, filozofun rahip tipinin gelişmiş bir biçiminden başka bir şey olmadığını savlarsak, rahipten kalan bu miras, bu *kendi kendine kalpazanlık*, şaşırtıcı olmaktan çıkar. Kişinin kutsal ödevleri varsa, örneğin insanları iyileştirmek, kurtarmak, felaha erdirmek gibi; kişi tanrılığı yüreğinde taşıyorsa, ötelerin buyruğuna ağız görevi görüyorsa, böyle bir görevlenmeyle her türlü anlaşılabilirlik değerlendirmesinin dışındadır zaten – hatta azizlenmiştir bile bu görevlenmeyle, hatta daha yüksek bir derecelenmeye ait bir tiptir! Bir rahibe bilimden ne ki! O böyle şeylerin çok üstündedir! – Ve şimdiye dek de *egemen* olmuştur rahip! "Doğru" ile "doğru olmayan" kavramlarını o *belirlemiştir*...

13 Küçümsemeyelim bunu: *biz bile*, biz özgür tinliler bile "değerlerin yeniden değerlendirilmesi"yiz, bütün eski "doğru" ile "doğru-olmayan" kavramlarına karşı *cisim bulmuş* bir savaş ilanınız, zafer ilanınız. En değerli bakışlar en geç bulunur; en değerli bakışlar ise *yöntemlerdir*. Şimdiki bilimselliğimizin *bütün* yöntemleri, *bütün* varsayımları binyıllar boyu en derin horgörüyle karşılandı: kişi onlar yüzünden "doğru dürüst" insanların çevresinden dışarı atıldı – "Tanrı düşmanı" sayıldı, hakikat horgörücüsü, "ecinni çarpmış"¹ sayıldı. Bilimsel kişilik, şandala'ydı²... İnsanlığın bütün pathos'u³ karşıydı bize – neyin doğru olması *gerektiği* konusundaki kavramı, neyin doğruluğun hizmetinde olması *gerektiği* konusundaki kavramı: her "...malısın", şimdiye dek bize *karşı* yöneltilmişti... Bizim ereklerimiz, bizim etkinliklerimiz, bizim sessiz, dikkatli, kuşkulu tarzımız – hepsi tamamıyla düşkün, horgörülesi göründü insanlığa – sonunda da, bir ölçüde haklı olarak sorulabilir, acaba aslında bir *estetik*

beğeni değil miydi, insanlığı bunca zaman körlük içinde tutan: doğruluktan *pitoresk*⁴ bir etki beklediler; aynı şekilde de bilenden, bilginden, duyular üzerinde güçlü bir etkilemede bulunmasını – bizim *alçakgönüllülüğümüzü* onların beğenisine en çok aykırı düşen... Ah, nasıl da ele verirler kendilerini, tanrının bu baba-hindileri.

14 Akıllandık artık. Her bakımdan daha alçakgönüllü olduk. İnsanı artık "tin" den, "tanrısallık" tan türetmiyoruz. Onu hayvanların arasındaki yerine geri koyduk. En güçlü hayvandır o bizim için, çünkü en kurnazıdır: bunun bir sonucudur tinselliği. Öte yandan, burada da dilegelmek isteyen bir kendini beğenmişlikten koruyoruz kendimizi: sanki insan, hayvanların gelişmesinin büyük art niyetiymiş gibi. Hiç de yaratının tacı değildir o; her varlık, onun yanında, eşit bir yetkinlik basamağında durur... Bunu savlamakla da çok şey savlamış oluyoruz: İnsan, göreceli olarak, en bozuk yapıları hayvan, en hastalıklı hayvandır, içgüdülerinden en tehlikeli biçimde uzaklaşmış olan hayvan – tabii, bütün bunlarla, aynı zamanda hayvanların en *ilginci*. Hayvanlarla ilgili, ilk kez Descartes, saygıdeğer bir cesaretle, hayvanı makine olarak anlamayı göze almıştı: bizim bütün fizyolojimiz bu önermenin kanıtlanmasına yöneliktir. Hem mantık açısından da insanı bir yana ayırmıyoruz, Descartes'ın bile daha yaptığı gibi: bugün insanla ilgili kavranan ne varsa, onun makine olarak kavrandığı kadarıyla geçerlidir. Eskiden insana daha yüksek bir derecelenmenin çeyizi diye "özgür istem" verildi: bugün biz ondan istemini bile –bundan artık bir yeti anlaşılmasa gerektiği anlamında– geri aldık. Eski "istem" sözcüğü yalnızca bir sonuç durumunu imgelemeye yarar; kısmen çelişen, kısmen uyuşan bir sürü uyarıyı zorunlukla izleyen bir çeşit tekil tepkiyi – istem "işlemiyor" artık, "devindirmiyor" artık... Eskiden, insanın bilincin-

de, "tin" de, onun yüksek kökeninin, tanrısallığın kanıtı görüldü; insanı *yetkinleştirmek* için ona kaplumbağa gibi duyularını içine çekmek, yeryüzüyle alışverişini kesmek, ölümlü beden örtüsünü bir yana atmak salık verildi: böylece geriye onun asıl önemli olan yanı, "saf tin" kalacaktı. Bu noktada da aklımız başımıza geldi: bilinçlenme, "tin", bizim için, organizmanın göreceli bir yetkinsizliğidir, bir deneme, tadına bakma, yanılma, bir sürü sinir kuvvetinin gereksizce harcandığı bir çabalamadır – bir şeyin yalnızca bilinçlendirilmekle yetkin hale getirileceğini yadsıyoruz. "Saf tin", safi aptallıktır: sinir sistemini ve duyuları, "ölümlü beden"i hesap dışı bırakmak, *yanlış hesap yapmaktır* – başka bir şey değil!

15 Ne ahlak, ne din, Hıristiyanlık içindeki biçimleriyle, gerçekliğin herhangi bir noktasıyla ilintilidir. Bir sürü hayali *neden* ("Tanrı", "ruh", "ben", "tin", "özgür istem" – ya da "özgür olmayan istem"); bir sürü hayali etki ("günah", "kurtuluş", "takdir", "ödek", "günahların bağışlanması"). Hayali *varlıklar* ("Tanrı", "tinler", "ruhlar") arasında bir alışveriş; hayali bir *doğabilim* (antroposentrik¹; doğal neden kavramının tam eksikliği); hayali bir *psikoloji* (bir sürü kendini yanlış anlama, bazı genel hoş ya da nahoş duyguların, örneğin *nervus sympathicus*² durumlarının, dinsel-ahlaksal sapkınlıklarının simge diliyle yorumlanması – "pişmanlık", "vicdan sızlaması", "şeytanın ayartısı", "tanrının yaklaşması"); hayali bir *ereksellik*³ ("tanrının melekûtu", "kıyamet", "ebedi hayat"). Bu saf *uydurmalar dünyası* ile düşler dünyası arasında da, birincisinin aleyhine, dağlar kadar fark vardır; düşler dünyası, gerçekliği tersinden de olsa *yansıtır*, oysa *bu* kurgular dünyası, gerçekliği sahteleştirir, değersizleştirir, değiller. "Doğa" kavramı "Tanrı"nın karşıt kavramı olarak ayarlanınca, "doğal" sözcüğü "günahkâr" anlamına gelmek

zorundaydı – bütün bu uydurmalar dünyası, köklerini, doğal olana (gerçekliğe!) karşı bir *nefrette* buluyordu, gerçek karşısında derin bir hoşnutsuzluğun dilegelişiydi.. *Bu da her şeyi açıklıyor.* Gerçeklikten *yalanlar yoluyla kaçıp kurtulmak* için nedenleri olan kim? Gerçeklikten *acı çeken* kim? Ama gerçeklikten acı çekmek demek, kendisi bir *bahtsız* gerçeklik olmak demektir... Nahoş duyguların hoş duygulara ağır basmasıydı, bu uydurma ahlakın ve dinin nedeni: bu ağır basma ise *décadence'*ın *formülünü* sağlar...

16 Aynı sonuca *Hıristiyan Tanrı kavramının* bir eleştirisi de ulaştırır. – Kendine olan inancını sürdüren bir halk kendi öz tanrısına da sahiptir. Onda, kendisini üstte tutan koşulları, kendi erdemlerini yüceltir – kendinden duyduğu hoşnutluğu, güçlülük duygusunu, bunlar için müteşekkir olabileceği bir varlığa yansıtır. Zengin olan, vermek, dağıtmak ister; gururlu bir halk, *kurban vermek* için bir tanrıya gereksinim duyar... Din bu koşullar altında bir şükran biçimidir. Kişi kendisi için müteşekkiridir: bunun için bir tanrıya gereksinim duyar. – Böyle bir tanrı, yarar da zarar da verebilmeli, dost da düşman da olabilmelidir – kişi ona iyilikte de kötülükte de tapınır. Bir tanrıyı yalnızca iyinin tanrısı olma durumuna sokan *doğaya aykırı* iğdişlenmişlik burada her türlü çekiciliğini yitirirdi. Kişinin iyi olan tanrı kadar kötü olanına da gereksinimi vardır: kişi kendi varoluşunu yalnızca hoşgörüye, insanlıca borçlu değildir ki... Öfkeyi, öcü, kıskançlığı, alayı, kurnazlığı, şiddeti tanımayan bir tanrı neye yarardı ki? Daha zafer kazanmanın ve yıkımın gerektirdiği çabalamanın baştan çıkarıcı *zorluğunu* bile tanımayan bir tanrı? Kişi böyle bir tanrıyı anlamazdı bile: ona niye sahip olsundu ki? – Ama tabii, bir halk batmaktayken; geleceğe olan inancının, özgürlük umudunun hepten yitmekte olduğunu duyarken; boyun eğmek en yararlı şey olarak,

boyun eğmişin erdemleri ayakta durmasının koşulları olarak bilincine yerleşmekteyken, o zaman tanrısının da değişmesi *zorunludur*. Şimdi bir ödlele haline gelir o da, ürkek, alçakgönüllü olur, "ruh barışı" salık verir, nefretten uzaklaşma, hoşgörü, dostu da düşmanı da "sevme" çağrısında bulunur. Sürekli ahlaksallık dağıtmaya başlar, her özel erdem inine girer sürüne sürüne, herkesin tanrısı haline gelir, kişiye özel hale gelir, kozmopolit¹ olur... Eskiden bir halkı, bir halkın güçlülüğünü, bir halkın ruhunda saldırgan ve güce susamış ne varsa onları temsil ediyordu: şimdi ise iyi bir tanrıdan başka bir şey değil... Gerçekten de tanrıların başka seçenekleri yok: *ya* güç istemidirler –öyle oldukları sürece de halk tanrıları olurlar– *ya da* gücün güçsüzlüğüdürler – o zaman da zorunlu olarak *iyi* hale gelirler...

17 Nerede güç istemi herhangi bir biçimde alçalıyorsa, her seferinde aynı zamanda fizyolojik bir gerileme, bir *décadence* vardır orada. *Décadence*'ın tanrısı, en erkekçe erdemleri ve güdüleri budandığından, artık zorunlukla, fizyolojik olarak gerilemişlerin, zayıfların tanrısı haline gelir. Onlar kendilerine zayıf demezler, "iyi" derler... Bir ipucu gerekmeden anlaşılıyor artık, tarihin hangi anında iyi bir tanrı ile kötü bir tanrı arasındaki ikilik uydurmasının olanaklı hale geldiği. Boyunduruk altına alınanlar, hangi içgüdüyle kendi tanrılarını "kendi başına iyi" durumuna indirmişlerse, aynı içgüdüyle, kendilerini boyunduruk altına alanların tanrılarının da iyi niteliklerini silip alırlar; efendilerinden onların tanrısını *şeytanlaştırarak* öç alırlar. – *İyi* tanrı, bir o kadar da şeytan: ikisi de *décadence*'ın yaratıkları. – Bugün hâlâ Hıristiyan tanrıbilimcilerin saflıklarına kanıp, tanrı kavramının "İsrael'in¹ Tanrısı"ndan, halkın tanrısı olmaktan Hıristiyan tanrıya, bütün iyinin toplamı olmaya geçişi-

nin bir ilerleme olduğu hükmüne nasıl olup da varılabiliyor? – Oysa Renan² bile yapıyor bunu. Sanki Renan'ın saflık konusunda tek bir iddiası olabilirmiş gibi! Oysaki tam tersi bas bas bağıyor. Tanrı kavramından, *yücelen* yaşamın varsayımları, bütün kuvvetli, yürekli, erkekçe, gururlu yanları giderilince, adım adım, yalnızca yorgunlar için bir dayanak, boğulanlar için bir can simidi olma durumuna düşünce, hepten fakir-fukara tanrısı, günahkârların tanrısı, hastaların tanrısı *par excellence*³ olunca ve genel olarak tanrısal yüklem diye yalnızca "iyileştirici", "kurtarıcı" yüklemi sanki *arta kalınca*: *neyin* sözünü etmektedir ki böylesi bir değişim, tanrısal olanın böylesine bir *indirgenmesi*? – Tabii: "tanrının hükümranlığı" bu yolla genişlemiştir. Eskiden yalnızca kendi halkını, kendi "seçilmiş" halkını içerirdi. Sonra, halkının ta kendisi gibi, gurbete, gezginciliğe çıktı, o zamandan bu yana da hiçbir yerde durup dinelmedi: ta ki, sonunda her yerde yerleşik hale geldi, bu koca kozmopolit – ta ki "büyük çoğunluğu" ve yeryüzünün yarısını kendi yanına çekti. Ama "büyük çoğunluğun" tanrısı, tanrıların bu demokrati, gene de gururlu bir put gibi tapınılan bir tanrı olamadı: hep Yahudi kaldı, inziva tanrısı olarak, bütün karanlık köşe bucakların tanrısı, bütün dünyanın bütün sağlıksız mahallelerinin tanrısı olarak kaldı... Onun yeryüzü hükümranlığı, tıpkı eskisi gibi, bir yeraltı hükümranlığı, bir düşkünler yurdu, bir *souterrain*⁴ hükümranlık, bir getto⁵ hükümranlığıdır... Ve kendisi de öylesine soluk benizli, öylesine zayıf, öylesine *décadent*... Soluk benizlilerin en soluk benizlileri bile ona göre efendi olurlar, metafizikçi efendiler, kavram albino'ları⁶. Bunlar onun çevresinde öylesine çok dolanırlar ki, sonunda o da onların dolanmalarından hipnotize olarak, kendisi de dolanmaya başlar, örümcek olur, kendisi *metaphycus*⁷ olur. Artık dünyayı kendi kendine, kendi içinden örme-

ğe başlar –*sub specie Spinozae*⁸– artık hep daha ince, hep daha uçuk biçimlere dönüştürür kendini, “ideal” olur, “saf tin” olur, “mutlak” olur, “kendi başına şey” olur... Bir *tanrının düşüşü*: tanrının “kendi başına şey” oluşu...

18 Hıristiyan tanrı kavramı –hasta tanrısı olarak tanrı, örümcek olarak tanrı, tin olarak tanrı– yeryüzünde ulaşılmış en yoz tanrı kavramlarından biridir; belki de tanrı tipinin batış sürecindeki en düşük seviye işaretini temsil eder. Tanrının, yaşamın aydınlanması ve bengi *Evet*'i olmak yerine, *yaşamı çececek* kadar yozlaşması! Tanrıda yaşamın, doğanın, yaşama isteminin düşman ilan edilmesi! Tanrının, “dünyeviliğin her türlü yalanlanması için, her türlü “öte dünya”lık yalanı için, formül haline gelmesi! Tanrıda hiç'in tanrısallaştırılması, hiçlik isteminin tanrısallaştırılması!

19 Kuzey Avrupa'nın güçlü ırklarının Hıristiyan tanrıyla kendilerinden tipuzaklaştırmamış olması, onların dinsel yetenekleri için pek de onurlandırıcı değil; beğenileri konusunda ise bir şey söylemeyelim. Böylesine hastalıklı ve yaşlılıktan güçsüzleşmiş bir *décadence* yaratığının üstesinden gelebilmeleri *gerekirdi*. Ama onun üstesinden gelememiş olmaları yüzünden de başlarına bela gelmiştir: onun hastalığını, yaşlılığını, çelişikliğini bütün içgüdülerine sokmuşlardır – o zamandan beri de artık hiçbir tanrı *yaratamamışlardır!* Neredeyse iki bin yıl, ve bir tek yeni tanrı yok! Hep, boyuna, sanki haklı yerini bulmuş gibi, insandaki tanrı kuran gücün, *creator spiritus*'un¹ bir *ultimatum*'u² ve *maximum*'uymuş gibi, Hıristiyanlığın *monotono-theist*'liğinin³ bu zavallı tanrısı! Bu sıfırdan, kavramdan, çelişmeden kurulmuş piç düşkünlük abidesi, içinde bütün *décadence* içgüdülerinin, ruhun bütün ödeklıklarının ve bezginliklerinin kutsanmalarını buldukları çöp yığını!

20 Hıristiyanlığı yargılamakla, onunla akraba olan, hat-
ta inananlarının sayısı daha fazla olan bir dine hak-
sızlık etmek istemem: *Budizm*'e. İkisi de nihilist dinler ola-
rak aynı sınıfa girerler –*décadence dinleridir* bunlar– ama
en ilginç biçimde de birbirlerinden ayrılırlar. Şimdi *karşı-
laştırılabilir* olmalarını da Hıristiyanlığın eleştiricileri Hint
bilginlerine¹ borçludurlar. – Budizm Hıristiyanlıktan yüz
kez daha gerçekçidir – bir nesnel ve serinkanlı soru sorma
mirası taşır, yüzlerce yıl sürmüş bir felsefe geleneğinden
sonra gelmiştir, bunun “tanrı” kavramı da daha gelirken
giderilmiştir. Budizm tarihin bize gösterdiği yegâne sahici
pozitivist dindir, bilgi kuramında bile (sert bir fenomena-
lizm²), artık “*günaha* karşı savaş” demez, gerçekliğin hak-
kını vererek, “*acıya* karşı savaş” der. Onu Hıristiyanlıktan
derin bir biçimde ayıran da ahlak kavramlarının kendini
aldatıcılığını geride bırakmış olmasıdır. – Budizm, benim
dilimle söylendikte, iyinin ve kötünün *ötesinde*³ durur.
– Dayandığı ve göz önüne aldığı *iki* fizyolojik olgu var-
dır: *İlkin*, duyusallığın, incelmış bir acı çekme yatkınlığı
olarak dilegelen aşırı uyarılabilirliği, *sonra*, aşırı bir tinsel-
leşme, kavramlara ve mantık işlemlerine dalmış uzun bir
yaşam boyunca, kişilik güdüsünün “kişisel-olmayan”ın
karşısında zarar görmesi. (Bu iki durumu da, okurlarımdan
en azından bazıları, benim gibi “nesnel” olanlar, ken-
di deneyimlerinden tanıyacaklardır.) Bu fizyolojik temel
üzerinde bir *depresyon*⁴ oluşmuştur. Buddha bu duruma
hijyenik⁵ açıdan yaklaşır. Onun karşısına, açık havada ya-
şamayı, gezgin yaşamını; yiyeceklerde ölçülülüğü ve se-
çiciliği; bütün alkollü içkilerden kaçınmayı; aynı şekilde,
safra yapan, kanı kızıştıran bütün tutkulardan kaçınmayı
getirir; *endişe* olmayacak, ne kendi ne de başkaları için.
Ya dinginlik veren ya da şenlendiren tasarımları geliştirir
– başka türden tasarımlardan kurtulmak için de araçlar
geliştirir. İyilikseverlik, iyilik yapmak, sağlığa yararlıdır.

*Dua etmek yasaktır, aynı şekilde münzevilik de; hiçbir kesin buyruk yok, hiçbir zorlama yok, manastır topluluğunun kendi içinde bile (isteyen çıkıp gidebilir). Bütün bunlar o aşırı uyarılabilirliği güçlendirmenin yollarıydı. Tam bu yüzden, başka türlü düşünenlere karşı savaşmayı öğütmez; öğretisi kin, çekemezlik, *ressentiment* duygularından başka hiçbir şeye karşı değildir ("Düşmanlığa çare düşmanlık değildir": bütün Budizm'in devindirici tekerlemesi). Ve haklıydı: tam da bu tutkular ana diyetik⁶ amaç bakımından tamamıyla *sağlıksızdı*. Karşısındaki bu son derece büyük bir "nesnellik"le (yani bireysel çıkar duygularının zayıflamasında, ağırlık noktasının, "bencilliğin" yitirilmesinde) dilegelen tinsel bitkinlikle savaşmanın yolunu, en tinsel ilgi ve çıkarları bile sıkı bir indirgemeye *kişiye* geri getirmekte buldu. Buddha'nın öğretisinde bencillik ödev yerine geçer: "gerekli tek şey", "Sen acıdan nasıl kurtulacaksın?" ilkesi, bütün dinsel diyet'i düzenler ve sınırlandırır (belki de burada o Atinalıyı anımsayabiliriz, saf "bilimselliğe" karşı aynı savaşı veren Sokrates'i; o da kişisel bencilliği bilgi sorunları alanında bile ahlak durumuna yükseltmişti).*

21 Budizm'in önkoşulları, çok ılıman bir iklim, törelerde büyük bir geniş yüreklilik ve hoşgörü, militarizm *yok*; ve hareketin ordusunu oluşturanlar da yüksek ve öğrenim görmüş toplum katmanları. İstenen, neşelilik, dinginlik, en yüksek amaç olarak arzulardan arınmaktır, ve *ulaşılır* da bu amaca. Budizm yetkinliğe yalnızca ulaşmaya çablayan bir din değildir: yetkinlik normal durumdur.

Hıristiyanlıkta aşağılanmış ve ezilmişlerin içgüdüleri önplana çıkar: burada amaçlarının peşine düşenler en alt katmanlardır. Burada *meşgale* olarak, can sıkıntısına karşı ilaç olarak günah kasuistiği¹, özeleştirisi, vicdan engizisyonu uygulanır; burada tutkular, adına sürekli "tanrı"

denen bir güçlü karşısında uyanık tutulur (dua yoluyla); burada, en yüksek olan erişilmez sayılır; bağış, "lütuf" sayılır. Burada açıklık da yoktur; köşe-bucak, karanlık hücre, Hıristiyanca'dır; burada beden horgörülür; hijyen duyusallık² diye reddedilir; Kilise kendisini temizliğe karşı bile korur (Mağribiler İspanya'dan uzaklaştırıldıktan sonra alınan ilk Hıristiyanca önlem, halka açık hamamların kapatılması oldu; bunlardan yalnızca Cordoba'da³ 270 tane vardı). Yine Hıristiyanca olan bir şey, hem kendine hem başkalarına yönelik bir belirli hunharlık duygusu; başka türlü düşünenlere karşı bir nefret; peşe düşüp kovuşturma isteğidir. Karamsar ve kıskırtıcı tasarımlar önplandadır; en çok arzulanan, en yüksek adlar verilen durumlar, epilepsid'lerdir⁴; diyet öyle ayarlanmıştır ki, hastalıklı görünümüleri kolaylaştırır ve sınırları aşırı ölçüde uyarır. Hıristiyanca olan, yeryüzünün efendilerine, "soylular"a karşı ölümüne bir düşmanlıktır – ve aynı zamanda gizli bir rekabet ("beden" onlara bırakılır, yalnızca "ruh" istenir...). Hıristiyanca olan, tinden, tinin gururundan, yürekliliğinden, özgürlüğünden, libertinaj'ından⁵ nefrettir; Hıristiyanca olan, *duyulardan* nefrettir, duyuların neşelerinden, genel olarak neşeden nefret...

22 Hıristiyanlık ilk yetiştiği toprağı, en alt katmanları, antik dünyanın *yeraltı*nı terk ettiğinde, barbar halklar arasında güç peşine düştüğünde, artık varsayması gereken, *yorgun* insan değil, içsel olarak yabancılaşmış, içi içini yiyen insandı – kuvvetli ama çarpıklaşmış insan. "Kendinden memnuniyetsizlik, kendinden acı çekme, burada Budistlerdeki gibi bir aşırı uyarılabilirlik ve acı çekebilirlik değildi, tersine, bir güçlü acı verme arzusu, iç gerilimi saldırgan eylemler ve tasarımlarla boşaltma arzusu. Hıristiyanlık *barbarca* kavramlar ve değerler gereksiyordu, barbarlar üzerinde egemenliğini kurmak için:

ilklerin kurbanı, akşam yemeğinde kan içme, tin ve kültürü horgörme; her biçimiyle, duyusal ve duyusal olmayan işkence; tapınmanın büyük görkemi. Budizm geç insanlar için bir dindir, iyilikli, yumuşak hale gelmiş, üst düzeyde tinselleşmiş, çok kolay acı duyabilen ırklar için (Avrupa ona daha hiç hazır değil): Budizm bu ırkların barışa ve neseliliğe, tinsel olana bir perhiz koymaya, beden sertliklerini azaltmaya yönelmişlikleridir. Hıristiyanlık ise *yırtıcı hayvanlar* üzerinde efendi olmak istiyordu; bulduğu yol da onları *hasta* yapmaktı – zayıflaştırmak, Hıristiyanca *ehlileştirme*, “uygarlaştırma” reçetesidir. Budizm uygarlığın sonunun ve yorgunlaşmasının dinidir, Hıristiyanlığın önünde ise uygarlık daha yoktur bile – onu belirli koşullarda kuracaktır.

23 Budizm, bir daha söylersek, yüz kez daha soğukkanlı, dürüst, nesneldir. Acısını, acı duyabilirliğini, kendi kendine, günah yorumu yoluyla *saygıdeğer* kılmak zorunda değildir artık – düşündüğünü açıkça söyler: “acı çekiyorum”. Barbarlar için ise acı kendi başına saygıdeğer bir şey değildir: acı *çektikğini* kendi kendine kabul ettirebilmek için önce bir yorum gerekser (içgüdüğü daha çok acıyı yadsımaya, ona sessizce katlanmaya yöneliktir). Burada “şeytan” sözcüğü bir rahatlamadır: kişinin son derece güçlü ve korkunç bir düşmanı vardır – böyle bir düşmandan dolayı *çektikği* acıdan da utanması gerekmez.

Hıristiyanlığın temelinde Doğu’ya ait bazı incelikler vardır. Her şeyden önce bilir ki, bir şeyin kendi başına doğru olup olmadığı hiç fark etmez, ama buna doğrudur diye inanılması son derece önemlidir. Doğruluk ve bir şeyin doğru olduğu *inancı*: birbirinden tamamıyla ayrı duran iki ilgi dünyası, neredeyse *karşıt* dünyalar – bunlara birbirinden temelden farklı yollarla ulaşır kişi. Bu konuda bilgili olmak – bu, Doğu’da bilgeliğin ta *kendisidir*:

Brahmanlar¹ bunu anlamışlardı, Platon bunu anlamıştı, esoterik² bilgeliğin her öğrencisi anlamıştı bunu. Örneğin gınahtan kurtulduğuna inanmak mutluluk veriyorsa, bunun için gerekli olan, insanın günahkâr olması *değil*, kendini günahkâr *hissetmesidir*. Genel olarak da, her şeyden önce gerekli olan *inanç* olunca, o zaman akıl, bilgi, araştırma gözden düşürülmelidir: doğruluğa giden yol *yasak* yol haline gelir. Güçlü bir *umut*, yaşam için, ortaya çıkmış herhangi bir tek gerçek mutluluktan çok daha büyük bir *uyarıcıdır*. Acı çekenlerin bir umut yoluyla ayakta tutulmaları gerekir. Öyle bir umut ki hiçbir gerçeklikle çelinemesin – herhangi bir doyum yoluyla da *giderilemesin*: bir öte-umut. (Tam da bu özelliği, mutsuz insanları aynı durumda tutması yüzünden, umut Greklerce kötülüklerin en kötüsü sayılırdı, sahici *haince* kötülük: kötülük kabının dibindeki tortuydu o.) *Sevginin* olanaklı olması için tanrının kişi olması gerekir; en alt içgüdülerin söz sahibi olması için tanrının genç olması gerekir. Kadınların tutkunlukları için bir yakışıklı azizin, erkeklerinki için de bir Meryem'in önplana çıkarılması gerekiyordu. Şu varsayım la ki, Hıristiyanlık, Afrodit ya da Adonis³ kültlerinin *cultus*⁴ kavramının zaten belirmiş olduğu bir toprak üzerinde efendi olmak istiyordu. *Saffet*, cinsel perhiz⁵ koşulu da dinsel içgüdünün şiddetini ve içtenliğini artırıyordu – tapınmayı daha sıcak, daha kendinden geçirici, daha manevi kılıyordu. Sevgi insanın şeyleri en *olmadıkları* gibi gördüğü durumdur. Sanrı gücü en yüksek noktasındadır, aynı zamanda tatlılaştırıcı, *ferahlatici* güç de. Kişi sevgi içindeyken, başka zamanlarda dayanabileceğinden çok daha fazlasına dayanır, her şeye katlanır. İş, sevgi duyurabilecek bir din icat etmekteydi: böylelikle kişi yaşamın fenalıklarının ötesine geçebilirdi – artık görmezdi bile onları. Üç Hıristiyanlık erdemi üzerine, inanç, sevgi, umut üzerine söyleyeceklerim bu kadar: bunlara üç Hı-

ristiyanca *kurnazlık* adını veriyorum. – Budizm bu biçimde kurnaz olamayacak kadar gecikmiş, pozitivistleşmişti.

24 Burada yalnızca Hıristiyanlığın *ortaya çıkışıyla* ilgili soruna değiniyorum. Bunun çözümünün ilk önermesi şu: Hıristiyanlık ancak üzerinde yetiştiği topraktan hareketle anlaşılabilir – bir karşıt-hareket, Yahudi içgüdü-süne karşı bir şey *değildir*; bu içgüdü'nün tutarlı sonucu, onun korku verici mantığı içindeki bir ileri çıkarımdır. Kurtarıcı'nın dilegetiriş biçimiyle: “Felah Yahudilerden gelir”. – İkinci önerme de şu: Galile'li¹ psikolojik tipi burada hâlâ görülebilir, ama ancak tam yozlaşmış biçimiyle (ki bu aynı zamanda bütünselliğini yitirmesi ve yabancı özellikler yüklenmesi demektir) kullanıldığı amaç için yararlı olabilirdi – insanlık *kurtarıcısı* bir tip oluşturmak amacı.

Yahudiler dünya tarihinin en ilginç halkıdır, çünkü olmak ya da olmamak sorusu ile yüz yüze geldiklerinde, tam sinsice bir bilinçle, *ne pahasına* olursa olsun olmayı seçmişlerdir: paha da bütün doğanın, bütün doğallığın, bütün gerçekliğin, bütün dış dünyanın olduğu kadar bütün iç dünyanın da kökten bir biçimde *sahteleştirilmesi* olmuştur. O zamana dek bir halkın yaşayabilmesini, yaşama olanağı elde edebilmesini sağlamış bütün koşullara *karşı* engeller kurmuşlar, doğal koşullara karşıt bir kavrama biçimi yaratmışlardır – sırasıyla dini, tapınmayı, ahlakı, tarihi, psikolojiyi onulmaz bir biçimde tersine, *doğal değerlerinin çelişiklerine* çevirmişlerdir. Aynı olguyla bir kez daha ve son derece büyütülmüş oranlarda, ama gene de yalnızca bir kopya olarak karşılaşıyoruz: Hıristiyan Kilisesi, “azizlerin halkı”nın tersine, her türlü özgünlükten yoksundur. Yahudiler bununla da dünya tarihinin en *alın yazıcı* halkıdır: sonraki etkileriyle insanlığı öylesine sahteleştirmişlerdir ki, daha bugün bile bir Hıristiyan,

Yahudi-karşıtı duygular duyabilir, oysa kendisinin *en son Yahudi çıkarımı* olduğunu anlamaz.

Ahlakın Soykütüğü adlı kitabımda, ilk kez, *soylu* bir ahlak ile bir *ressentiment ahlakının* karşıtlığı kavramını psikolojik olarak ortaya attım; bunlardan ikincisi, birincisine karşı getirilen bir *Hayır'dan kaynaklanır*: bu ise tamı tamına Yahudi-Hıristiyan ahlakıdır. Yaşamın *yükselen* devinine, yeryüzünde nasiplilik, güç, güzellik, kendini-evetleme serimleyen her şeye Hayır diyebilmek için, burada, *ressentiment'*ın deha olup çıkmış içgüdüğü *başka* bir dünya yaratmak zorundaydı; öyle bir dünya ki, bu dünya açısından, *yaşamı evetleme*, bize fena olarak, kendi başına suçlanması gerekenin ta kendisi olarak görünsün. Psikolojik olarak hesaplandığında, Yahudi halkı, en inatçı yaşama kuvvetine sahip halktır; öyle ki, olanaksız koşullar altında kalınca, kendi isteğiyle, kendini korumanın en derin kurnazlığıyla, her türlü *décadence içgüdüünün* yanını tutar – onların egemenliği altında olduğundan dolayı *değil*, onlarda, “dünya”ya karşı kullanmakla başarılı olabileceği bir güç sezindiğinden dolayı. Bütün *décadent'*lerin ayna görüntüsüdürler onlar: sanrı olmaya varasıya, *décadent* olmayı *serimlemek* zorundaydılar; oyunculuk dehasının *non plus ultra*² derecesiyle, her türlü *décadence hareketinin* doruk noktasına yerleşmeyi (*Paulus'*un Hıristiyanlığı olarak); bu hareketten de, yaşamın herhangi bir *evetleyici* yanından daha güçlü bir şey yaratmayı bildiler. *Décadence*, Yahudilik ve Hıristiyanlıkta güce ulaşmaya çalışan insan türü, bu *rahipçe* tür için yalnızca bir *araçtır*:bu insan türünün yaşamsal çıkarı, insanlığı *hasta* kılmaktı ve “iyi” ile “kötü”, “doğru” ve “yanlış” kavramlarını, yaşam için tehlikeli ve dünyayı karalayıcı bir anlamda tersine çevirmekte yatıyordu.

25 İsrail'in tarihi, doğal değerlerin her türlü *doğallıklarından çıkarılmasının* tipik tarihi olarak, bulunmaz

önemdedir: bu tarihin beş olgusunu ortaya koyuyorum. Başlangıçta, özellikle Krallık döneminde, İsrail de bütün şeylerle *doğru*, yani doğal ilişkiler içindeydi. Yahova'sı¹, onun güçlülük bilincinin, kendi başına neşenin, kendinden umutlu olmanın dilegelişiydi: ondan utku ve onma beklenir, onunla birlikte oldukça, doğanın halka gereksinimlerini sağlayacağına güvenilirdi – özellikle de yağmur. Yahova, İsrail'in tanrısıydı, *dolayısıyla* haklılığın tanrısıydı: güçlü olan ve güçlü olmaktan dolayı da vicdanı rahat olan her halkın mantığı. Festival cultus'unda bir halkın kendini onaylamasının bu iki yanı dilegelir: yücelmesini sağlayan büyük kader için müteşekkir, yılın dönüşü ve hayvanları ile ürünlerinden aldığı bereket için müteşekkir. – Bu durum hüüzün verici bir biçimde ortadan kalktıktan sonra da uzun süre bir ideal olarak kaldı: içeride karmaşa, dışarıda Asurlular vardı. Ama halk, en üst arzulanabilirlik olarak, şu Kral hayaline bağlı kaldı: iyi bir asker ve katı bir yargıç. Özellikle şu tipik peygamber (yani halihazırın eleştiricisi ve hicivcisi) İşaya². – Ama bütün umutlar boşa çıktı. Yaşlı tanrı, bir zamanlar yapabildiklerinden hiçbirini *yapamıyordu* artık. Onu bir kenara bırakmak gerekiyordu. Ne oldu? Kavramı *değiştirildi* – kavramı *doğallıktan çıkarıldı*: bunun pahasına, kalması sağlandı. – “Haklılığın” tanrısı Yahova – *artık* İsrail ile birlikli, halkın kendi duyumunun dilegelişi *değil*: artık yalnızca koşullar altında bir tanrı... Kavramı, rahip ajitatörler³ elinde bir alet haline geldi, her türlü mutluluğu yalnızca ödül, her türlü mutsuzluğu tanrıya itaatsizliğin ödeği, “günah” olarak yorumlayan ajitatörlerin sözümona “ahlaki dünya düzeni”yle doğal “neden” ve “etki” kavramlarını tepesi üstüne çeviren bu en yalan yorum uydurması. İlk ödül ile ödek yoluyla doğal nedensellik dünyanın dışına atılınca, şimdi, *doğaya karşıt* bir nedenselliğe gereksinim vardı: artık bütün öteki doğa-dışılıklar birbirini izledi.

Talep eden bir tanrı – yardım eden, yol gösteren, temelde cesaretin ve kendine güvenin her mutlu esininin adı olan tanrı yerine... *Ahlak*, artık bir halkın yaşama ve büyüme koşullarının dilegelişi değil, en alt yaşam içgüdüğü değil; artık soyutlaşmış, yaşama karşıt hale gelmiş – düşgücünün temelden yozlaşması olarak, her şeyin “kem gözü” olarak ahlak. *Nedir* Yahudi ahlakı, *nedir* Hristiyan ahlakı? Rastlantının suçsuzluğunun katledilmesi, mutsuzluğun “günah” kavramıyla kirletilmesi; kendini iyi hissetmenin tehlike, “ayartı” olması; kendini fizyolojik olarak kötü hissetmenin vicdan kurdunca zehirlenmesi...

26 Tanrı kavramı sahteleştirilmişti; ahlak kavramı sahteleştirilmişti: Yahudi rahipliği bununla da kalmadı. İsrail’in bütün *tarihi* gereksiz hale gelmişti: atın gitsin! – Bu rahipler, İncil’in büyük bir bölümünün tanıklık ettiği o harika kalpazanlığı meydana getirdiler: kendi halklarının geçmişini, her aktarımla, her tarihsel gerçekle benzersiz bir biçimde alay ederek *dinsel biçime* çevirdiler, yani bu tarihi budalaca bir felah mekanizması haline getirdiler: Yahova’ya karşı suç – ödek; Yahova’ya bağlılık – ödül. Bu aşağılık tarih kalpazanlığını çok daha keskin bir biçimde duyabilirdik, *Kilise’nin* bin yıllık tarih yorumu bizi *historicis*¹ konusundaki dürüstlük gerekleri için neredeyse duyarsız hale getirmemiş olsaydı. Kilise’yi de filozoflar izledi: “Ahlaki dünya düzeni” *yalanı*, yeni felsefenin gelişmeleri içinde bile boydan boya uzanır. Ne anlama gelir “ahlaki dünya düzeni”? İnsanın neyi yapması, neyi yapmaması gerektiği konusunda bütün zamanlar için tek bir defada ortaya konmuş bir tanrı iradesi olduğu; bir halkın, bir bireyin değerinin, tanrının iradesine ne kadar çok ya da az boyun eğildiğiyle ölçüldüğü; bir halkın bir bireyin kaderinde, tanrının iradesinin *egemen*, yani boyun eğiş derecesine göre, ödeklendirici ve

ödüllendirici olacağı. Bu zavallı yalanın ardındaki gerçek ise şöyledir: bir asalak insan türü, yaşamın bütün sağlıklı yapıları pahasına serpilene bir tür, *rahip*, tanrının adını kötüye kullanmaktadır: şeylerin değerini rahibin belirlediği duruma "tanrının egemenliği"; böyle bir durumun elde edilmesini ya da korunmasını sağlayacak araçlara "tanrının iradesi" adını takar; soğukkanlı bir kinlikle², halkları, çağları, bireyleri, rahiplerin üstün gücüne yaradıkları ya da karşı çıktıkları açısından ölçer-biçer. Onları iş başında görmeli: Yahudi rahiplerin elinde, İsrail'in tarihindeki büyük çağ, bir düşüş çağı haline gelir; sürgün, uzun mutsuzluk dönemi değişir, büyük çağ yüzünden çekilen *bengi* bir ödek olur – rahibin henüz bir hiç olduğu o çağ yüzünden... İsrail tarihinin güçlü, *son derece özgür* nitelikli kişiliklerini, gereksinime göre, zavallı korkak ikiyüzlüler haline, ya da "tanrısızlar" haline sokmuşlar, her büyük olayın psikolojisini, budalaca "tanrıya itaat ya da itaatsizlik" formülüne indirgemişlerdir. Bir adım daha: "Tanrının İradesi"nin, yani rahibin gücünün korunma koşullarının *tanınması* gerekir – bu amaç için de bir "vahiy" gereklidir. Çevirirsek: büyük bir yazınsal kalpazanlık gereklidir, bir "Kutsal Kitap" keşfedilecektir – bütün ruhani törensellekle, uzun "günah" dönemi için pişmanlık günleri ve sefalet çığırkanlığıyla da kamuya tanıtılacaktır bu "Kitap" "Tanrının İradesi" çoktan bellidir aslında: bütün bozukluk, insanların "Kutsal Kitap"a yabancılaşmış olmasındadır... Daha Musa'ya bile inmişti "Tanrının İradesi" ... Ne olmuştu? Rahip, kesinlikle, en küçük kılları kırka yarararak, kendisine verilecek en büyük ve en küçük vergilere varasıya (en leziz et parçasını da unutmadan, çünkü rahip *beefsteak*³ tıklar), tek bir seferde formüle etmişti *neyi elde etmek istediğini*. "Tanrının İradesi'nin ne olduğu"nu... Artık bundan sonra, yaşam işleri öyle düzenlenmiştir ki, rahip *her yerde onsuz edilemezdir*; yaşamın her doğal ola-

yında, doğumda, evlenmede, hastalıkta, ölümdede (kurbanlardan, “ekmeğin bölünmesi”nden hiç söz etmiyoruz), bu kutsal asalak orada hazır ve nazırdır, bütün bu işleri *doğallıklarından çıkarmak*, onun dilinde, “kutsamak” için... Çünkü kişi şunu kavramalı: her doğal töre, her doğal kurum (devlet, yargı düzeni, evlilik, hasta ve yoksulların bakımı), yaşam içgüdüsünden çıkan her gereksinim, kısacası *kendi içinde* değeri olan her şey, rahibin asalaklığına (ya da “ahlaki dünya düzeni”nce) temelden değersiz, *değere-karşıt* kılınacaktır: sonradan bir kutsama gereklidir – bir *değer verici* güç gerekir, doğayı bu açıdan değilleyen, bu yolla da ilkin bir değer *yaratana* bir güç... Rahip doğayı değersizleştirir, *kut-dışı* kılar: bunun pahasına sürdürür kendi varlığını. – Tanrıya, yani rahibe, “Yasa”ya itaatsizlik artık “günah” adını alır; “tanrıyla barışmanın yolu”, bilindiği gibi, rahibe boyun eğmenin daha da temelden sağlanmasının yoludur: ancak rahip “kurtarabilir” Psikolojik olarak hesaplanınca, rahipler çevresinde örgütlenmiş her toplumda, “günahlar” olmadan edilemez: onlar gücün sahici tutamaklarıdır; rahip günahlar sayesinde yaşar, “günah işlenmesi” bir gerekliliktir onun için... Baş ilke: “Kim ki nedamet getirir, Tanrı onu affeder.” Çevirirsek: *Kim ki rahibe boyun eğer.*

27 Böylesine *sahte* bir toprak üzerinde, her türlü doğanın, her doğal değerinin, her *gerçekliğin*, egemen sınıfların en derindeki içgüdülerine karşı olduğu bir yerde büyüdü *Hristiyanlık*, ölümüne gerçeklik düşmanlığının o zamandan bu yana aşılmamış bir biçimi. “Kutsal Halk”, elinde her şey için yalnızca rahip değerleri, yalnızca rahip sözleri kalmış halde, korku verici bir sonuç çıkarma tutarlılığıyla, yeryüzünde başkaca güç sahibi ne varsa, “kut-dışı” diye, “dünyevi” diye, “günah” diye kendisinden uzaklaştıran – bu halkın içgüdüleri son bir formül,

kendini değilleme ölçüsünde mantıksal olan bir formül çıkardı ortaya: *Hıristiyanlık* olarak, gerçekliğin en son biçimini de değilledi – “Kutsal Halk”ı, “Seçilmiş Halk”ı, Yahudi gerçekliğinin ta kendisini değilledi. Olay, birinci sınıf bir olay: Nasıra’lı İsa’nın adıyla vaftiz edilen küçük başkaldırma hareketi, *bir kez daha* Yahudi içgüdüsüydü – başka biçimde söylersek, rahibi gerçeklik olarak çekemez hale gelen rahip içgüdüsü, bir Kilise’nin örgütlenmesinin belirlediğinden *daha da soyutlanmış* bir varoluş biçimini, daha da gerçekdışı bir dünya düşünüyü icat ediyordu. Hıristiyanlık Kilise’yi *değilledi*...

İsa, başkaldırının başlatıcısı olarak anlaşılrsa, ya da *yanlış anlaşılrsa* da, başkaldırının neye yönelik olduğunu görmezlikten gelmiyorum: bu, Yahudi Kilisesi’ne başkaldırmadan başka bir şey değildi; sözcüğü bugün kullandığımız anlamda Kilise’ye, “İyilere ve Haklılara” karşı, “İsrail’in Kutsal Kişileri”ne karşı, toplumun yukarıdan aşağıya tabakalaşmasına karşı bir başkaldırıydı bu – toplumun yozlaşmasına karşı *değil*, üst sınıflara, ayrıcalıklara, düzene, kurallara karşıydı, “yüksek insanlar” a *inançsızlıktı*, rahip ve tanrıbilimci olan ne varsa, bunlara karşı getirilen *Hayır*’dı. Oysa bu yolla bir an için bile olsa soru konusu yapılan o tabakalaşma, “suyun” ortasındaki Yahudi halkının üzerinde varlığını sürdürdüğü direkli yapı, ayakta kalabilmesi için zorlukla elde edilmiş son olanak, siyasal varoluşunun en son kalıntısıydı: ona yönelen bir saldırı, en derindeki halk içgüdüsüne, yeryüzünün gördüğü en inatçı halkın yaşam istemine bir saldırıydı. Bu kutsal anarşist, halkın alt tabakalarını, atılmışları ve “günahkârlar”ı, Yahudilik içindeki şandala’ları, egemen düzene karşı çıkmaya –hem de Evangelium’a inanacak olursak, bugün bile kişiyi Sibirya’ya gönderecek bir dile¹– çağıran bu kişi bir siyasal suçluydu, *saçmalık derecesinde siyaset dışı* olan bir toplulukta ne denli siyasal suçlu

olunabilirse işte. Bu onu çarmıha götürdü: kanıtı da çarmıhtaki yazıda² vardır. O, *kendi* suçu yüzünden öldü – boynuna savlandığı gibi, başkalarının suçları için öldüğünü gösteren hiçbir neden yok.

28 Böylesine bir karşıtlığın bilincinde olup olmadığı sorusu bambaşka bir sorudur – böyle bir karşıtlık olarak yalnızca *duyumsanmış* olup olamayacağı sorusundan. Ve burada, ilk kez, *kurtarıcı psikolojisi* sorununa değiniyorum. – İtiraf edeyim, pek az kitabı Evangelium¹ kadar zorlukla okuyorum. Bu zorluklar, Alman tininin bilgince merakını ortaya sererek unutulmaz zaferler kutladığı zorluklardan farklı. Benim de, her genç bilimadamı gibi, incelmış bir filoloğun kurnaz yavaşlığıyla, eşi bulunmaz Strauss'un² keyfini sonuna dek gıdım gıdım çıkardığım günler artık uzakta. O zamanlar yirmi yaşındaydım: artık o iş için fazlaca ciddiyim. Bana ne ki "aktarım" daki³ çelişmelerden? Kutsallık efsaneleri ne zamandan beri "aktarım" oldu? Kutsalların öyküleri, varolan en çifte-anlamlı yazıdır: bunun üzerinde, *başka türden belgeler olmadıkça*, bilimsel yöntemler uygulamak, benim için daha başından boşunaliğe mahkûmdur – salt bilgin boşgezerliği...

29 Beni ilgilendiren, kurtarıcının psikolojik tipi. Bu ise Evangelium'a rağmen Evangelium'un içinde *bulunabilir*, her ne kadar çarpıtılmış ya da yabancı çizgilerle örtülmüş de olsa: nasıl ki Assisi'li Franciscus'un¹ tipi de efsanelerinde, efsanelere rağmen içerilir. Ne yaptığı, ne dediği, aslında nasıl öldüğü konusundaki hakikat *değil*, tipinin hâlâ tasarımlanabilir *olup olmadığı*, "aktarılmış" olup olmadığı sorusu bu. Evangelium'dan, hem de bir ruhun *tarihini* okuyup çıkarma çabalarından bildiklerim, bana tiksindirici bir psikolojik düzeysizliğin kanıtı gibi geliyor. Renan Efen-di, bu *psychologicis*² palyaçosu, İsa tipini açıklamak için, ola-

bilecek en *uygunsuz* iki kavramı işe sokar: *Deha* kavramını ve *Kahraman* ("heros") kavramını. Oysa eğer herhangi bir şey Evangelium-dışı ise bu kahraman kavramıdır. Tam da her türlü mücadelenin, savaşım içinde olma duygusunun karşıtıdır burada içgüdü haline gelen: direnme yeteneğinin eksikliği burada ahlak olmuştur ("kötüye direnme", Evangelium'un en derin sözü, belirli bir anlamda, anahtarı); barış içindeki, yumuşaklık içindeki, düşman olamama içindeki mutluluk. "Mutlu haber" nedir? Hakiki yaşam, bengi yaşam, bulunmuştur – vaat edilmiş de değildir, buradadır zaten, *sizin içinizdedir*: sevgi içindeki yaşam, çekintisiz ve kısıntısız, mesafesiz sevgi içinde. Herkes tanrının evladıdır – İsa hiç de yalnızca kendisi için bir şey savlamaktadır. Tanrının evladı olarak herkes herkesle eşittir.. İsa'yı *kahraman* yapmak! – Ya peki "deha" sözcüğü nasıl bir yanlış anlama! Bizim bu kavramımız, bizim kültür kavramımız "deha", İsa'nın yaşadığı dünya içinde hiçbir anlam taşımazdı. Bir fizyoloğun sertliğiyle söylersek, burada bambaşka bir sözcük daha uygun düşer; budala³ sözcüğü. Dokunma *duyusunun* bir hastalıklı duyarlılık durumunu biliyoruz, kişiyi her türlü temastan, katı bir nesneyi tutmaktan kaçındıran bir durum. Böyle bir psikolojik *habitus*'u⁴ en son mantığına götürürsek – her gerçekliğe karşı içgüdüsel nefret, "ele gelmeyen" in, "kavranamayan" in içine kaçış, her biçimlenmeye, her zaman ve uzam kavramına, sağlam, töre, kurum, kilise olan her şeye karşıtlık, hiçbir gerçeklik türünün dokunamadığı bir dünyada rahat etmek, yalnızca "işsel" olan bir dünyada, "hakiki" bir dünya, "bengi" bir dünya... "Tanrının melekûtu sizin içinizdedir."

30 Gerçekliğe karşı içgüdüsel nefret: Aşırı bir acı ve uyarılma duyarlılığının, her dokunuşu çok derinden duyumsadığı için artık "dokunulmak" istemeyen bir duyarlılığın sonucu.

Her türlü iticiliğin, her türlü düşmanlığın, duygularda her sınır ve mesafenin içgüdüsel yadsınması: Aşırı bir acı ve uyarılma duyarlılığının sonucu, her direnmeyi, direnmek zorunda kalmayı hemen dayanılmaz bir ıstırap (yani tehlikeli, kendini koruma içgüdüsünün önlem alınması için uyardığı bir şey) olarak duyumsayan, mutluluğu (hazzı) yalnızca, artık hiç, artık hiç kimseye, ne fenaya ne de kötüye direnmemekte bulan bir duyarlık – tek, en son yaşam olanağı olarak, sevgi...

Bunlar, kurtuluş öğretisinin üstünde, içinde yetiştiği iki *fizyolojik gerçekliktir*. Bunları Hedonizm'in¹, tamamıyla hastalıklı bir temel üzerinde, alttan alta gelişmesi sayıyorum. Epikurosculuk da, Grek canlılığı ve sinir gücünden aldığı önemli ölçüdeki payla da olsa, tektanrı öncesi kurtuluş öğretisi olarak bunların akrabasıdır. Epikuros *tipik bir décadent*: onun bu yanını ilk tanıyan benim. – Acıdan korkmak, sonsuz derecede küçük acıdan bile – bu bir *sevgi dininden* başka bir şeyle sonuçlanamazdı...

31 Soruna getirdiğim yanıtı dile getirdim bile. Bunun varsaydığı bir şey, kurtarıcı tipinin bize iyice çarpıtılmış bir biçim içinde aktarıldığıdır. Bu çarpıtmanın ortaya çıkışı konusunda birçok olasılık var: böyle bir tip birçok nedenden dolayı saf, tam, katkısız kalamaz. Hem içinde gezdiği ortam iz bırakmış olmalı bu yabancı biçimlenme üzerinde, hem de, belki daha da fazla, tarih, ilk Hıristiyan topluluğun *yazgısı*: bu yazgı, geriye doğru işlemesiyle, bu tipi ancak savaştan çıkabilecek, propaganda amacına göre anlaşılabilir çizgilerle donatmıştır. Bize Evangelium'ların tanıttığı o acayip ve hasta dünya –bir Rus romanından çıkmış gibi, toplumun artıklarının, sinir bozukluklarının ve “çocukça” budalalığın buluşma yeri gibi görünen bu dünya– herhalde bu tipi *kabalaştırmış* olmalı: özellikle ilk tilmizler, tamamıyla sim-

geler ve kavranamazlıklar içinde yüzen bu varlığı, ondan herhangi bir şey anlayabilmek için, ilkin kendi ilkel anlama biçimlerine çevirmişlerdir – onlar için bu tip ilkin daha tanıdık biçimlere çevrilip yeniden biçimlendirilmekle *varolabilirdi* ancak... Peygamber, Messias¹, geleceğin yargıcı, ahlak hocası, mucizeler yaratıcısı, Vaftizci Yahya² – hepsi bu tipi yanlış anlamamanın yolları... Sonunda da her büyük, yani tarikat kurucu yüceltmenin kendine özgülüğünü de yabana atmayalım: böyle bir yüceltme, yücelttiği varlığın özgün ve çoğunlukla garip gelen yabancı çizgilerini, acayıplıklarını silip yok eder – *onun kendisini görmez*. Ne yazık ki *décadent*'lerin bu en ilginçinin yakınında bir Dostoyevski yaşamamış; yani böylesine bir derinlik, hastalık ve çocukluk karışımının tam da en sürükleyicisinin çekiciliğini duyabilecek biri. Son bir bakış açısı: Bu tip, bir *décadence tipi* olarak, sahiden de kendine özgü bir çoğulluk ve çelişiklikten oluşmuş *olabilir*: böyle bir olanağın da tamamıyla dışarıda bırakılmaması gerekir. Gene de her şey bu olanağa karşı: tam da aktarımın bu noktada garip bir biçimde aslına sadık ve nesnel olması gerekirdi; oysa bunun tam tersini varsaymak için nedenlerimiz var. Çünkü ilkin karşımıza Dağdaki, Denizdeki ve Çayırdaki Vazaları verenin serimlediği çelişme çıkıyor; görünüşü, pek de Hintli olmayan bir toprak üstünde duran bir Buddha gibi, ya da bir fanatik saldırgan, tanrıbilimcilerin ve rahiplerin ölümüne düşmanı – Renan'ın gizli hoşnutsuzluğunun "le grand maître en ironie"³ diye yücelttiği görünüş. Benim bu geniş ölçüdeki yürekliliğin (ve espri sahipliliğinin) ilkin Hıristiyan propagandasının doruk noktasına vardığı dönemde Usta'nın tipine aktarıldığından şüphem yok: tarikatçıların, kendi *apoloji*'lerini⁴ kurmak için ustalarını nasıl geniş bir aldırmaçlıkla kullandıkları yeterince biliniyor. İlk topluluk, tanrıbilimcilere karşı çıkarmak için, kendisi de yargılayan, tartışan, öfkeli ve kötü niyetli, kılı

kırk yaran bir tanrıbilimciye gereksinim duyduğunda, “tanrı”sını kendi gereksinimlerine göre yarattı: tıpkı, şimdi artık onlar olmadan edemeyeceği, “geri dönüş”, “yargı günü”, her türlü zamansal beklenti ve çağrı gibi tümüyle Evangelium-dışı kavramları hiç çekinmeden onun ağzına yakıştırdığı gibi.

32 Yeniden belirtiyorum ki, kurtarıcı tipine fanatik’in aktarılmasına karşıyım: Renan’ın kullandığı *impérieux*¹ sözcüğü bile tek başına bu tipi *yokediyor*. “İyi haber”, işte, artık hiçbir karşıtlığın bulunmamasıdır; gökyüzü krallığı *çocuklara* aittir; burada dile gelen inanç savaşı bir inanç değildir – vardır bu inanç, hep, başından beri vardır, sanki tinselliğe doğru gerileyen çocukluktan bu. Gecikmiş ve organizma içinde gelişmemiş bir buluş durumunun, dejeneresans’ın bir sonucu olduğunu, en azından fizyologlar bilirler. – Böyle bir inanç öfkelenmez, kusur bulmaz, karşı çıkmaz: “kılıç” değildir getirdiği – hiç farkında değildir bir süre sonra nasıl kesici olabileceğinin. Kendini ne mucizelerle, ne ödül ve vaatle, ne de hele “yazıyla” kanıtlamaz: kendisi zaten her an kendi mucizesi, kendi ödülü, kendi kanıtı, kendi “Tanrı Krallığı”dır. Bu inanç kendisini formüllerle dile de getirmez – *yaşar* o, formüllerle karşı da korur kendini. Tabii ki çevre, dil, belirli bir kavram çerçevesinin önceden gelişmiş olması gibi rastlantılar belirleyicidir: ilk Hıristiyanlığın elinde *yalnızca* Yahudi-Semitik kavramlar vardı (Akşam yemeği’ndeki yeme içme de; Kilise tarafından, her Yahudice şey gibi öylesine kötüye kullanılan bu Akşam yemeği kavramı bunlar arasındadır). Ama bu kavramların içinde, bir im-dili, bir semiotik², bir eğretilenme vesilesinden öte bir şey görmeye çalışmamak. Bu gerçekçi-karşıtı için, hiçbir sözün sözcük anlamında alınmaması, konuşabilmenin tam da önkoşuludur. Hintliler arasında olsaydı Sankhyam’ın³ kavram-

larını, Çinliler arasında da Lao-Tse'ninkileri⁴ kullanırdı – hiçbir fark da duymazdı. İsa'ya, biraz ifade hoşgörüsüyle, bir “özgür tinli” denebilir – her türlü sağlam belirginliği hiçe çevirir: söz öldürür, her ne ki belirgindir, öldürür. Yalnızca kendi bildiği biçimiyle “yaşam” kavramı, *deneyimi*, her türlü söze, formüle, yasaya, inanca, dogmaya karşı direniyordu. Ancak en içten, en içinden konuşabiliyordu: en iç olanın sözleri, “yaşam” ya da “hakikat” ya da “ışık”tı – bütün geri kalanlar, bütün gerçeklik, bütün doğa, hatta dilin kendisi, onun için ancak bir imge, bir benzetme değeri taşıyordu. – Bu noktada, Hıristiyan, yani Kilise önyargılarında yatan ayartmaya, ne denli güçlü de olsa, kapılarak yanlış anlamaya düşmemek gerek: Böylesine bir *par excellence* simgeci her türlü dinin dışında durur; her türlü tapınma kavramının, her türlü tarihin, her türlü doğabiliminin, her türlü dünya deneyiminin, her türlü bilginin, her türlü siyasetin, her türlü psikolojinin, her türlü kitabın, her türlü sanatın dışında – onun bu gibi şeyler üzerine tek bildiği, böylesine şeylerin varolduğu konusunda bir saf *budalalıktır*. *Kültür* ona dedikodu yoluyla bile tanıdık değildir, ona karşı savaş vermesi gerekmez hiç de – onu değilmez... Aynı şey *devlet* için de geçerli, bütün vatandaşlık düzeni ve toplum için de, *çalışma* için de, savaş için de – hiçbir zaman “dünya”yı değillemek için bir nedeni olmadı, Kilise'nin “dünya” kavramını hiç sezinlemedi bile... Tam da *değilleme* onun için tamamıyla olanaksız bir şeydi. – Aynı şekilde, diyalektik⁵ de yoktur burada, bir inancın, bir “hakikat”in nedenler göstererek kanıtlanabileceği tasarımı yoktur (onun kanıtları iç “ışıklar”, içindeki haz duyguları ve kendini evetlemelerdir, hepsi “kuvvet kanıtları”⁶). Böyle bir öğretiyi zaten karşı çıkamaz; başka öğretilerin de varolduğunu, *varolabileceğini*, hiç de kavramış değildir, karşıt bir yargılama biçimini hiç tasarlayamaz bile... Onunla karşılaşınca da en içten acı-

mayla bu "körlük" için üzüntü duyar –çünkü o, "ışığı" görüyordur– ama itiraz etmez...

33 "Evangelium"un bütün psikolojisinde suç ve ödek kavramı yoktur: aynı şekilde ödül kavramı da. "Günah", tanrı ile insan arasındaki her mesafelik ilişkisi, yok edilmiştir – "iyi haber" de tam budur. Kutsanmışlık vaat edilmiş değildir, koşullara bağlanmış değildir: o biricik gerçekliktir – bütün geri kalan da bu gerçeklik üzerine konuşmayı sağlayacak imgeler...

Böyle bir durumun sonuçları yeni bir *pratiğe* yansır, sahici Evangelium pratiğine. Hıristiyanı ayırt eden bir "inanç" değildir: Hıristiyan eylemde bulunur, onu ayırt eden *farklı* bir eylemdir. Kendisine kötülük yapana ne sözle ne de yüreğinde direnmemek eylemi. Yabancılar ve yerliler, Yahudiler ile Yahudi olmayanlar arasında fark gözetmemek ("komşu", aslında inançdaşı, Yahudidir). Hiç kimseye öfkelenmemek, hiç kimseyi horgörmemek. Mahkemelerde ne görünmek ne de aranmak ("yemin etmemek"). Hiçbir koşulda, karısının sadakatsizliği kanıtlandığında bile, karısından ayrılmamak. – Temelde hepsi tek bir ilke, hepsi tek bir içgüdünün sonuçları.

Kurtarıcının yaşamı *bu* pratikten başka bir şey değildi – ölümü de bundan başka bir şey değil... Tanrı ile ilişkisinde hiçbir formüle, hiçbir törene gereksinimi yoktu – duaya bile. Bütün Yahudice pişmanlık ve nedamet öğretisiyle hesabını kesmişti; tek bildiği, kişinin "tanrısal", "kutsanmış", "Evangelium'ca" duygular duymasını, kendisini sürekli "tanrının evladı" olarak duymasını sağlayan yaşam *pratiği* idi. Tanrıya giden yollar "pişmanlık" değildir, "affedilmek için dua" değildir: *yalnızca Evangelium'ca pratik* tanrıya götürür; bu tanrıdır zaten – Evangelium aracılığıyla *giderilen*, "günah", "günahların affı", "inanç", "inanç yoluyla kurtulmak" kavramlarının

Yahudiliğiydi – Yahudi *Kilise* öğretisi, “iyi haber”in içinde değillenir.

Kendini “gökyüzünde” hissetmek, “bengi” hissetmek için nasıl *yaşanması* gerektiği; her türlü başka tutumla da kendini “gökyüzünde hissetmemek” konusundaki derin içgüdü: yalnızca budur “felah”ın psikolojik gerçekliği. – Bir yeni tutumdur bu; yeni bir inanç *değil*...

34 Bu büyük simgeci den herhangi bir şey anlayabilmişsem, bu onun yalnızca iç gerçekleri gerçekler, “hakikatler” olarak aldığıdır – gerisini, her türlü doğal, zamansal, uzamsal, tarihsel şeyi, yalnızca imge olarak, benzetme vesilesi olarak anladığı. “İnsanoğlu” kavramı, tarihe ait bir somut kişi değildir, herhangi bir tek, tek seferlik birey değil, “bengi” bir olgusalıktır, zaman kavramından kurtulmuş bir psikolojik simgedir. Aynı şey, en üst anlamda, bu tipik simgecinin tanrısı için de geçerlidir, “tanrının melekûtu” için, “gökyüzü krallığı” için, “tanrının evlatları” için de. *Kilisenin inancındaki çığlıklar* kadar Hıristiyanlık dışı şeyler yoktur: Kişi olarak tanrı, *gelecek olan* bir “tanrı krallığı”, *ötede duran* bir “gökyüzü krallığı”, Teslis’in¹ *ikinci kişisi* olarak “tanrının oğlu” Bütün bunlar –deyimim bağışlansın– dam üstünde saksığandır² – hem de ne dam! Evangelium damı; simge berbat etmede, *dünya tarihi* ölçüsünde bir *kiniklik*. Oysa “baba” ve “oğul” imgeleriyle neyin işin içine sokulduğu apaçık – herkes için apaçık değil, bunu teslim ediyorum: “oğul” sözcüğüyle, bütün şeylerin toptan açıklanması duygusuna (kutsanmışlık) *katılma* dilegelir, “baba” sözcüğüyle de *bu duygunun kendisi*, bengilik, tamamlanmışlık duygusu. – Kilise’nin bu simge düzeneğini ne hale soktuğunu anımsatmaktan utanıyorum: Hıristiyan “inanç”ının eşiğine bir Amphitryon³ öyküsü koymadı mı? Ve bunun üstüne bir de “kirlenme-

miş peydahlanına"⁴ konusunda bir dogma? Oysa bunu yapmakla peydahlanmayı kirletti.

"Gökyüzü krallığı" bir yürek durumudur – "yeryüzünün üstünde" bulunan ya da "ölümden sonra" gelen bir şey değil. Evangelium'da doğal ölüm kavramı diye bir şey yoktur: ölüm bir köprü değildir, bir geçiş değildir; yoktur o, çünkü tamamıyla başka, yalnızca görünür, yalnızca imge yararı olan bir dünyaya aittir. "Ölüm saati" Hıristiyan bir kavram *değildir* – "saat", zaman, fiziksel yaşam ve onun bunalımları, "iyi haber"ın öğretmeni için hiç de varolan şeyler değildir... "Tanrının krallığı", kişinin bekleyeceği bir şey değildir; onun dünü de yoktur öbür günü de, "bin yılda" gelecek de değildir – o bir yürek yaşıntısıdır; her yerde vardır, hiçbir yerde yoktur.

35 Bu "iyi haberci" yaşadığı gibi öldü, öğrettiği gibi – "insanları kurtarmak" için *değil*, nasıl yaşanması gerektiğini göstermek için. Geriye, insanlığa bıraktığı, kendi *pratiğidir*: yargıçları karşısındaki tutumu, gardiyanları karşısındaki, davacıları karşısındaki ve her türlü karalama ve yuhalama karşısındaki – *çarmıhtaki* tutumu. Direnmez, hakkını korumaz, başına gelebilecek en son şeye karşı bile kendisini savunacak bir şey yapmaz, tersine, meydan okur ona... Ve kendisine, kötülük yapanlarla *birlikte*, yakarır, acı çeker, yapanlara acır, onları sever... Çarmıhta *gardiyanına* söylediği, bütün Evangelium'u özetler. "Sahiden de *kutsal* bir insanmış bu, tanrının oğluymuş," der Gardiyan. "Bunu hissediyorsan," diye yanıtlar onu Kurtarıcı, "*sen cennetsin demektir*, sen de tanrının bir evladısın demektir"... Hiç korumamak kendini, *hiç* öfkelenmemek, *hiç* sorumlu tutmamak... Kötülüğe de direnmemek – onu *sevmek*...

36 İlkın biz, biz *özgürleşmiş* tinliler sahip olduk, on dokuz yüzyılın yanlış anladığı bir şeyi anlamanın ko-

şullarına – bu içgüdü ve tutku haline gelmiş dürüstlüğe, “kutsal yalan” a başka her türlü yalandan daha fazla savaş açan bu dürüstlüğe... Kişi eskiden bizim nazik ve özenli yansızlığımızdan, böylesi yabancı, böylesine ince şeylerin yordanabilmesi için gerekli tinsel yetişmeden, ölçüleme-yecek denli uzaktı: kişi hep arlanmaz bir bencillikle, yalnızca *kendi* yararını buldu işin içinde; Evangelium’a getirilen karşıtlığın üstüne bir *Kilise* kuruldu...

Birisi, büyük dünya oyununun içinde, ironik bir tanrısallığın parmağı bulunup bulunmadığı konusunda bir işaretin peşine düşseydi, adı Hıristiyanlık olan şu *kocaman soru işaretinde* bulacağı ipuçları az olmazdı. İnsanlığın, Evangelium’un kaynağı, anlamı, *hakkı* açısından, onun karşıtı olan şey önünde dizlerinin üstüne düşmüş olması; “Kilise” kavramıyla, tam da “İyi Haberci”nin kendi *altında, ardında* duyduğu şeyi kutsal ilan etmiş olması – daha büyük bir dünya tarihi ironisi aramak boşuna.

37 Çağımız tarihsel anlama yetisiyle gururlu: nasıl oldu da bir anlamsızlığa inanır oldu, o zaman, Hıristiyanlığın başlangıcında, *kaba bir mucize yaratıcısı ve kurtarıcı masalının* durduğu konusunda – ve bütün tinsel ve simgesel olanın ancak sonraki bir gelişme olduğu konusunda? Tam tersi: Hıristiyanlığın tarihi –bu da, çarmıhtaki ölümden bu yana, demek– *kaynaktan* bir simgelemin adım adım kabalaşan bir biçimde yanlış anlaşılmasının tarihidir. Hıristiyanlığın hep daha geniş, hep daha çiğ, içinde doğduğu koşullara hep daha uzak kitlelere her yayılışında, Hıristiyanlığı *vulgarize* etmek, *barbarize* etmek hep daha gerekli olmuştur. – Imperium Romanum’un¹ bütün yeraltı tapınışlarının öğretilerini ve törelerini, her türden hastalıklı aklın saçmalıklarını içine alıp yutmuştur. Hıristiyanlığın yazgısı, ona inanmakla doyuma ulaşacak gereksinimler ne denli hastalıklı, ne denli aşağı ve bayağı ise, ona olan

inancın da o denli hastalıklı, aşağı ve bayağı hale gelmek zorunda olmasında yatar. Sonunda da *hastalıklı barbarlık* kendisini Kilise olarak örgütleyerek güce ulaştı. – Kilise, bu, ruhun her dürüstlüğüne, her *yüceliğine*, tinin her yetiştirilişine, her özgür yürekli, iyi yürekli insancalığa karşı ölümüne düşmanlığın biçimi. – *Hıristiyanca* olan ile *soylu* olan değerler: ilkin biz, biz *özgürleşmiş* tinliler bunu, varolan en büyük değer karşıtlığını yeniden kurduk!

38 Bu noktada bir iç çekişini bastırmayacağım. Öyle günler olur ki, en karasevdadan daha kara bir duygu gelir, başıma dikilir – *insan horgörüsü*. Ve neyi horgördüğüm, kimi horgördüğüm konusunda hiçbir kuşkuya yer bırakmamak için: bugünün insanıdır bu, benim, yazgım sonucu zamandaşı olmak zorunda kaldığım insan. Bugünün insanı – boğuyor beni onun pis kokulu nefesi... Geçmiş karşısında, bütün bilgi adamları gibi, büyük bir hoşgörü taşıyım, yani *geniş yürekli* bir kendini dizginleme: binlerce yılın tımarhane dünyalarını gezerim de, hüznünlü bir dikkatle, bunlara “Hıristiyanlık”, “Hıristiyan inancı”, “Hıristiyan Kilisesi” derim – insanlığı bunların ruh hastalıklarından dolayı sorumlu tutmaktan kaçınırım. Oysa yeni zamanlara, *bizim* zamanımıza adım atar atmaz duygum tersyüz olur, dayanamaz, patlar. Bizim zamanımız *bilgildir*... Eskiden yalnızca hastalık olan, bugün namussuzluktur – bugün Hıristiyan olmak namussuzluktur. *Ve iğrenmem de burada başlar*. – Çevreme bakıyorum: bir zamanlar “hakikat” denen şeyin tek bir sözü bile kalmamış ortada, bir rahip “hakikat” sözcüğünü ağzına almayagörsün, dayanamaz hale geliyorum. Dürüstlikle en ufak alışverişi olan kişi bugün bilmek zorundadır ki, bir tanrıbilimci, bir rahip, bir papa, söylediği her tümceyle, yalnızca yanılıyor değil yalan söylüyordur – artık elinde de değildir, “masumca”, “cahilce” yalan söylemek. Rahip de

herkes gibi bilir artık "tanrı"nın olmadığını, "günahkâr"ın, "kurtarıcı"nın olmadığını; "özgür istem"in, "ahlaksal dünya düzeni"nin *yalanlar* olduğunu – tinin içinde bulunduğu sıkıntı, derin kendini aşma gereksinimi, artık hiç kimsenin bunları *bilmemesine izin vermiyor*. Kilisenin *bütün* kavramlarının ne olduğu artık ortaya çıkmıştır, en berbat kalpazanlıklar oldukları, doğayı, doğal değerleri *değersizleştirmek* amacını taşıdıkları; rahibin kendisinin de ne olduğu ortada, en tehlikeli asalak türü, yaşamın sahici zehirli örümceği... Biliyoruz, *vicdanımız* biliyor bugün, rahiplerin ve Kilise'nin bu korkunç buluşlarının değerinin ne olduğunu, *neye yaradıklarını*, insanlığın iğrenç bir görünüm kazanabilmesine yol açan bu kendini aşağılama durumuna ulaşılmasını nasıl sağladıklarını – "öte dünya", "yargı günü", "ruhun ölümsüzlüğü" kavramları, "ruh" kavramının kendisi: bunlar rahibin egemen olmasına, egemen kalmasına yarayan işkence aletleridir, acımasızlık düzenekleridir... Herkes biliyor bunları: *ve gene de her şey eskisi gibi duruyor*. Aslında son derece soğuk, kolay etkilenmeyen bir insan türü, ve sapına kadar eylem deccalleri olan devlet adamlarımız bile kendilerini Hıristiyan diye niteleyip Akşam yemeği ayinlerine giderken, son dürüstlük duygusu, kendi kendine saygı duygusu nereye gitti?.. Genç bir prens¹, kıtalarının başında, halkının kendini arama ve kendini yüceltme güdülerinin görkemli dilegelişi – oysa *hiçbir* utanç duymadan kendini Hıristiyan inancına bağlı ilan ediyor!.. *Kimdir* Hıristiyanlığı değilleyen? Ne demektir "dünya"? Asker olmak, yargıç olmak, vatansever olmak; kendini korumak; onuruna bağlı kalmak; kendi yararına olanı istemek; *gururlu* olmak... Bugünün her ânının her pratiği, her içgüdü, eylem olan bu değerlendirmesi, Hıristiyanlığa karşıdır: modern insan nasıl bir *sahtelik garibesi* olmalı ki, bütün bunlara karşın *utanmıyor* kendine hâlâ Hıristiyan demekten!

39 Geri dönüyorum, Hıristiyanlığın *sahici* tarihini anlatıyorum. – Daha “Hıristiyanlık” sözcüğü bile bir yanlış anlamadır – aslında, tek bir Hıristiyan vardı, o da çarmıhta öldü. “Evangelium” çarmıhta öldü. O andan başlayarak “Evangelium” adını alan her şey, daha o anda, onun yaşadığının karşıtıydı: “kötü haber”di, bir *dysangelium*’du. Hıristiyanlığın işaretini bir “inanç”ta, diyelim, İsa tarafından kurtarıma inancında görmek, saçmalık kertesinde yanlıştır: yalnızca Hıristiyanca bir *pratik*, çarmıhta ölenin *yaşadığı* yaşanmış bir yaşam, Hıristiyanca’dır... Bugün de olanaklıdır böylesi bir yaşam, hatta *bazı* insanlar için zorunludur: *sahici*, kaynaktan Hıristiyanlık bütün zamanlarda olanaklı olacaktır... Hiç de bir inanç değil, bir yapma, özellikle de, birçok şeyi yapmama, başka türden bir *varolma*... Bilinç durumları, herhangi bir inanç, bir şeyi doğru saymak, örneğin –her psikolog bilir bunu– içgüdüler karşısında tamamıyla önemsizdir ve onların değeri açısından beşinci derecede kalır: tam olarak söylersek, tinsel nedensellik kavramı tümüyle yanlıştır. Hıristiyan olmanın, Hıristiyanlığın bir doğru-saymaya, salt bir bilinç görüngüsellğine¹ indirgenmesi, Hıristiyanlığı olumsuzlama anlamına gelir. *Gerçekte Hıristiyan diye birisi yoktur. “Hıristiyan”, iki binyıldır Hıristiyan adını taşıyan şey, psikolojik bir kendini yanlış anlamadan başka bir şey değildir. Dikkatli bakılınca, “Hıristiyan”ın içinde, bütün “inancı”na yalnızca içgüdüler egemendir – hem de ne içgüdüler! – “İnanç” her zaman, örneğin Luther’de, ardında içgüdülerin kendi “oyunlarını oynadıkları bir örtü, bir perde, bir bahaneden başka bir şey değildir” – bazı içgüdülerin egemenliği karşısında kurnaz bir körlük... “İnanç” – bunu daha önce de *sahici* Hıristiyan *kurnazlığı* olarak nitelendirmiştim – “inanç”la ilgili konuşulur yalnızca, eylemde ise içgüdüyle bulunulur... Hıristiyanın tasarım dünyasında, gerçekliğe daha bir*

ucundan bile değen hiçbir şey bulunmaz: buna karşılık, her türlü gerçekliğe *karşı* içgüdüsel nefretin, Hıristiyanlığın kökündeki biricik güdücü öge olduğunu görmüştük. Bundan nasıl bir sonuç çıkıyor? Burada *in psychologicis* olarak da yanılmanın kökten, yani nelik belirleyici, yani töz olduğu sonucu. Buradan bir kavram kaldırıp yerine bir gerçeklik koyun, bütün Hıristiyanlık hiçliğin içine yuvarlanır gider! – Yüksekten bakınca, garip olguların bu en garibi, yanılımlarla belirlenmekle kalmayıp, *yalnızca* zararlı, *yalnızca* yaşam ve yürek zehirleyici yanılımlar söz konusu olunca yaratıcı², hatta dâhiyane hale gelen bu din, *tanrıların seyrine layık* bir oyundur – aynı zamanda filozoflar olan o tanrıların, örneğin benim o ünlü karşılıklı konuşma sırasında Naksos'da³ karşılaştığım tanrıların. *İğrenme* onları (ve bizi!) bırakınca, Hıristiyanın bu oyunu için müteşekkir olacaklar: yeryüzü denen şu fukara gökcismi, belki de sadece *bu* ilginç vaka sayesinde tanrısal bir bakışı, tanrısal bir ilgilenmeyi hak ediyor... Çünkü Hıristiyanı küçümsemeyelim: Hıristiyan, *masum olma kertesindeki* sahteliğiyle, maymunun çok üstündedir – Hıristiyan açısından, iyi bilinen bir köken kuramı sadece bir nazik iltifat haline geliyor...

40 Evangelium'un yazgısı, ölümle karara bağlandı – Çarmıha gerildi... Ancak ölüm, bu beklenmeyen aşağılayıcı ölüm, ancak çarmıh, bu genelde yalnızca canaille¹ için ayrılmış şey – ancak bu tüyler ürpertici paradoks, havarileri sahici gizemin karşısına getirdi: "Kimdi bu? Neydi bu?" – Sarsılmış ve en derinden aşağılanmış duygu, kuşku, böylesi bir ölümün, davalarının *çürütülmesi* olabileceği korkunç bir "Niye tam da böyle?" soru işareti – bu konum kendini pek iyi kavradı. Burada her şey *zorunlu* olmak zorundaydı, anlam, usallık, en üst düzeyde usallık taşımak zorundaydı: bir havarinin sevgisi rastlantı

tanımaz. İlk şimdi uçurumun iki yakası birbirinden ayrıldı: "Kim öldürdü onu? Kimdi onun doğal düşmanı?" Bu soru bir şimşek gibi çaktı. Yanıt: *egemen* Yahudilik, onun en üst katmanı. Bu andan sonra, kendilerini düzene karşı başkaldırıyor hissetmeye başladılar, İsa'yı da, ardından, *düzene karşı başkaldırıyor* diye anladılar. O zamana dek yoktu onun tasarımındaki bu savaşı, bu Hayır diyen, Hayır yapan çizgi; dahası, bunun karşıtıydı o. Açık ki, küçük topluluk asıl önemli noktayı *anlamamıştı*, böyle bir yolla ölmenin taşıdığı örnek olma anlamını, her türlü *ressentiment* duygusu karşısındaki özgürlüğünü, *üstünlüğünü* – onu ne kadar az anladıklarının en iyi göstergesi! İsa, ölümüyle, aslında öğretisinin herkesin önündeki en güçlü sınavını, *kanıtını* vermekten başka bir şey istememişti, isteyemezdi de... Oysa havarileri bu ölümü *bağışlamaktan* çok uzaktılar – buysa en üst anlamda Evangelium'ca bir şey olurdu; ya da, daha iyisi, yumuşak ve sevgi dolu bir yürekle, kendilerini de aynı ölüme sunmak... Tam da en Evangelium-dışı duygu, *intikam*, yine baskın çıktı. İş bu ölümle sona eremezdi: "karşılık", "yargılama" gerekliydi (oysa "karşılık", "ceza", "yargılama" gibi şeylerden daha Evangelium-dışı ne olabilirdi!). Yaygın Messiah beklentisi yeniden ön plana çıktı; tarihsel bir an belirlendi: "Tanrının krallığı" düşmanlarını yargılamak için gelecekti... Ama bununla her şey yanlış anlaşılmuş oluyordu: bir son edim, ileride tutulacak bir söz olarak "tanrının krallığı"! Oysa Evangelium tam da bu "krallığın" varoluşu, doyuma varışı, *gerçekliği*di zaten. Tam da böylesi bir ölüm bu "Tanrı krallığı"nın ta kendisiydi... Ancak şimdi, Usta'nın tipine, Farisiler² ve Tanrıbilimcilere karşı bütün o horgörme ve kızgınlık taşındı – böylece de kendisi bir Farisi ve Tanrıbilimci haline sokuldu! Öte yandan da, bu bütün çivileri çıkmış ruhlar, ölçü tanımaz tapınmalarıyla, İsa'nın öğrettiği, tanrının evladı olma konusunda herkesin eşit

hakka sahip olduğu yollu Evangelium düşüncesine dayanamadılar: intikamları, kendileri geri çekilerek, İsa'yı *yükseltmek*, kendilerinden ayırmak oldu: tıpkı, bir zamanlar Yahudilerin, düşmanlarından intikam almak için tanrılarını kendilerinden ayırıp yüksekte bir yere koydukları gibi. Tek bir tanrı ve tanrının tek bir oğlu: İkisi de *ressentiment*'ın ürünleri...

41 Ve o andan başlayarak saçma bir sorun çıktı ortaya: "Nasıl olabildi de Tanrı buna *izin verdi*?" Buna küçük topluluğun çarpılmış aklı bir o kadar korkunç saçmalıkta bir yanıt buldu: Tanrı günahların bağışlanması için oğlunu *kurban* vermişti. Nasıl da tek bir vuruşta sonu gelmişti Evangelium'un! Suça *karşılık* kurban düşüncesi, hem de en iğrenç, en barbarca biçimiyle: suçlunun günahları için *suçsuzun* kurban edilmesi! Ne denli tüyler ürpertici bir putataparlık! – İsa, oysa, "suç" kavramının kendisini yok etmişti. – Tanrı ile insan arasındaki uçurumu yadsımış, tanrı ile insan arasındaki o birliği, kendi "iyi haber"i olarak *yaşamıştı*... Kendi ayrıcalığı olarak *değil*! – Artık adım adım, kurtarıcı tipine eklemeler yapıldı: Yargılama ve geri-dönüş öğretisi, bir kurban ölümü olarak ölüm öğretisi, *diriliş* öğretisi, ki bununla, bütün bir "kutsanmışlık" yerine de ölümden *sonraki* bir durum koyarak!.. Paulus bu yorumu, bu *pespaye* yorumu, o her zamanki hahamvâri arlanmazlığıyla şöyle mantıklaştırdı: "Eğer İsa ölüyken dirilmezse, o zaman inancımız boşunadır." – Ve bir seferde, Evangelium, yerine getirilemeyecek vaatlerin en aşağılığı, *arlanmaz* bir kişisel ölümsüzlük öğretisi haline geldi... Paulus ayrıca bunun bir *ödü*l olacağını öğretti!

42 Çarmıhtaki ölümlerle *neyin* sona erdiği görülüyor: bir yeni, baştan başa kaynaktan Budistçe barış hareketi girişimi; yalnızca *vaat* olarak değil, sahiden yaşanan bir

yeryüzü mutluluğu için bir girişim. Çünkü bu –daha önce de vurguladım– iki *décadence* dini arasındaki temel farktır: Budizm vaat etmez hiç, yerine getirir, Hıristiyanlık ise her şeyi vaat eder, yerine getirdiği ise *hiçtir*. – “İyi haber”in hemen peşinden, olabilecek en *kötüsü* geldi: Paulus’un “haber”i. Paulus’ta, “iyi haberci”nin karşıt tipi cisim bulur; nefretin, nefret düşünün, nefretin acımasız mantığının dehası. *Neleri* kurban etmedi ki bu Dysangelist¹, nefrete! En başta da Kurtarıcı’nın kendisini: *kendi çarmihına* gerdi onu. Evangelium’daki bütün yaşam, bütün örneklik, bütün öğreti, ölüm, anlam, hak – hiçbir şey yoktu ki bu kalpazan onu nefret yoluyla kavrayarak kendi amacı için kullanmasın. Gerçeklik *yok*, tarihsel hakikat *yok!* Ve bir kez daha, Yahudinin rahip içgüdüğü, tarih üzerindeki aynı büyük suçu işliyor. – Hıristiyanlığın dününü, evvelsi gününü bir kalemde siliyor, *ilk Hıristiyanlığın bir tarihini kendisi uyduruyor...* Dahası: İsrail tarihini de bir kez daha sahteleştiriyor, onun, *kendi* yaptıklarının başlangıç tarihi olarak görünmesini sağlıyor: bütün peygamberler onun “Kurtarıcı”sının sözünü etmişlerdir... Kilise de, sonradan, insanlığın tarihini bile sahteleştirerek Hıristiyanlığın tarih-öncesi dönemi haline sokmuştur.. Kurtarıcı’nın tipi, öğretisi, pratiği, ölümü, ölümünün anlamı, ölümünden sonrası bile – hiçbir şey kalmadı el atılmadık, hiçbir şey kalmadı, gerçekliğe uzaktan yakından benzeyen. Paulus çok yalın bir şey yaptı; yalnızca, bu varoluşun bütün ağırlık noktasını bu varoluşun *ardına* yerleştirdi – “dirilen” İsa *yalanına*. Kurtarıcı’nın yaşamı onun hiçbir işine yaramazdı – çarmıhtaki ölüm gerekliydi onun için, *ve* bir şey daha... Stoacı aydınlanmanın başkentinde, yetişmiş bir Paulus’u, gördüğü bir sanrı yoluyla Kurtarıcı’nın *hâlâ* yaşadığının kanıtını çıkarırken içten sanmak, hatta bu sanrıyı *gördüğünü* anlatmasına bile inanmak, bir psikolog için sahici bir safdillik olurdu: Paulus amacı istiyordu, *do-*

layısıyla aracı da istedi... Onun kendi inanmadığına, *kendi öğretisini* aralarına attığı budalalar inanacaktı – onun gereksinimi *güçlülüktü*; rahip, Paulus'un benliğinde yeniden güçlü olmayı istiyordu – kitleleri tiranize etmesine², sürüler oluşturmasına yarayacak kavramlar, öğretiler, simgeler gereksiyordu yalnızca. – Sonradan Muhammed'in Hıristiyanlıktan aldığı tek şey neydi? Paulus'un icadı; onun, rahip tiranlığı için, sürü oluşturmak için kullandığı araç, ölümsüzlük inancı – yani *"yargılama" öğretisi*...

43 Yaşamına ağırlık noktası yaşamını içine değil, "öte"ye – hiçliğe – yerleştirilince, o zaman yaşamına ağırlık noktası toptan kaldırılmış demektir. Bireysel ölümsüzlük konusundaki büyük yalan, içgüdülerdeki her ussallığı, her doğallığı yıkar – içgüdülerde olumlu, yaşamı ilerletici, geleceği sağlamlaştırıcı ne varsa, artık güvensizlik uyandırır. Yaşamın artık hiçbir anlamı yok, diye yaşamak, yaşamın anlamı olur artık... Neye yarar ki topluluk ruhu, neye yarar geçmişe ve atalara şükran, neye birlikte çalışmak, güvenmek, herhangi bir toplu refah arzulamak ve amaçlamak?.. Hepsi "ayartı" bunların, hepsi "doğru yol" dan sapmalar. – *"Tek bir şey gerek"* Herkesin "ölümsüz ruh" olarak herkesle eşit düzeyde olması, bütün varlıkların toplamı içinde, *her bir bireyin "felah"ının bir bengi önemlilik üzerinde hak iddia edebilmesi*, ufacak böceklerin ve dörtte üç çatlakların, kendileri uğruna doğa yasalarının sürekli *çiğneneceğini* hayal edebilmeleri – her türden bencilliğin böylesine, sonsuzluğa, *utanmazlığa* dek yüceltilmesini, yeteri bir hor-görüyle niteleyemiyor kişi. Oysa Hıristiyanlık, *zaferini*, bireysel kendini beğenmişliğin *bu acınası pohpohlanmasına* borçludur – tam da bununla bütün biçimsizleri, isyankâr eğilimlileri, nasibi kıtları, insanlığın bütün süprüntü ve artıklarını kendi yanına çekti. "Ruhun felahı" – çevirirsek: *"dünya benim çevremde dönüyor"* "Herkesle eşit hak"

öğretisinin zehri – Hıristiyanlık bunu en temel biçimde yaymıştır; Hıristiyanlık, insan ile insan arasındaki her türlü derin saygı ve mesafe duygusuna karşı, yani kültürün her türlü yükselme ve büyümesinin *önkoşuluna* karşı, kötü içgüdülerin en gizli köşe-bucağından çıkararak, ölümüne bir savaş vermiştir – kitlelerin *ressentiment*'ını döve döve *baş silahını* biçimlendirmiştir, bize karşı, yeryüzündeki her türlü soyluluğa, neşeliliğe, yüce yürekliliğe karşı, bizim yeryüzü mutluluğumuza karşı.. Kabul edelim ki bu Petrus ve Paulus'un "ölümsüzlük"leri, *soylu* insanlığa karşı o zamana dek girilmiş en büyük, en alçakça saldırıydı. – Ve Hıristiyanlıktan çıkararak, politikaya dek sızmış bu yazgıyı da küçümsemeyelim! Bugün hiç kimsenin cesareti yok, özet haklara sahip olmak için, egemenlik hakları için, kendisi ve kendi eşitleri karşısında derin saygı duyguları için – bir *mesafe tutkusu* için ortaya çıkmaya. Politikamız bu cesaret yoksunluğu yüzünden hasta haldedir! – Düşünüş biçimi aristokrasisi, ruhların eşitliği yalanı yoluyla, yeraltının en altına gömülmüştür; ve "çoğunluğun hakkı"na inanç, devrimler yapmış ve daha da *yapacaksa*, hiç kuşkumuz olmasın, Hıristiyanlıktır, Hıristiyanca değer yargılarıdır, her devrimi salt kan ve suçluluğa çeviren! Hıristiyanlık, her türlü sürünenlerin, *yüksekliği* olanlara karşı başkaldırısıdır: "düşkünler" in Evangelium'u, *düşkünleştirir*...

44 Evangelium'lar, daha ilk topluluk içindeki dayanılmaz yozlaşmanın tanıkları olarak paha biçilmez değer taşırlar. Paulus'un sonradan bir haham mantıkçı-kinikliğiyle ucuna götürdüğü süreç, gene de, Kurtarıcı'nın ölümüyle başlayan düşüş süreciydi yalnızca. – Bu Evangelium'ları okurken yeteri kadar dikkatli olamıyor kişi; her sözcüğün ardında zorluklar yatıyor. İtiraf ediyorum. Bana karşı şu söylenebilir: bunlar, tam da bu özellikleriyle, bir psikolog için birinci sınıf zevk kaynaklarıdır – her türlü safdil yoz-

laşmanın *karşıtı* olarak, psikolojik yozlaşmanın *par excellence* incelmışlikleri, sanatlaşmaları. Evangelium'lar benzersizdir. Genel olarak İncil hiçbir karşılaştırma kaldırmaz. Karşınızda Yahudiler var: *ilk* bakış açısı bu, burada ipin ucunu hepten kaçırmamak için. Burada "kutsal" hale gelen dehalaşmış kendini çarpıtma, bu kitaplar ve insanlar arasında başka hiçbir yerde, yaklaşık olarak bile ulaşılmamış, *sanat* olmuş sözcük ve davranış kalpazanlığı, herhangi bir bireysel yeteneğin, herhangi bir istisnai mizacın rastlantısı değildir. Burada *ırk* vardır. Kutsal bir biçimde yalan söyleme sanatı olarak Hıristiyanlıkta, bütün Yahudilik, yüzlerce yıllık özenli, ciddi Yahudi uğraşısı ve becerisi, son ustalık düzeyine ulaşır. Hıristiyan, yalanın bu *ultima ratio*'su¹, bir kere daha Yahudidir – hatta *üç kere* kendisi... Yalnızca, rahibin pratiğinde kanıtlanmış kavramları, simgeleri, tavırları uygulama konusunda temelden bir sistem, *başka* her türlü pratiği, *başka* her tür değer ve yararlılık perspektifini içgüdüsel olarak reddetmek – bu yalnızca gelenek değildir, bu *kalıttır*: ancak kalıtım olmasıyla, doğa gibi bir etkilemede bulunabilirdi. Bütün insanlık, hem de en iyi çağların en iyi kafaları (biri dışında², ama belki de o salt bir insan-dışıdır) aldandılar. Evangelium, *masumluk kitabı* olarak okundu: burada ne denli ustalıkla oyun oynandığının hiç de küçük bir nişanesi değil bu. – Tabii ki, bunları, şöyle gelip geçerken bile olsa, *görebilseydik*, bütün bu harika böcekleri ve uydurma azizleri, işleri tabii ki hemen biterdi – ve tam da bu yüzden, ben, her okuduğum sözcükte bir tavır görmeden edemediğimden, *onların işini bitiriyorum*... Hiç dayanamadığım da, bunların bir biçimde gözlerini şöyle kocaman kocaman açmaları. – Bereket versin, büyük çoğunluk için kitaplar yalnızca *edebiyattır*. – Aldanmamalı: "Yargılamayın," derler ama yollarında duran her şeyi cehenneme gönderirler. Tanrının yargılamasını sağlayarak kendileri yargırlar; tanrı-

yı yüceltmekle kendilerini yüceltirler; tam da kendi elde edebilecekleri –dahası, ayakta kalmak için gereksedikleri– erdemleri *teşvik etmekle*, kendilerine erdem uğruna gürüyorlar, erdemın egemenliği için savaşıyorlar görünümünü verirler. “Biz iyi için yaşıyoruz, ölüyoruz, kendimizi kurban ediyoruz” (“hakikat” için, “ışık” için, “tanrının melekûtu” için): Aslında yaptıkları, yapmadan edemeyecekleridir. Ödlekçe tarzlarıyla sinerken, köşeye çekilirken, gölgelerde gölgeler gibi yaşayıp giderken, bunu bir ödev haline sokarlar: Ödev olarak görülünce, yaşamları alçakgönüllü gibi gözükür, alçakgönüllülük olarak da erdemliliklerinin bir kanıtı olur.. Ah, bu alçakgönüllü, iffetli, iyi yürekli yalancılık! “Bizim tanıklığımızı erdemın kendisi yapar” Evangelium’lar ahlak aracılığıyla ayartılma kitapları olarak okunmalıdır: ahlak bu küçük adamlarca iyice bir cilalanır – bunlar iyi bilirler ahlakla ilgili nasıl davranılması gerektiğini! İnsanlık, ahlakla, en iyi *burnundan çekerek* götürülür! – Gerçek şu ki, burada en bilinçli *seçilmişlik kendini beğenmişliği*, alçakgönüllülük rolünü oynamaktadır: kendileri, “topluluk”, “iyiler ve haklılar”, toptan bir yana, “hakikat”ın yanına konur – ve geri kalan da, “dünya” da, öteki yana... Bu, yeryüzünde şimdiye dek ortaya çıkmış en alınyazıcı büyüklük vehmidir: küçük, çarpık böcekler ve yalancılar, başlarlar “tanrı”, “hakikat”, “ışık”, “tin”, “sevgi”, “bilgelik”, “yaşam” kavramlarına sanki kendilerinin eşanlamlılarıymış gibi sahip çıkmaya; bu yolla da “dünya”yı kendi karşılarında sınırlandırmaya; küçük, en büyük olma şişkinliğindeki, her türden tımarhane için biçilmiş kaftan Yahudiler, değerleri kendi etraflarında tersine çevirdiler, sanki Hıristiyan, geri kalan her şey için ilkin anlam, tuz-biber, ölçüymüş, hem de her şeyin *en son yargılayıcısıymış* gibi... Bütün bu alınyazıcı durumu olanaklı kılan, dünyada akraba, ırktan akraba bir büyüklük vehminin zaten bulunmasıdır, *Yahu-*

di büyüklük vehminin: Yahudiler ile Yahudi-Hıristiyanlar arasındaki uçurum açılır açılmaz, berikilerin elindeki tek seçenek, Yahudi içgüdüsünün öğütlediği kendini koruma işlemlerinin aynılarını Yahudilerin kendilerine *karşı* uygulamaktı, halbuki Yahudiler bunları o zamana dek yalnızca Yahudi *olmayanlara* karşı uygulamışlardı. Hıristiyan yalnızca “daha özgür” itikatlı bir Yahudi’dir.

45 Bu küçük adamların kafalarına taktıklarından, Usta’larınınınağzına soktuklarından bir-iki örnek veriyorum: hepsi de “güzel ruhlar”ın itirafları.

“Neresi sizi kabul etmezse, ve sizi dinlemezlerse, oradan çıkarken ayaklarınızın altındaki tozu onlara şahadet olsun diye silkin. Derim size, doğrusu, yargı gününde, Sodom ve Gomorrha’nın durumu bu şehirden daha çekilir olacaktır.” (Markos: 6, 11) – Ne kadar da *Evangelium’ca!*..

“Bana iman eden bu küçüklerden birini kim sürçtürürse, boynuna büyük bir değirmen taşı takılıp denize atılması kendisi için daha iyidir.” (Markos: 9, 42) – Ne kadar da *Evangelium’ca!*..

“Eğer gözün sürçmene sebep oluyorsa, onu çıkar; senin için bir gözün olarak Allah’ın melekûtuna girmek, iki gözün olarak cehenneme atılmaktan iyidir; orada onların kurdu ölmez, ve ateşi sönmez.” (Markos: 9, 47[-48]) – Kast edilen de göz değil...

“Doğrusu size derim: Burada duranlardan bazıları vardır ki, Allah’ın melekûtunun kudretle geldiğini görmeden, ölümü hiç tatmayacaklardır.” (Markos: 9, 1) – İyi *yalan salladın*, Aslan.

“Bir kimse arkamdan gelmek isterse, kendisini inkâr etsin, ve haçını yüklenip ardımdan gelsin. *Çünkü...* (Bir *psikoloğun dipnotu*. Hıristiyan ahlakı *çünkü*’leriyle çürütülebilir: onun “temelleri”ni çürütmek – Hıristiyanca da bu.) (Markos: 8, 34[-35])

“Hükmetmeyin¹ ki, hükmolunmayasınız. [Çünkü ne hükümle hükmederseniz, onunla hükmolunacaksınız.] Ölçtüğünüz ölçü ile de size ölçülecektir.” (Markos: 7, 1) – “Hakkaniyetli” bir hâkimin ağzından geldiğine göre, ne de hak kavramı ya!

“Çünkü eğer sizi sevenleri severseniz, *ne karşılığınız* olur? Vergi mültezimleri de öyle yapmıyorlar mı? Ve yalnız kardeşlerinizi selamlarsanız, *fazla ne yapmış olursunuz*? Mültezimler de öyle yapmıyorlar mı?” (Matta: 5, 46) – “Hıristiyanca sevgi” ilkesi: sonunda karşılığında iyi bir *de fiyat* ister...

“Fakat siz insanlara suçlarını bağışlamazsanız, Babanız da sizin suçlarınızı bağışlamaz.” (Matta: 6, 15) – Bu adı geçen “Baba” da pek tavizkâr doğrusu...

“Fakat önce onun melekûtunu ve salâhuru arayın; ve bütün bu şeyler size artırılacaktır.” (Matta: 6, 33) Bütün bu şeyler: yani yiyecek, giyecek, yaşamın bütün gereksinimleri. Bir *yanılgı* olsa gerek burada, en hafifinden söylendikte... Hemen peşinden de tanrı terzi olarak belirir, en azından bazı durumlarda...

“O günde sevinin ve sevinçten sıçrayın; *çünkü*, işte, gökte karşılığınız büyüktür; çünkü, onların babaları da peygamberlere böyle ederlerdi.” (Luka: 6, 23). *Utanmaz molozlar*²! Hemen peygamberlere benzetmeye başlıyorlar kendilerini...

“Bilmez misiniz ki Allah’ın mabedisiniz, ve Allah’ın Ruhu sizde durur? Eğer bir kimse Allah’ın mabedini bozarsa, *Allah onu bozacaktır*; çünkü Allah’ın mabedi mukaddestir; *o mabet sizsiniz*.” (Pavlus I Korint: 3, 16) – Böyle bir şeyi yeterince horgörmek elinden gelmiyor kişinin...

“Yahut mukaddeslerin dünyaya hükmedeceklerini bilmez misiniz? Ve eğer dünya sizin tarafınızdan hükmolunursa, en küçük şeyleri hükmetmeye liyakatsiz misiniz?” (Pavlus I Korint: 6, 2) Ne yazık ki salt bir tımarhane

kaçkınının sözleri değil bunlar... Bu *korkunç düzenbaz* şöyle sürdürüyor sözlerini: "Meleklerle hükmedeceğinizi bilmez misiniz? Bu hayata ait şeyler nerede kalır?"

"[Hikmetçi nerede? Yazıcı nerede? Bu dünyanın bahsedicisi nerede?] Dünyanın hikmetini Allah akılsızlığa döndürmedi mi? Zira mademki dünya Allah'ın hikmetinde kendi hikmeti ile Allah'ı bilmedi, Allah iman edenleri vâzın akılsızlığı ile kurtarmaya razı oldu. [... Zira davetinize bakın ey kardeşler;] bedene göre hikmetliler, çok kuvvetliler, çok asilzadeler davet olunmamıştır; fakat Allah, hikmetlileri utandırmak için, dünyanın akılsız şeylerini seçti; ve Allah, kudretli şeyleri utandırmak için, dünyanın zayıf şeylerini seçti; ve Allah, olan şeyleri iptal etmek için, olmayan şeyleri, dünyanın âdi ve hor görülen şeylerini seçti; şöyle ki, beşerden hiçbiri Allah'ın huzurunda övünmesin." (Pavlus I Korint: 1, 20-29) – Bu parçayı, şandala ahlakının bu birinci sınıf tanıklığını *anlamak* için benim *Ahlakın Soykütüğü* adlı kitabımın birinci denemesi okunmalıdır: orada ilk kez, soylu bir ahlak ile *ressentiment*'dan ve güçsüz bir kinden doğan şandala ahlakı arasındaki karşıtlık genişliğine çıkarılmıştır. Paulus kin havarilerinin en büyüğüdür...

46 *Buradan nasıl bir sonuç çıkıyor? Kişi Yeni Ahit'i okuyacaksa, eldiven giymesi iyi olur, sonucu. Bunca kirliliğin yakınında bulunmak neredeyse zorunlu kılıyor bunu. "İlk Hıristiyanlar"ın çevrelerinde bulunmayı seçmezdik pek, tıpkı Polonyalı Yahudileri¹ seçmeyeceğimiz gibi: bunlara karşı yalnızca tek bir itirazımızın bulunması gerektiğinden dolayı da değil... İkisi de iyi kokmuyor da ondan. – Yeni Ahit'te cana yakın olabilecek tek bir çizgi aradım; boşuna – bunda, özgür, iyilikli, açık yürekli, doğru dürüst olabilecek hiçbir şey yok. İnsanlık burada daha ilk başlangıcına bile ulaşmamış, *temizlik* içgüdü-*

sü eksik... Yeni Ahit'te yalnızca kötü içgüdüler vardır, bu kötü içgüdülerle ilgili bir cesaret bile yoktur. Her şey korkaklık, her şey görmezlikten gelme ve kendini aldatmadır burada. Yeni Ahit'i okuduktan sonra, başka her kitap temiz gelir kişiye: bir örnek vermek için söyleyeyim, Paulus'tan hemen sonra, o en yürekli, üstyürekli alaycı Petronius'u² okudum, kendimden geçerek; onun için, Domenico Boccaccio'nun Parma Prensi'ne yazdığı mektupta Sezar Borjiya için söylediği söylenebilir: "è tutto festo"³ – ölümsüzce sağlıklı, ölümsüzce neşeli ve nasibi bol... Bu küçük böcekler çünkü hesaplarını en önemli noktada yanlış yapıyorlar. Saldırıyorlar, oysa onların saldırdığı her şey, tam da bu yüzden, önemini belli ediyor. Bir "İlk Hıristiyan", saldırdığı birisini kirletemezdi... Oysa tersi: "ilk Hıristiyanlar"ın karşı çıktığı birisi olmak bir şereftir. Kişi Yeni Ahit'i, içinde kötü gösterilenleri cana yakın bulmadan okuyamıyor – yüzsüz bir yelleyicinin "budalalık vaazı"yla boşuna horlamaya çalıştığı "bu dünyanın bilgeliğini" hiç saymasak bile... Hatta Ferisiler ve Yazıcılar bile bu karşı çıkıştan paylarını alıyorlar: böylesine aşağılık bir nefrete konu olduklarına göre, herhalde bir şeylere değerdiler: Gösterişlilik – bu, "ilk Hıristiyanlar"ın yapabilecekleri bir itirazdı doğrusu! – Bu başkaları, önünde sonunda, ayrıcalıklılardı: bu yeterdi, şandala nefreti başkaca bir neden gerekmezdi. "İlk Hıristiyan" –korkarım, benim bile belki görebileceğim "son Hıristiyan" da– ayrıcalıklı olan her şeye içgüdüsel olarak başkaldırandır – hep "eşit haklar" için yaşar, savaşır!.. Dikkatli bakılınca, başka seçeneği de yoktur. Kişi kendisi için "tanrının seçilmiş" olmayı – ya da "tanrının tapınağı" olmayı, ya da "meleklerin hükmedicisi" olmayı– istemişse, o zaman başka her türlü seçkinlik ilkesi; örneğin nasiplilik açısından, tin zenginliği, erkeklik ve gurur açısından, yürek güzelliği ve özgürlüğü açısından, kısaca "dünya" açısından seçkin olmak – ken-

di başına kötüdür... Çıkarılacak ders: bir "ilk Hıristiyan"ın ağzından çıkan her söz yalandır; bulunduğu her eylem içgüdüsel bir sahteliktir – bütün değerleri, bütün ereklere zararlıdır, oysa kimden nefret ediyorsa, neden nefret ediyorsa, o değerlidir... Hıristiyan, özellikle rahip Hıristiyan, bir değerlilik ölçütüdür. – Artık söylemem gerekir mi bilmem: bütün Yeni Ahit'te, saygı duyulması gereken tek bir kişi vardır: Pilatus⁴, Romalı yönetici. Bir Yahudi pazarlığını ciddiye almak – buna yanaşmadı hiç. Bir Yahudi fazla, bir eksik – ne çıkardı bundan?.. "Hakikat" sözcüğünün utanmazca kötüye kullanılışı karşısında Romalının soylu alayı, Yeni Ahit'e değeri olan tek sözünü kazandırmıştır – bu onun eleştirisi, hatta yokedilişidir: "Neymiş ki hakikat!"

47 Bizi ayırt eden, ne tarihte, ne doğada, ne de doğanın arkasında herhangi bir tanrı bulmamamız değildir – tanrı diye saygı duyulanı, "tanrısal" bir şey olarak değil, acınası bir şey, saçma bir şey, zararlı bir şey olarak duymamızdır, yalnızca işlenmiş bir hata olarak değil, yaşama işlenen bir suç olarak duymamız... Tanrıyı tanrı olarak yadsıyoruz. Bize birisi Hıristiyanların bu tanrısını kanıtlaydı, ona daha da az inanırdık. – Formüle edersek: *deus qualem Paulus creavit, dei negatio*¹. – Hıristiyanlık gibi bir dinin, hiçbir noktasında gerçekliğe dokunmayan, gerçeklik tek bir noktada bile söz hakkı elde edince de hemen düşüp kalan bir dinin, anlaşılacağı gibi, "dünya bilgeliği"nin, yani bilimin ölümüne düşman olması gerekir – tinin yetiştirilmesini, tinin vicdan konusu olan işlerde yalın ve kesin olmasını, tinin soylu serinkanlılığı ve özgürlüğünü zehirlenmiş, karalanmış, gözden düşmüş kılabilecek her aracı onaylayacaktır. Bir buyruk olarak "inanç", bilime karşı bir *vetodur – in praxi*² olarak da; ne pahasına olursa olsun, ama yalan olsun... Paulus yalanın –"inanç"ın– gerekli olduğunu kavramıştı; KİLİSE de sonradan Paulus'u kavradı. – Paulus'un icat ettiği

şu “tanrı”, “dünya bilgeliği”ni (dar anlamda, her türlü batıl inancın en büyük iki karşısını, filoloji ve tıbbı) “rezil-rüsve eden” tanrı, aslında Paulus’un bu konudaki *kararlılığıydı*: kendi istemine “tanrı” demek, *thora*³, en eski Yahudicedir. Paulus “dünya bilgeliği”ni rezil-rüsve etmek istemektedir: düşmanları, İskenderiye’de⁴ yetişmiş *iyi* filologlar ve hekimlerdir – onlara savaş açar. Sahiden de kişi filolog ve hekim olup da aynı zamanda *Deccal* olmadan edemiyor. Çünkü filolog olarak “kutsal kitaplar”ın *ardına* bakıyor, hekim olarak da tipik Hıristiyanın fizyolojik çarpıklığının *ardına*... Hekim “iflah olmaz” diyor, filolog da “düzenbazlık”

48 İncil’in başında duran ünlü öykü sahiden anlaşılmalı mı acaba – tanrının bilim karşısındaki cehennem korkusunun öyküsü?.. Anlaşılmadı. Bu rahip kitabı *par excellence*, bilindiği gibi, rahibin büyük iç sıkıntısıyla başlar: onun için yalnızca tek bir büyük tehlike vardır, *dolayısıyla* “tanrı” için de tek bir büyük tehlike vardır.

Yaşlı tanrı, tümüyle “tin”, tümüyle yüce rahip, tümüyle yetkin, bahçesinde zevk-ü sefa gezisindedir: ama canı sıkılıyordur. Can sıkıntısıyla tanrılar bile baş edemez. Ne yapsın? İnsanı icat eder – insan eğlendiricidir... Ama gelin görün ki bu kez de insanın canı sıkılmaya başlar. Tanrı bütün cennetlerin tek derdi konusunda son derece anlayışlıdır: hemen başka hayvanlar yaratır. Tanrının ilk hatası: İnsan için hayvanlar eğlendirici değildir – onlar üzerinde egemenlik kurar, kendisi “hayvan” olmaya yanaşmaz. – O zaman da tanrı kadını yaratır. Ve sahiden de, işte, artık can sıkıntısının sonu gelmiştir – ama başka şeylerin sonuyla birlikte! Kadın, tanrının *ikinci* hatasıdır. – “Kadın, özü bakımından, yılandır; Heva’dır” – bunu her rahip bilir; “dünyadaki *bütün* belalar kadından gelir” – bunu da bilir her rahip. “Demek ki bilim de ondan gelir”... İlkin kadından öğrenir insan, Bilgi Ağacı’nın mey-

vesinin tadını – Ne olmuştur? Yaşlı tanrıyı bir cehennem korkusu sarar. İnsanın kendisi onun *en büyük hatası* olmuştur; kendine bir rakip yaratmıştır; bilim *tanrısallaştırır* – insan bilimsel hale gelince, rahiplerin ve tanrıların sonu gelir!² – Çıkarılacak ahlak dersi: Bilim, kendi başına yasak olandır – tek yasak odur. Bilim ilk günahdır; bütün günahların tohumudur, kaynaktaki kalıtsal günahdır. *Yalnızca* budur ahlak. “Bilmeyeceksin.” Bütün gerisi bundan sonuç olarak çıkar. Tanrının cehennem korkusu, onun kurnazlığını önlemedi. Bilime karşı kendisini nasıl *savunmalı*? Uzun süre, ana sorunu bu oldu. Yanıt: İnsanı kov gitsin cennetten! Mutluluk, aylaklık, düşünce üretir – bütün düşünceler kötü düşüncelerdir... İnsan düşünmemelidir. – Ve “Kendi Başına Rahip”, dertleri icat eder, her türlü sefaleti, yaşlılığı, güçlüğü, özellikle *hastalığı* icat eder – hepsi bilime karşı savaşım araçları! Dertler insanın düşünmesine izin *vermez*...Ve bütün bunlara rağmen! Heyhat! Bilgi yapıtı kule olur yükselir, gökleri kuşatır, tanrıların sonunu haber vermeye başlar – Ne yapmalı? – Yaşlı tanrı *savaş* icat eder, halkları birbirinden ayırır, insanların birbirlerini karşılıklı olarak yoketmelerini sağlar (rahipler için savaş her zaman gerekli olmuştur). Savaş, başka şeyler yanında, bilim barışını da bozan bir şeydir! – Ama inanılası değil! Bilgi, *rahipten bağımsızlaşma*, savaşa rağmen artmaktadır. – Ve son bir karar verir yaşlı tanrı: “İnsan bilimsel oldu çıktı – başka çare yok, onu sulara boğup gidermek gerek!”

49 Anlaşıyorum herhalde. İncil’in başlangıcı, rahibin *bütün* psikolojisini içerir. – Rahip tek bir büyük tehlike bilir: bu bilimdir – nedenler ile etkilerin sağlıklı şekilde kavranması. Ama bilim ancak mutlu koşullarda yetişir – kişinin zamana, *çarçur edebilecek* kadar bol tene gereksinimi vardır, “bilmek” için... “Öyleyse, insanı mutsuz kılmak gerek” – bu, rahibin bütün za-

manlardaki mantığı olmuştur. – Hemen sezinleniyor, bu mantığa göre *neyin* en başta dünyaya sokulması gerektiği: “günah” Suç ve ödek kavramı, bütün “ahlaksal dünya düzeni”, bilime *karşı* icat edilmiştir – insanın rahipten kurtulmasına *karşı*... İnsan dışarıya değil, kendi içine bakmalıdır; zeki ve dikkatli bir biçimde öğrenen olarak, çevresindeki şeyleri *görmemelidir*, aslında hiç görmemelidir: *acı çekmelidir*... Ve öylesine acı çekmelidir ki hep rahibi gereksin. – Defedin hekimleri! *Gerekli olan Mesih'tir*. – Suç ve ödek kavramı, “esirgeme”, “kurtarma”, “bağışlama” öğretisiyle birlikte –hiçbir psikolojik gerçekliği olmayan, boydan boya *yalanlar*– hepsi, insanın *neden* duyusunu yıkmak için icat edilmiştir – neden ve etki kavramına saldırıdır bunlar! – Ve yumruklu bir saldırı *değil*, bıçaklı, nefretinde ve sevgisinde dürüst bir saldırı *değil*! Tersine, en korkak, en kurnaz, en alçak içgüdülerin saldırısı! Bir *rahip* saldırısı! Bir *asalak* saldırısı! Uçuk benizli yeraltı kan emicilerinin vampirliği! Bir eylemin doğal sonuçları “doğal” olmaktan çıkıp, batıl inancın hayalet kavramları yoluyla, “tanrı” yoluyla, “tinler”, “ruhlar” yoluyla ortaya çıkarılmış diye, salt “ahlaksal” sonuçlar olarak, ödül, ödek, yol gösterme, eğitime araçları olarak düşünülmeyle başlanınca, bilginin koşulları yıkılır – *insanlığa karşı en büyük suç işlenmiş olur*. Günah, bir kez daha söyleyelim, bu, insanın kendini aşağılamasının *par excellence* biçimi, bilimi, kültürü, insanın her türlü yücelme ve soylulaşma durumlarını olanaksız kılmak için icat edilmiştir; rahip, günahı icat ederek, *egemen* olur.

50 Burada, tam da “inananlar”ın kendilerine yarayabilecek bir “inanma”, bir “inananlık” psikolojisi geliştirmekten dolayı kendimi bağışlıyorum. Bugün hâlâ, “inançlı” olmanın –ya da bir *décadence*’ın, kırık bir yaşam isteminin simgesi olmanın– ne denli *namussuzluk* oldu-

ğunu bilmeyenler varsa, yarın öğrenecekler bunu. Benim sesim ağır işitenlere bile ulaşır. – Öyle gözüküyor ki, yanlış işitmemişsem, Hıristiyanlar arasında bir tür doğruluk ölçütü var; buna da “kuvvetlilik kanıtı” deniyor. “İnanç mutluluk verir, *demek ki doğrudur.*” – Burada yapılacak ilk itiraz, tam da mutlanmanın, kanıtlanan değil, vaat edilen bir şey olduğu; “inanma” koşuluna bağlanmış mutluluk –kişi mutlu *olmalıdır*– *çünkü* inanmaktadır.. Ama rahibin inanana vaat ettiklerinin, hiçbir denetimin ulaşamayacağı “öte” de sahiden ortaya çıkacağını nasıl kanıtlamalı? – Sözümona “kuvvetlilik kanıtı”¹, öyleyse, inanma için vaat edilen etkinin ortaya çıkmazlık etmeyeceği üzerine, yine bir inançtır. Formüle edersek: “İnanıyorum ki, inanç mutlu kılar, *demek ki doğrudur.*” – Ama bununla iş bitti bile. Bu “demek ki”, bir doğruluk ölçütü olarak *absurdum*²’un² ta kendisi olurdu. – Ama biraz esnek davranalım, varsayalım ki mutlu kılınma inanç yoluyla kanıtlanmış olsun; *yalnızca* arzulanmış, *yalnızca* bir rahibin biraz kuşkulu ağzıyla vaat edilmiş olmasın: mutluluk –teknik adıyla *haz*– herhangi bir biçimde doğruluk kanıtı olabilir mi? Öylesine olamaz ki, “Ne doğrudur?” sorusu üzerine *haz* duyumları da söz sahibi olunca, bu neredeyse karşıt bir kanıt oluşturur, en azından da “doğruluk” konusunda güçlü bir kuşku uyandırır. “Haz” kanıtı ancak “haz” için bir kanıttır – başka bir şey değil; dünyanın neresinden çıkıyor ki, *doğru* yargılar yanlışlardan daha çok hoşnutluk yaratsınlar, ve bir önceden kurulmuş uyuma³ uyararak, yanlarında zorunlu olarak *haz* duyguları getirsinler? – Bütün kesin, derin yapılı tinlerin deneyimi bunun *tersini* söyler. Kişi, atacağı her doğruluk adımı için, kendisiyle savaşmak zorundadır; yüreğinin, yaşam sevgisi ve güveninin bağlı olduğu her şeyi buna feda etmek zorundadır. Bu da ruh büyüklüğü gerektirir: doğruluğa hizmet en güç iştir. – Öyleyse, tinsel konularda *dürüst* olmak ne demektir? Kişinin kendi

yüreğine karşı sert olması, kişinin “güzel duygular”ı horgörmesi, kişinin her Evet ve Hayır’ı bir vicdan işi yapması! İnanç mutluluk verir: *demek ki yalan söyler...*

51 İnancın belirli koşullarda mutluluk vereceği, bir sabit fikirden çıkan mutluluğun, mutluluktur diye, çıktığı fikri *doğru* kılmayacağı, inancın gerçi dağları yerinden oynatamayacağı, ama önceleri dağ olmayan yerlere dağlar *kondurabileceği*; bir *tımarhanede* yapılacak kısa bir gezinti bu konulara yeterince açıklık getirir. Tabii ki bir rahip için değil, çünkü o, içgüdüleriyle, hastalığın hastalık, tımarhanenin de tımarhane olduğunu yadsır. Hıristiyanlığın hastalığa *gereksinimi* vardır, nasıl ki Grekliğin bir sağlık fazlalığına *gereksinimi* vardı – *hastalandırmak*, Kilise’nin iyileştirme işlemlerinin bütün dizgesinin sahici artniyetidir. Ve Kilise’nin kendisi de – bu, en son ülkü olarak, Katolik tımarhane değil mi? – Bütün yeryüzü tek bir tımarhane? – Dindar insan, Kilise’nin *istediği* biçimiyle, tipik bir *décadent*’tir; bir halk üzerinde dinsel bir bunalımın ortaya çıktığı her zaman dilimi hep sinir hastalıklarının yaygınlaştığı dönemlerdir; dindar insanın “iç dünyası”, aşırı heyecanlanmış ve bitkinleşmiş insanın “iç dünyası”na karıştırılacak ölçüde benzer; Hıristiyanlığın değerlerin en değerlileri diye insanlığın tepesine astığı durumlar saralılığın biçimleridir. – Kilise yalnızca delileri *ya da* büyük dolandırıcıları *in majorem dei honorem*¹ aziz ilan etmiştir.. Bir kez, Hıristiyanlığın bütün nedamet getirme ve felahat *training*’ine² (bu bugün en iyi biçimiyle İngiltere’de incelenebilir) yöntemli olarak yaratılmış bir *folie circulaire*³ denebileceğini belirtmiştim, tabii ki, buna zaten hazır, yani temelden hastalıklı bir toprak üzerinde. Kimsenin elinde değildir Hıristiyan olmak: kişi Hıristiyanlığa “dönemez” – bunun için önce yeterince hastalanması gerekir.. Biz ötekiler, sağlık için *ve* horgörü için *cesaret* sahibi olanlar,

biz acaba ne denli horgörmeliyiz, bedeni yanlış anlamayı öğreten bir dini! Ruhla ilgili batıl inancı elinden bırakmak istemeyen bir dini! Yetersiz beslenmeyi bir “yararlılık” haline getiren! Sağlıklıyla bir tür düşman, şeytan, ayartılmış gibi savaşıyor! Kişinin kadavralaşmış bir bedende “yetkin bir ruh” taşıyabileceğine; bunun için de yeni bir “yetkinlik” kavramını, bir benzi uçuk, hastalıklı, budalaca gayretkeş varlık tarzını, sözümona “kutsanmışlığı” – kendisi de yoksullaştırılmış, sinir sistemi bozulmuş, iflah etmezcesine yozlaştırılmış bedenin yalnızca bir hastalık belirtisi dizisi olan kutsanmışlığı– edinmesi gerektiğine kendini inandırmış bir dini!.. Hıristiyan hareket, bir Avrupa hareketi olarak, her türden atıkların ve artıkların toplu hareketidir: (bunlar Hıristiyanlık aracılığıyla güce ulaşmak istemektedir). Bu hareket, bir ırkın batışını *dile getirmez*; her yandan bir araya gelerek kendilerini arayan *décadence* biçimlerinin bir yığınsal oluşumudur. İnanıldığı gibi, Hıristiyanlığı olanaklı kılan, eskilerin, soylu eskilerin yozlaşmaları *değildir*: “Bugün bile hâlâ böylesi bir kanıyı ayakta tutan öğrenim görmüş budalalığa da ne kadar karşı çıkılsa yeridir. Hastalıklı, yoz şandala kesimleri bütün Imperium içinde Hıristiyanlaşmaktayken, tam da *karşıt* tip, soyluluk, en güzel ve en olgun biçimiyle ortadaydı. Çoğunluk egemen oldu; Hıristiyan içgüdülerinin demokratikçiliği zafer kazandı... Hıristiyanlık “ulusal” değildi, ırk temelli değildi – yaşamın her türden bozuk kalıtımlılarına hitap ediyordu, müttefikleri her yerdeydi. Hıristiyanlık, temelden hastalıklı olanların *rancune*’unu⁴ sağlıklılara *karşı*, sağlıklılığa *karşı* yönlendirmiştir. Nasıplı, gururlu, yürekli ne varsa, her şeyden önce de güzelliği, iştirmek, görmek ona acı veriyordu. Paulus’un paha biçilmez sözlerini yeniden anımsatıyorum: “Dünyanın *zayıf* şeylerini, dünyanın *akılsız* şeylerini, dünyanın *adi* ve *hor* görünen şeylerini seçti tanrı.” Buydu formül, *in hoc signo*⁵

zafere ulaştı *décadence*. – Çarmıhtaki Tanrı – bu simgenin korkunç düşünsel arka planı hâlâ anlaşılıyor mu? Ne ki acı çeker, ne ki çarmıha gerilir, o tanrısalıdır... Hepimiz çarmıha gerilmişiz, demek ki biz tanrısalız... Yalnızca biz tanrısalız... Hıristiyanlık bir zaferdi, *soylu* bir anlayış, ona yenilip battı. Hıristiyanlık bugüne dek insanlığın başından geçen en büyük talihsizliktir.

52 Hıristiyanlık her türden *tinsel* nasipliliğin de karşıtıdır – ancak hasta akıl, Hıristiyan akli olarak onun işine *yarayabilir*, her türden ahmaklığın yanında yer alır, “tin”e, sağlıklı tinin *superbia*'sına¹ lanet okur. Hastalık Hıristiyanlığın özünde bulunduğundan, tipik Hıristiyanca durum, “inanç” da, bir hastalık biçimi olmak *zorundadır*. Şüphe bile bir günahıdır... Rahibin psikolojik temizlikten tam yoksunluğu –bunu gözlerinin bakışı ele verir– *décadence*'ın bir *sonuç* görüntüsüdür – histerik² kadınlara, bir de raşitik eğilimli çocuklara bakmak yeter, içgüdüsel sahteliğin, yalan söylemek için yalan söylemenin bir haz olmasının, düz bakamamanın ve düzgün adım atamamanın nasıl *décadence* ifadeleri olduğunu anlamak için. “İnanç”, doğru olanı bilmek *istememek* demektir. Pietist³, iki cinsiyetli rahip de, sahtedir, *çünkü* hastadır: içgüdü, doğruluğun hiçbir noktada söz sahibi olmamasını talep eder. “Hastalandıran iyidir; doluluktan, fazlalıktan, güçten gelen *fenadır*”: böyle duyar inananlar. Yalan karşısında *özgür olamama* – buradan tanırım ben her önceden belirlenmiş tanrıbilimciyi. Tanrıbilimcinin bir başka göstergesi de *filolojik yetisizliğidir*. Filolojiden burada, çok genel bir anlamda, iyi okuma sanatı anlaşılmalıdır – olguları, yorumlarla *sahteleştirilmeyen* bir anlama çabası içinde, dikkati, sabrı, inceliği *yitirmeden*, oldukları gibi görebilmek. Yorumda *ephexis*⁴ olarak filoloji: söz konusu olan, ister kitaplar, ister gazete haberleri, ister alınyazıları ya da hava

durumu olguları olsun – “ruhun sağalması”ndan hiç söz etmiş olmayalım... Bir tanrıbilimcinin, Berlin’de de olsa, Roma’da da, bir “kitap sözü”nü ya da bir yaşantıyı yorumlaması, ya da örneğin ülkesinin hükümdarının bir zaferini Davud’un ilahilerinin yüce aydınlığına yatırarak yorumlaması, her seferinde öylesine *cüretkârcadır* ki, bunun karşısında bir filoloğun saçını başını yolası gelir. Ya Şvabistanlı Pietistler ve başka sığırlar, kendi varlıklarının zavallı sıradanlığını ve ahır kokusunu, “tanrının eli”yle bir “kutsanmışlık”, bir “takdir-i ilahî”, bir “salâh tecrübesi” mucizesine dönüştürüverdiklerinde ne yapsın filolog! *Dürüstlük* bir yana, bunlarda en alçakgönüllü bir nebze düşüncelilik olsaydı, bu yorumcular, tanrının el becerisini böylesine kötüye kullanmalarındaki çocuksu hilebazlığı görmek zorunda kalırlardı. Bundan da az bir nebze saygınlık sahibi olsaydık, nezemizi iyileştiren, ya da tam fırtına patlayacakken bizi zamanında bir arabaya yetiştiren tanrının, bize öylesine saçma bir tanrı olarak gelmesi gerekirdi ki, varolsaydı bile kişinin onu defetmesi gerekirdi. Hademe olarak tanrı, posta memuru olarak tanrı, takvim düzenleyicisi olarak tanrı – temelde, her türlü rastlantının en budalaca türü için bir sözcük... “Tanrısal öngörü”, bugün “eğitilmiş Almanya”da yaklaşık her üç insandan birinin hâlâ inandığı biçimiyle, tanrıya karşı, daha güçlüsü hiç düşünülemez bir itiraz oluştururdu. Almanlara karşı bir itiraz oluşturduğu kesin!..

53 Bir konuda *şehit* verilmiş olması, o konunun doğruluğu için bir şey kanıtlamaktan öylesine uzaktır ki, herhangi bir şehidin herhangi bir zaman doğruluk ile herhangi bir alışverişi olduğunu yadsımak geliyor içimden. Bir şehidin doğru saydıklarını dünyanın kafasına vuruş biçimi bile öylesine düşük bir zihinsel dürüstlük düzeyi, “doğruluk” sorunu konusunda öylesine bir güdüklük dile getirir ki,

kişinin bir şehidin söylediğinin yanlış olduğunu kanıtlaması bile gerekmez. Doğruluk, birinin sahip olduğu ve bir başkasının da sahibi olmadığı bir şey değildir: doğruluk konusunda olsa olsa köylüler ya da Luther türü köylü havarileri böyle düşünebilir. Şundan emin olunabilir ki, tinsel konulardaki vicdan düzeyi ne denli yüksekse, bu konulardaki alçakgönüllülük, gönüllülük, o denli büyük olacaktır. Beş şey *bilmek*, ve nazik bir biçimde, *başka* şeylerin bilgisini geri çevirmek... "Doğruluk", bu sözcüğün, her peygamberin, her mezhepçinin, her özgür tinlinin, her sosyalistin, her kilise adamının anladığı anlamıyla, küçük, en küçük bir doğrunun bulunması için bile gerekli tinsel yetiştirme ve kendini aşmanın daha başlangıcında olunmadığının tam bir kanıtıdır. – Şehit olarak ölmek, arada söyleyelim, tarih için büyük bir şanssızlık olmuştur: bu *baştan çıkarmıştır*... Bütün ahmakların, bu arada kadınların ve halkın da çıkardığı sonuç; birisi onun uğruna öldü diye (ya da, hatta ilk Hıristiyanlıktaki gibi ölüme susamışlık salgınları yarattı diye) bir konunun öneminin ortaya çıktığı sonucu; bu sonuç, incelenmeye, inceleyici ve dikkatli tine, ölçülmez derecede ket vurmıştır. Şehitler doğruluğa *zarar vermişlerdir*... Bugün bile, en sıradan tarikatçılığın *saygın* bir san elde etmesi için tek bir kaba kovuşturmaya uğraması yetiyor. – Ne yani? Birisi onun için yaşamı terk ediyor diye, bir şeyin değerinde bir değişiklik mi meydana geliyor? – Saygın hale gelmiş bir yanılğı, bir ek ayartıcı etki kazanmış bir yanılğıdır: sanıyor musunuz ki, siz Tanrıbilimci Efendiler, yalanlarınız için şehitler yaratmanıza izin vereceğiz? – Bir konunun geçerliğini ortadan kaldırmanın yolu, onu saygıyla rafa kaldırmaktır – tanrıbilimcileri ortadan kaldırmanın yolu da budur... Bütün kovuşturucuların dünya-tarihsel budalalıkları, tam da düşmanı oldukları konuya saygınlık görünümünü kendi elleriyle kazandırmalarıdır – ona şe-

hitliğin olağanüstü çekiciliğini hediye etmekle... Bugün bile kadınlar bir yanılmanın önünde diz çöküyorlar, çünkü birisi onlara birisinin bunun için çarmıhta öldüğünü söylemiş. *Ya peki çarmıh bir kanıtlama mıdır?* – Bu konuda ise tek biri var, bütün bu konularda asıl sözü söyleyen, binlerce yıldır söylenmesi gerekli sözleri söyleyen: *Zerdüş*¹.

Kanla işaretler yazarlar yürüdükleri yolda, ahmaklıkları da onlara öğretir ki, kişi kanla hakikati kanıtlar.

Oysa kan en kötü tanığıdır hakikatin; kan en saf öğretiyi bile zehirler, yürek çılgınlığına, yürek nefretine dönüştürür.

Ve birisi öğretisi için ateşin içinden geçse – neyi kanıtlar ki bu? Çok daha önemlisi, kendi yangınından kendi öğretisinin çıkması.

54 Kişi aldanmaya kapılmamalı: büyük tinliler kuşkucudur¹. Zerdüş bir kuşkucudur. Güçlülük, tinin kuvvetinden ve üstkuvvetinden gelen özgürlük, kendini skepsis yoluyla kanıtlar. Kanılara varmış insanlar, değerlilik ve değersizlik konusunda söz konusu bile olmazlar. Kanılar tutsaklıklardır. Şu, yeterince uzağı göremez; bu, kendi altını göremez: oysa değer ve değersizlik konusunda söz sahibi olmak için, kişinin beş yüz kanıyı kendi altında görmesi gerekir – ardında görmesi gerekir... Bir tin büyük şeyler istiyorsa, bunlara ulaşmanın yolunu da istiyorsa, zorunlu olarak kuşkucudur. Her türlü kanıdan bağımsızlık, güçlülüğe aittir, özgürce görebilmeye... Büyük tutku, bu tinin varlığının temeli ve gücü, kendi olduğundan daha aydınlık, daha despotça, onun bütün düşün gücünü eline alır; kut-dışı araçlar için bile yüreklendirir; belirli koşullarda kanılar edinmesine bile izin verir. Araç olarak kanılar: kişi birçok şeye bir kanı aracılığıyla ulaşır. Büyük tutku, kanıları kullanır, harcar; onlara boyun eğ-

mez – bilir kendisinin egemen olduğunu. – Ters taraftan: İnanma gereksinimi, herhangi bir koşulsuz Evet ya da Hayır gereksinimi, Carlyle’cılık², bir *zayıflık* gereksinimidir. İnançlı insan, her türden “inanan”, zorunlu olarak bağımlı insandır – *kendini* amaç olarak koyamayan, genel olarak kendi kendinden hareketle amaç koyamayan biri, “Mümin”, *kendine* ait değildir; o ancak araç olabilir, onun *kullanılması* gerekir, kendisini kullanacak birisini gerekser. Onun içgüdüğü, bir kendiliksizleşme ahlakına en büyük onuru tanır: her şey onu bu ahlaka bağlar – kurnazlığı, deneyimi, kendini beğenmişliği. Her inancın kendisi, bir kendiliksizleşme, bir kendine yabancılaşma ifadesidir.. Büyük çoğunluk için, zorlanmanın; yüksek bir anlamda *kölelik* gibi bir kendi dışlarından onları bağlayan ve yerlerinde tutan düzenleyicinin ne denli gerekli olduğu; köleliğin de, isteme yetisi zayıf insanın, özellikle kadının serpilip başarılı olmasının ilk ve son koşulu olduğu göz önüne getirilirse, o zaman kanılar da “inanç” da anlaşılır. Kanılı insan, belkemiğini kanıda bulur. Birçok şeyi görmemek, hiçbir konuda yansız olmamak, her konuda yandaşlık etmek, bütün değerler konusunda kesinkes ve zorunlu bir optik sahibi olmak – bunlar, böyle bir tür insanın genel olarak varolabilmesini belirleyen koşullardır. Oysa bu koşullarda, bu tür insan, doğruluklu insanın –doğruluğun kendisinin– karşıtı, *düşmanıdır*... İnanan, neyin “doğru” olduğu neyin olmadığı sorusu için herhangi bir vicdan sahibi olmakta özgür değildir: *bu* noktada dürüst olsaydı, bu onun batışı olurdu. Patolojik olarak belirlenmiş optiği, kanıya varmış kişiyi fanatik haline sokar – Savonarola, Luther, Rousseau, Robespierre, Saint-Simon – güçlü, *özgürleşmiş* tinin karşıt tipi. Ama bu *hasta* tinlerin, bu kavramsal sarahlıların büyük gösterişlilikleri büyük kitle üzerinde etkili olur – fanatikler pitoresktir, insanlık da *nedenler* işitmekten çok gösteri seyretmekten hoşlanır...

55 Kanının, "inanma"nın psikolojisinde bir adım daha. Kanılar doğruluğun yalanlardan daha büyük düşmanları olmasın sakın, sorusunu göze alıp ortaya atışım, epeydir (*İnsanca, Pek İnsanca*, s. [331]). Bu kez de karar verici soruyu soruyorum: yalan ile kanı arasında herhangi bir karşıtlık var mı? – Bütün dünya olduğuna inanıyor, ama bütün dünya daha nelere inanmıyor ki! – Her bir kararın kendi tarihi, ilk biçimleri, denemeli yanılmalı kavranmaları vardır: önceleri uzun bir süre *hiç de* kanı değilken, sonradan, daha da uzun bir süre *pek de* kanı olmayan bir hale, en sonunda da kanı *haline* gelir. Acaba kanının bu ilk kuluçkalık biçimleri arasında yalan da yok muydu? – Bu arada gerekli olan da yalnızca kişilerin değişmesiydi: Babada henüz yalan olan, oğulda kanı haline gelirdi. – Yalan dediğim de şudur: kişinin, gördüğü bir şeyi görmemiş olmayı *istemesi*, gördüğü bir şeyi öyle görmemiş olmayı istemesi: yalanın tanık önünde ya da tanıksız olması önemli değildir. En yaygın yalan, kişinin kendi kendine söylediği yalandır; başkalarına yalan söylemek görece ender bir durumdur. – İmdi, bu görmüş olduğunu görmemiş olmayı istemek, onu öyle görmemiş olmayı istemek, herhangi bir anlamda *yan tutmanın* neredeyse ilk koşuludur: yan tutan insan mecburen yalancı hale gelir. Alman tarihyazımının bir kanısı, örneğin, Roma'nın bir despotluk yönetimi olduğu, Cermenlerin de özgürlük havasını dünyaya getirenler olduğudur: bu kanıyla bir yalan arasında ne fark var? Kişi niye hâlâ şaşıyor ki, bütün yandaşlıkların, bu arada Alman tarihçilerin de, içgüdüyle, ahlakın büyük sözlerini ağızlarına almalarına – ahlakın bu tür yanlı insanın ona her an gereksinimi olduğundan dolayı *varlığını sürdürdüğüne*? – "Biz bu kanıdayız: bütün dünya önünde onu yükleniyoruz, onun için yaşıyor, onun için ölüyoruz – kanıları olan her şeye saygı!" – Buna benzer şeyleri Antisemitlerin¹ bile ağızlarından işittim. Tersine, Efendiler!

Bir Antisemit, bir ilkeden çıkararak yalan söylüyor diye hiç de daha saygın hale gelmez... Rahipler bu konularda daha incedirler ve bir kanının kavramında ilkesel, çünkü amaç için gerekli bir yalancılığın bulunduğu itirazını gayet iyi anlayarak, bununla karşılaşınca, Yahudilerden bu yana, "tanrı", "tanrının iradesi", "tanrının vahiy'si" kavramını ortaya sürme kurnazlığını göstermişlerdir. Kant² bile, Kesin Buyruğu'yla, aynı yolu tuttu: bu noktada onun Akıl'ı *Pratik* hale geldi. – Öyle sorular vardır ki, bunların doğruluğu ve doğru olmaması konusunda karar vermek insanın elinde *değildir*; bütün yüksek sorular, bütün yüksek değer sorunları, insan aklının ötesindedir... Aklın sınırlarını kavramak – *budur* ilkin sahici felsefe... Tanrı insana niye vahiy indirdi? Tanrı gereksiz, boş bir iş yapabilir mi? İnsan kendiliğinden iyi ve kötünün ne olduğunu *bilemez*, tanrı bu yüzden ona kendi iradesini gösterdi... Çıkarılacak ders: rahip yalan *söylemiyordür* – onun söz konusu ettiği şeyler üzerine "doğru" ya da "doğru değil" soruları, yalan söylemeye hiç mi hiç elvermez. Çünkü yalan söyleyebilmek için, burada *neyin* doğru olduğuna karar verebilmek gerekir. Oysa insan tam da bunu yapamaz; böylece, rahip tanrının sözcüsüdür sadece. – Böylesine bir rahipçe akıl yürütme hiç de yalnızca Yahudice ve Hıristiyanca *değildir*; yalan söyleme hakkı ve "vahiy" *kurnazlığı*, rahip tipine ait bir özelliktir, *décadence* rahipleri kadar putatapanların rahiplerine de (putatapanlar, yaşama Evet diyenlerdir, onlar için "tanrı", bütün şeylerin büyük Evet'idir). "Yasa", "tanrının iradesi", "kutsal kitap", "ilham" – hepsi yalnızca rahibin güce ulaşmak için, gücünü ayakta tutmak için gereksediği koşulları niteleyen sözcükler; bu kavramlar bütün rahip örgütlerinin, bütün rahipçe ya da felsefi-rahipçe iktidar kuruluşlarının temelinde yatar. "Kutsal yalan" – Konfüçyüs'e, Manu³ Yasalar Kitabı'na, Muhammed'e, Hıristiyan Kilisesi'ne ortaktır –

Platon'da da eksik değildir. "Hakikat burada": bu söyle-nince, orada bir *rahip yalan söylüyor* demektir..

56 Sonunda önemli olan, hangi amaç için yalan söy-lendiğidir. Hıristiyanlıkta "kutsal" amaçların ek-sik olmasıdır, *benim* onun araçlarına itirazım. Yalnızca *fena* amaçlar: yaşamın zehirlenmesi, yalanlanması, yad-sınması, beden horgörülmesi, insanın günah kavramı yoluyla değersizleştirilmesi ve kendi kendini kargışlar hale getirilmesi – *dolayısıyla*, araçları da fena. – Manu Yasalar Kitabı'nı tam tersi bir duyguyla okuyorum, karşılaştı-ırlanamaz ölçüde tinsel ve üstün bir yapıt, ki bunun adını İncil'inkiyle birlikte anmak bile tine karşı bir günah olur-du. Kişi hemen sezinliyor: bu kitabın ardında, *içinde*, ger-çek bir felsefe var, yalnızca kötü kokulu bir hahamlık ve batıl inanç Yahudiliği değil – en şımarık psikolog bile di-şine göre bir şey buluyor içinde. *En önemlisi* de, bu kitapla her türden İncil arasındaki temel fark: soylu katmanlar, filozoflar ve savaşçılardır burada, bu kitapla ellerini sü-rünün üstünde tutanlar; her yerde soylu değerler, bir ta-mamlanmışlık duygusu, yaşama bir Evet, zafer kutlayan bir kendisinden ve yaşamından hoşnutluk duygusu – *gü-neş* parıldıyor bütün kitabın üstünde. – Hıristiyanlığın konu edinerek kendi dibi bulunmaz bayağılığını saçtığı şeyler, örneğin çocuk yapma, kadın, evlilik, burada cid-diyetle, saygıyla, sevgi ve güvenle ele alınıyor. Aslında, nasıl oluyor da çocukların ve kadınların eline, içinde şu aşağılayıcı sözün bulunduğu kitabı verebiliyoruz: "fahi-şelik yüzünden herkesin kendi karısı ve herkesin kendi erkeği olsun: şehvet çekmektense görücüye çıkmak evla-dır"? Ve insanın doğuşu, *immaculata conceptio* kavramıyla Hıristiyanlaştırıldıkça, yani *kirletildikçe*, kişi hâlâ Hıristi-yan olmayı *sürdürebilir* mi?.. Manu Yasalar Kitabı'ndan başka, kadına onca incelikli ve iyillikli şeylerin söylendi-

ği bir kitap bilmiyorum; bu yaşlı kırsakallılar ve kutsal kişiler, kadınlara karşı belki de aşılmamış nezakette bir davranış biçimine sahipler. Bir yerde şöyle deniyor: “Kadın ağzı, kız göğsü, çocuk duası, kurban dumanı, bunlar her zaman temizdir.” Bir başka yer: “Güneşin ışığından, ineğin gölgesinden, havadan, sudan, ateşten ve bir kızın nefesinden daha temiz şey yoktur.” Son bir yer (belki de kutsal bir yalan aynı zamanda): “Gövdenin göbek üstündeki bütün delikleri temiz, bütün altındakiler de pistir. Yalnızca kızların bütün bedeni temizdir.”

57 Kişi, *Hıristiyanca amacı* bir kez *Manu Yasalar Kitabı*'nın amacıyla karşılaştırıp ölçünce, Hıristiyan araçların *in flagranti*¹ *kut-dışılığını* yakalayıyor – bu kocaman amaç karşıtlığının üstüne güçlü bir ışık tutunca. Hıristiyanlığı eleştirenlerin elinde değildir onu *horgörülesi* bir şey haline sokmak. – *Manu* gibi bir *Yasalar Kitabı*, her iyi yasa kitabının izlediği yolla ortaya çıkar: uzun yüzyılların deneyimini, kurnazlığını ve deneysel ahlakını özetler; defteri kapatır, artık bir şey yaratmaz. Bu tür bir hukuksal metinleşmenin önkoşulu, yavaş yavaş ve pahalı bir biçimde kazanılmış bir hakikate yetke yaratma araçlarının, bu hakikati kanıtlamak için gerekli araçlardan temelden farklı olduğunun sezgisidir. Bir yasa kitabı hiçbir zaman bir yasanın yararlarını, temellerini, ortaya çıkış tarihinin nedenselliğini anlatmaz: bunu yapsaydı, yasaya boyun eğilmesinin önkoşulu olan buyurucu tondan, “...malısın” dan taviz vermiş olurdu. Sorun da tam buradadır. – Bir halkın gelişmesinin belirli bir noktasında, o halkın en geniş bakışlı, yani geriyi ve ileriye en iyi gören metni, yaşamda uyulması gereken –yani ancak ona uyularak yaşanabilecek– deneyimi olmuş-bitmiş, tamamlanmış ilan eder. Hedefi, deney çağlarının ve *kötü* deneyiminin sonuçlarını, olabildiğince zengin ve tam olarak ortaya koymaktır. Bu yüzden, ar-

tık her şeyden önce kaçınılması gereken, değerlerin daha da ileri denenmesi; akışkan, belirsiz durumların sürüp gitmesi, değerlerin *in infinitum*² sınılanması, seçilmesi, eleştirilmesidir. Buna karşı çifte bir duvar örülür: ilkin *vahiy* duvarı; yani bu yasaların akılsallığının insandan kaynaklanmadığı, yavaş yavaş ve sınıya yanıla *aranıp bulunmadığı*, tersine, tanrısal bir kaynaktan, bütün, tamamlanmış, tarihsiz olarak, bir armağan olarak, bir mucize olarak, salt bildirilmiş olduğu iddiası... Sonra da, gelenek duvarı; yani, yasanın zaten en eski zamanlardan beri var olduğu, ondan şüphe etmenin atalara saygısızlık etmek, suç işlemek olduğu iddiası. Yasanın yetkesi kendisini şu savlarla temellendirir: Tanrı yasayı *vermiş*, atalar da onu *yaşamışlardır*. – Böyle bir işlemin yüksek akılsallığı, doğru olduğu tanınmış (yani çok sıkı bir elekten geçirilmiş upuzun bir deneyim yoluyla *kanıtlanmış*) yaşam biçimi karşısında, bilinci adım adım geriletme hedefini güder: öyle ki, tam bir içgüdü otomatizmine –yaşam sanatındaki her türden ustalığın, her türden yetkinliğin bu önkoşuluna– ulaşılsın. Ortaya Manu türünden bir Yasa Kitabı koymak demek, halkı bundan böyle usta olmaya, yetkin olmaya yöneltmek demektir – en yüksek yaşam sanatına özendirme. Bunun için de yaşamın *bilinçsiz hale getirilmesi gerekir*: bu her kutsal yalanın amacıdır. *Kastlar düzeni*, en üst, egemen yasa, yalnızca en üst düzeyde bir *doğa düzeninin*, doğa yasallığının kutsallaştırılmasıdır; bunun üzerinde de hiçbir tikel istemin, hiçbir “modern düşünce”nin sözü geçmez. Her sağlıklı toplumda, kendilerini karşılıklı belirleyerek, fizyolojik olarak ayrılmış yönelimleri olan üç tip belirginleşir; bunlardan her birinin kendi sağlıklılık koşulları, kendi çalışma alanı, kendi yetkinlik duygusu ve ustalık türü vardır. Manu *değil*, doğadır ağırlıklı olarak tinsel olanları, ağırlıklı olarak kas ve sinir konumları güçlü olanları ve ne birinde ne de ötekende sivrilmeyen

üçüncüleri, ortalamaları birbirlerinden ayıran – sonuncular büyük çoğunluk, birinciler seçme azınlık. En üst kast – bunlara en azlar adını veriyorum– yetkinlerin kasti olarak en azların ayrıcalıklı haklarına³ sahiptir: mutluluğu, güzelliği ve iyiliği yeryüzünde temsil etmek bu ayrıcalıklar arasındadır. Ancak en tinsel insanlara izin verilmiştir, güzelliğe sahip olmaları, güzel *olmaları* için: iyilik yalnızca onlarda zayıflık değildir. *Pulchrum est paucorum hominum*⁴: İyilik bir ayrıcalıktır. Buna karşılık, onlarda en az kabul edilecek şeyler, çirkin davranışlar ya da karamsar bir bakış, *çirkinleştiren* bir gözdür – ya da şeylerin toptan görünüşleri karşısında bir kızgınlık. Kızgınlık şandala'nın ayrıcalığıdır, aynı şekilde karamsarlık da. "*Dünya yetkindir* –böyle konuşur tinsel olanların içgüdü, Evetleyici içgüdü– yetkin olmayan ne varsa, bizim *altımızdaki* her şey, mesafe, mesafe tutkusu, hatta şandala'nın kendisi de bu yetkinliğin birer parçasıdır." En tinsel insanlar, en *güçlüler* olarak, mutluluklarını, ötekilerin kendi batışlarını bulabilecekleri yerlerde bulurlar: labirentte, kendine ve başkalarına sertlikte, denemede; onların hazzı, kendi kendilerini zora koşmakta yatar: askerlik onlarda doğa olur, gereksinim olur, içgüdü olur. Zor görevi ayrıcalık sayarlar, yüklerle oynamayı, ötekileri dize getirmeyi, *dinlenme*... Bilgi – bir asketlik⁵ biçimi. – Onlar en saygın insan türüdür: bu onların en neşeli, en sevimli tür olmalarını dıştılamaz. Onlar egemendir, istediklerinden dolayı değil, *var olduklarından* dolayı; onların elinde değildir ikinciler olmak. – *İkinciler*: bunlar, hakkın bekçileri, düzenin ve güvenliğin koruyucularıdır, bunlar soylu savaşçılardır; her şeyden önce de *Kral'* dır bu; savaşçının, yargıcın ve yasa-yı ayakta tutanın en yüksek formülü. İkinciler, tinsellerin uygulayıcılarıdır, onlara en yakın olanlar, egemenlik işinin kaba yanlarını onlardan alıp üstlenenler, onların izleyicileri, sağ elleri, en iyi öğrencileri. – Bütün bunlarda,

bir kez daha söyleyelim, hiçbir istenmişlik, hiçbir "yapma" yoktur; *başka türlü* olanıdır, yapma olan – o zaman da doğaya haksızlık yapılır... Kastlar düzeni, *düzeyle düzeni*⁶, yalnızca yaşamın kendi en üst yasasını formüle eder; bu üç tipin ayırt edilmeleri toplumun ayakta tutulması için, daha yüksek ve en yüksek tiplerin olanaklı kılınması için zorunludur – hak *eşitsizliğidir*, genel olarak hakların varolmasının ilk koşulu. – Bir hak, bir ayrıcalıktır⁷. Kendi varlık türü içinde, her birinin kendi ayrıcalıkları vardır. *Ortalamaların* ayrıcalıklı haklarını küçümsemeyelim. *Yükseklere* doğru yaşam gittikçe sertleşir – soğuk artar, sorumluluk artar. Yüksek bir kültür, bir piramittir: ancak geniş bir taban üzerinde durabilir, ilk varsayması gereken, güçlü ve sağlıklı olarak bütünleşmiş bir ortalamalıktır. El işleri, ticaret, tarım, *bilim*, sanatların büyük bölümü, tek sözcükle meslek etkinliklerinin bütün hepsi, ancak bir ortalama yapabilme ve arzulama ile bağdaşır; böyle bir şey, istisnalar arasında yersiz düşerdi, bunun için gerekli olan içgüdü, hem aristokratlığı hem de anarşistliği çelerdi. Kişinin bir kamu yararı olması, bir dişli, bir işlev olmasının doğal bir belirlemesi vardır: toplum *değil*, en büyük çoğunluğun yetisine sahip olduğu *mutluluk* türüdür, onları zeki makineler yapan. Ortalamalar için, ortalama olmak bir mutluluktur; tek bir şeyde ustalık, doğal bir içgüdü'nün uzmanlığı. Derin bir tin, ortalamalığı kendi başına bir itiraz konusu olarak görmeyi kendine layık saymazdı. Ortalamalık, istisnaların varolabilmesinin *ilk* zorunluğudur; yüksek bir kültürü belirleyen odur. İstisnai insan, tam da ortalamalara yumuşak bir tavırla, oldukları gibi ve kendisinin de eşitleriymiş gibi davranıyorsa, bu salt bir yürek nezaketi değildir – onun *ödevidir* bu... Bugünün sürü sürücüler⁸ arasında en nefret ettiğim hangisi? Sosyalist⁹ sürücüler, şandala havarileri, işçinin içgüdü'sünü, hazzını, yetinme duyusunu, kendi küçük varlıklarıyla birlikte

gömen – onu kıskanç kılan, ona kin öğreten... Haksızlık hiçbir zaman hak eşitsizliğinde yatmaz, “eşit” hak iddiasında yatar... Kötü nedir? Zaten söylemişim bunu: zayıflıktan, kıskançlıktan, *kinden* doğan her şey. – Anarşist ile Hıristiyanın kökenleri birdir.

58 Sahiden de, fark yaratan, hangi amaç için yapılan söylendiği: bununla kişinin bir şeyi koruduğu mu, *yıktığı* mı. *Hıristiyan ile Anarşist* arasında tam bir eşitlik kurulabilir: bunların amacı, içgüdü, ancak yıkmaya yönelir. Bunun kanıtını görmek için de tarihe bakmak yeter: iç bulandırıcı bir açıklıkla yatıyor bu kanıt tarihte. Biraz önce bir dinsel yasama biçimini tanıdık; bunun amacı, yaşamın serpilmesinin en üst koşulu olarak, büyük bir toplum örgütlenmesini “bengileştirmek”ti; Hıristiyanlık ise, tam da *içinde yaşam serpiliyor diye*, böyle bir örgütlenmenin sonunu getirmeyi kendine misyon edindi. Orada, uzun deney ve belirsizlik zamanlarının akılcı sonuçları, en uzaktaki yararlar için ortaya konacak, bunların ürünleri olabildiğince büyük, zengin, yetkin olarak hasat edilecekti: buradaysa, tersine, hasat akşamdan sabaha *zehirlenecek... Aere perennius*¹ ayakta duran bir şey, Imperium Romanum, o zamana dek zor koşullar altında ulaşılmış en yüce örgütlenme biçimi, onunla karşılaştırılınca daha önceki ve daha sonraki her şeyin bölük-pörçüklük, beceriksizlik, dikkatsizlik olduğu biçim – o kutsal anarşistler, “dünya”yı, yani Imperium Romanum’u yıkmayı kendilerine bir “iyi yürekli dinibütünlük gereği” edindiler, taş üstünde taş kalmayasıya – hatta Cermenler ve başka ayaktakımları onun üzerinde egemen olasıya... Hıristiyan ve Anarşist: ikisi de *décadent*, ikisi de bozucu, zehirleyici, güdükleştirici, *kan emici* yoldan başka türlü etkide bulunmak elinden gelmeyen, ikisi de duran, büyüklükle ayakta duran, dayanıklılığı olan,

yaşama gelecek vaat eden her şeye karşı *ölümüne nefretin* içgüdüsü... Hıristiyanlık Imperium Romanum'un vampiriydi – Romalıların *zamanı gelmiş olan* büyük kültür için temel atma çabalarını akşamdan sabaha dağıtıp yok etti. – Hâlâ anlaşılıyor mu bu? Tanıdığımız ve Roma taşralarının tarihinin de bize gittikçe daha iyi tanıttığı Imperium Romanum, bu, yüce üslubun hayran olunası sanat yapıtı, bir başlangıçtı; yapısı, binyıllar boyunca kendisini *kanıt-lasın* diye hesaplanmıştı – bugüne dek hiçbir yapı böyle kurulmamıştır, böylesine *sub specie aeterni*² tarzda yapı kurmak hayal bile edilmemiştir! – Bu örgütlenme, kötü imparatorlara bile dayanabilecek kadar sağlamdı: böyle yapılarda bireylerin rastlantısallığı söz sahibi olamazdı – bütün büyük mimarının *baş ilkesi*. Ama *en yoz yozlaşma* biçimine karşı yeterince sağlam değildi, *Hıristiyan* karşı... Bu gizli solucan, gecede, siste ve anlam kaypaklığında yanaşarak herkese yapıştı, herkesin *hakiki* şeylere olan yönelimini, genel olarak *gerçekliklerle* ilgili içgüdülerini emdi yuttu; bu ödle, kadınsı ve şeker tatlısı çete, adım adım, bu muazzam yapının “ruhları”nı ona yabancılaştırdı – o değerli, o erkekçe soylu doğalları. Roma'nın davasında kendi davalarını, kendi yönelimlerini, kendi *övünçlerini* duyanları. Böcek yapışkanlığı, manastır gizliliği, cehennem, suçsuzların kurban edilmesi, kan içme yoluyla *unio mystica*³ gibi karanlık kavramlar, her şeyden önce de, yavaş yavaş karıştırılan kin ateşi, şandala kininin ateşi – bu egemen oldu Roma'ya, daha ilk varoluş öncesi biçimlerine karşı Epikuros'un savaş verdiği din türü. Kişi Lucretius'u okuyunca, Epikuros'un neyle savaştığını anlar; putataparlık değil “Hıristiyanlık”tı bu, yani ruhların suç kavramıyla, ödek kavramıyla ve ölümsüzlük kavramıyla yozlaştırılması. – *Yeraltı* kültürleriyle, bütün gizil Hıristiyanlıkla savaştı – ölümsüzlüğü yadsımak o zamanlar gerçek bir *kurtuluştur*. – Ve Epikuros kazanmış-

tı, Roma İmparatorluğu'nda sözü edilmeye değer bütün tinler, Epikuros'cuydular: *tam o sırada Paulus çıktı ortaya...* Paulus, Roma'ya karşı, "dünya"ya karşı, etli canlı, deha olmuş şandala kini, Yahudi, *bengi Yahudi*⁴ *par excellence...* Sezinlediği, Yahudilikten kopmuş küçük Hıristiyan tarikat hareketi aracılığıyla nasıl bir "dünya yangını"nın tutuşturulabileceği, "çarmıhtaki tanrı" simgesiyle, bütün altta olanları, bütün gizli gizli başkaldıranları, İmparatorluktaki bütün anarşist kaynaşmaların mirasını bir araya getirerek nasıl muazzam bir güç toplanabileceğiydi. "Felah Yahudiden gelir." – Hıristiyanlık, her türlü yeraltı tapınmanın, örneğin Büyük Ana, Osiris, Mithras⁵ kültürünün sunduğundan daha fazlasını sunmanın –ve onları toplayarak birleştirmenin– formülü: Paulus'un dehası bu sezgide yatar. Bu konudaki içgüdüğü öylesine kendinden emindi ki, bu şandala dinlerinin çekici tasarımlarını, kendi uydurduğu "Mesih" in hakikatine karşı giriştiği acımasız saldırıyla onun ağzına, yalnız ağzına da değil, sokan – onu bir Mithras rahibinin de anlayabileceği bir *hale sokan* Paulus... Şam'da yaşadığı an⁶ buydu: birden kavradı, "dünya"yı değersizleştirmek için ölümsüzlük inancını gereksediğini, "cehennem" kavramının Roma üzerinde egemen olabileceğini – "öte" aracılığıyla *yaşamın öldürülebileceğini...* Nihilist ve Hırist⁷: bunlar uyaklı, yalnızca uyaklı da değil...

59 Antik dünyanın bütün çabası, *boşuna*: söz bula-mıyorum, böylesine korkunç bir şey konusundaki duygumu dile getirmek için. – Hem de bu çabanın yalnızca bir ön çalışma olduğunu, daha binlerce yıl granit bilinçliliğiyle yürütülmesi gereken bir çalışmanın ancak temellerinin atıldığını düşününce, antik dünyanın bütün anlamı, boşuna... Niye vardı ki Grekler? Niye Romalılar? – Bir zihinsel yetişme temelli kültürün bütün

önkoşulları, bütün bilimsel yöntemler gelişmişti, hazırды; sanatların en zoru, iyi okuma sanatı hazırды, belirlenmişti – kültür geleneğinin bu önkoşulu, bilimin birliğinin; doğabilimi, matematik ve mekanikle birlikte, en iyi yoldaydı – *olgu duyusunun*, bütün duyuların en sonuncusu ve en değerlisinin okulları vardı, yüzlerce yıllık geleneği vardı! Anlaşıyor mu bu? İşe girişmek için özde gerekli ne varsa bulunmuştu: – yöntemler, bunu on kez söylemek gerek, özsel *olandır*, aynı zamanda da en zor olan, hem de alışkanlıkların ve tembelliklerin en uzun karşı çıktığı şeyler. Bugün bizim, anlatılamaz bir kendini zora koşmayla –çünkü hepimizin içinde, bir biçimde, hâlâ duruyor kötü, yani Hıristiyan içgüdüler– geri kazandıklarımız; gerçeklik karşısında özgür bir bakış, dikkatli bir el, en küçük şeylerde sabır ve dikkat, bilginin bütün *dürüstlüğü* – oradaydı, vardı, hazırды! Daha iki bin yıl önce! Ve yanında iyilikli, incelmış davranış ve beğeniler! Beyin idmanı *değil!* “Alman” öğrenim görmüşlüğüünün ayaktakımı tavırları *değil!* Akşamdan sabaha bir anı yalnızca! – Grekler! Romalılar! İçgüdünün, beğenin soyluluğu, yöntemli araştırma, örgütlenme ve yönetme dehası, insan geleceğine duyulan inanç, duyulan istem, bütün şeylere büyük bir Evet, Imperium Romanum olarak görünür hale, bütün duyularca duyulur hale gelmişken, yüce üslup artık salt sanat *değil*, gerçeklik, hakikat, *yaşam* olmuşken... – Ve akşamdan sabaha da bir doğal afet tarafından yerle bir edilmiş *değil!* Cermenler ve başka koca pabuçluların ayakları altında ezilmiş de *değil!* Tersine, sinsisi, gizli, görülmez, kansız vampirlerce rezil edilmiş! Yenilmiş *değil* – yalnızca kanı emilmiş!.. Saklı intikam hırsı, küçük kıskançlık, ege-men olmuş! Zavallı ne varsa, kendinden acı çeken, kötü duyguların yiyip bitirdiği ne varsa, ruhların bütün *getto* dünyası, bir hamlede en *tepede!* – Kişinin herhangi bir Hıristiyan ajitatörü, örneğin kutsal Augustinus’u okuma-

sı yeter, ne denli kirli heriflerin bu yolla tepeye çıktığını kavramak için, bunun *kokusunu* almak için. Kişi, Hıristiyan hareketin önderlerinde herhangi bir anlayış eksikliği varsaymakla, kendisini bütünüyle yanıltır: – Ah, bunlar pek kurnazdırlar, kutsallık kertesinde kurnaz, bu Kili-se Babası Efendiler! Onların eksikliği, bambaşka bir şey. Doğa onları biraz ihmal etmiş – onlara biraz da saygıdeğer, dürüst, *temiz içgüdüler* vermeyi unutmuş... Laf aramızda, bunlar daha erkek bile değildirler... Müslümanlık Hıristiyanlığı horgörüyorsa bin kez haklıdır: Müslümanlık erkekleri varsayar...

60 Hıristiyanlık bizi antik kültürün mirasından etti, daha sonra da, bir kez daha, Müslüman kültürün mirasından etti. İspanya'nın harika Magribi kültür dünyası, bizim için, temelde, Roma ve Yunanistan'dan daha akraba, bizim duyum ve beğenimize daha yakın olan bu dünya, ayaklar altında *ezildi* (bunların ne tür ayaklar olduğunu söylemeyeceğim), niye? Çünkü soylu, erkekçe içgüdülerden kaynaklanıyordu, çünkü yaşama Evet diyordu, hem de Magrib yaşamının nadide ve rafine hoşluklarıyla!.. Sonradan Haçlılar, önünde toza toprağa yatmaları onlara daha yaraşacak bir şeyle savaştılar – bir kültürle ki daha bizim on dokuzuncu yüzyılımız bile onun karşısında pek fakara, pek “geç” kalsa gerek. – Tabii, istedikleri, talandı: Doğu zengindi... Yansız olalım en azından! Haçlı Seferleri yüksek bir korsanlık, başka bir şey değil! – Alman asilzadeligi, temelde Vikingce olan bu asilzadelik, burada tam ortamını buldu: Kilise gayet iyi biliyordu Alman asilzadelisinin *ne işe yaradığını*... Alman asilzadeleri, Kilise'nin “İsviçreli” bekçileri¹, Kilise'nin bütün kötü içgüdülerinin hizmetinde hep – ama işin *parası* iyi... Kilise'nin yeryüzündeki bütün soyluluklara karşı ölümüne savaşını tam da Alman kılıçlarının, Alman kanı ve cesaretinin yardı-

mıyla yürütmüş olması! Bu noktada bir sürü nahoş soru çıkıyor ortaya. Alman asilzadeliği yüksek kültürün tarihinde hemen hiçbir *varlık göstermez*: nedeni seziniyor... Hıristiyanlık, alkol – yozlaşmanın iki büyük aracı... Kendi başına alındığında, Müslümanlık ile Hıristiyanlık arasında bir seçim yapmak söz konusu bile değil, tıpkı bir Arap ile bir Yahudi arasındaki seçim gibi. Karar kendiliğinden verilir: burada seçmek kimsenin elinde değildir. Kişi ya bir şandala'dır, ya da *değildir*... "Roma'yla bıçak bıçağa savaş! Müslümanlıkla barış, dostluk": bu duyguyu duydu, öyle de yaptı, o büyük özgür tinli, Alman Kaiser'leri arasındaki o deha, İkinci Friedrich. Ne yani? bir Alman ilkin deha, ilkin özgür tinli mi olmak zorunda, *dürüst* duygular duyabilmek için? – Bir Alman'ın nasıl olup da *Hıristiyanca* duygular duyabileceğini ise hiç kavrayamıyorum...

61 Burada, Almanlar için yüz kez daha nahoş olacak bir anımsatma yapmak zorunlu hale geliyor. Almanlar Avrupa'yı, elde edebildiği en son büyük kültür mirasından ettiler: *Rönesans*'tan ettiler Avrupa'yı. Sonunda anlaşıldı mı, anlaşılmak *isteniyor* mu, *Rönesans*'ın ne olduğu? Hıristiyan değerlerin *tersine çevrilip yeniden değerlendirilmesi*, bütün araçlarla, bütün içgüdülerle, bütün dehayla, *karşıt* değerleri, soylu değerleri zafere ulaştırmak için girişilmiş bir deneme... Bugüne dek yalnızca bu büyük savaş vardı, bugüne dek *Rönesans*'ın getirdiği sorudan daha karar verdirci bir soru olmadı – *benim* sorum onun sorusudur – ve şimdiye dek hiçbir zaman olmadı, daha temelden, daha düz, daha kesin, bütün cephe boyunca ve merkeze yönelik bir saldırı! Karar verici yerde, Hıristiyanlığın payitahtında saldırmak, burada soylu değerleri tahta çıkarmak, yani orada oturanların içgüdülerinin, en temel gereklerinin ve arzularının *içine* sokmak... Gözümün

önünde tamamıyla dünya-dışı bir sihirli renk cümbüşünün olanağı duruyor. – Bana öyle geliyor, incelmış bir güzelliğin bütün ürpertileriyle pırıl pırıl ışıyor bu *olanak*; bunu öylesine tanrısal, öylesine şeytansı-tanrısal bir sanat işliyor ki, kişi böylesine bir olanağı bulmak için binyılları boşuna arayıp tarıyor; bir oyun görüyorum, öylesine anlam yüklü, hem de öylesine harika bir paradoks taşıyor ki, Olympos'daki bütün tanrılardan bir ölümsüz kahkaha almaya layık – *Papa Sezar Borjiya*¹...Anlaşıyor muyum?.. İşte, bu olurdu asıl zafer, bugün yalnız *benim* özlediğim zafer – bununla Hıristiyanlık *defedilebilirdi!* Ne oldu? Bir Alman keşiş, Luther, Roma'ya geldi. Bu keşiş, benliğinde bahtsız rahibin bütün intikama susamış içgüdüleriyle, Roma'da Rönesans'a *karşı* başkaldırdı... En derin şükranla, olup biten muazzam işi, Hıristiyanlığın kendi *payitahtında* üstesinden gelinişini anlamak yerine – onun nefreti bu oyundan yalnızca kendine besin çıkarabileceğini anladı. Dindar bir insan yalnızca kendini düşünür. – Luther Papalığın *yozlaşmasını* gördü, oysa tam tersi elle tutulur hale gelmişti: eski yozluk, *peccatum originale*², Hıristiyanlık değildi artık Papa'nın tahtında oturan! Yaşamdı! Yaşamın zaferiydi! Bütün yüksek, güzel, yürekli şeylerin büyük Evet'iydi... Ve Luther *yeniden kurdu kiliseyi*: ona saldırdı... Rönesans – anlamsız bir olay, büyük bir *boşunalık!* – Ah şu Almanlar, nelere mal oldular bize şimdiye dek! Boşunalık – buydu hep Almanların işi. – Reformasyon; Leibniz; Kant ve sözümona Alman Filozofisi; “Özgürlük” Savaşı³; Reich⁴ – her seferinde, orada bulunan, hazır, *geri getiremeyecek* bir şeye karşılık, bir boşunalık... Bunlar *benim* düşmanımdır, bu Almanlar, ilan ediyorum bunu: onlarda her türlü kavram ve değer pisliğini, her türlü dürüst Evet ve Hayır karşısında *ödlekliği* görüyor ve horgörüyorum. Neredeyse bin yıldır el attıkları her şeyi yoksullaştırdılar ve bulandırdılar, Avrupa'yı hastalaştıran ne kadar bö-

lük-pörçüklük –dörtteüçlük!– varsa, onların vicdanlarına yazılıdır – Hıristiyanlığın varolan en pis türü, en onmaz, en başedilemez türü, Protestanlık da onların vicdanına yazılı... Hıristiyanlık işi bitirilemez bir şey haline gelirse, bunun suçlusu da Almanlar olacak...

62 Bununla sonuca varıyor, yargımı bildiriyorum. *Mahkûm ediyorum* Hıristiyanlığı; ona şimdiye dek herhangi bir savcının ağzından çıkan en korkunç suçu yöneltiyorum. O benim için düşünülebilir yozlukların en yükseğidir, olanaklı en son yozluğun istemi olmuştur. Hıristiyan Kilisesi yozluğunu bulaştırmadık hiçbir şey bırakmamıştır, her değeri bir değersizlik, her hakikati bir yalan, her dürüstlüğü bir ruh alçaklığı haline sokmuştur. Bir de tutup bana onun “insancıl” katkılarından söz açıyorlar! Herhangi bir zorluk, felaket durumunu *ortadan kaldırmak*, onun en derin çıkarına aykırıdır – o, felaketlerle yaşar, *kendini* bengileştirmek için zorluklar *yaratmıştır*... Günah kurdu örneğin: bu felaketle katkıda bulundu Kilise insanlığa! – “Ruhların tanrı önünde eşitliği”, bu kalpazanlık, bütün aşağı duyumluların rancune’ları için bu *perde*, bu patlayıcı kavram, sonunda devrim, modern fikir ve bütün toplum düzeninin batış ilkesi haline gelen bu kavram – *Hıristiyan* dinamitidir... Hıristiyanlığın “insancıl” katkıları! Humanitas’dan¹ bir çelişki, bir kendini aşağılama sanatı, ne pahasına olursa olsun yalan söyleme istemi, bütün iyi ve dürüst içgüdülere karşı bir isteksizlik, bir horgörü çıkarmak! Bunlar bence Hıristiyanlığın katkıları! – Kilise’nin *biricik* etkinliği olarak asalaklık; uçukbenizlilik, “kutsanmışlık” idealiyle, her kanı, her sevgiyi, her yaşam umudunu emip yutmak; her gerçekliği değilleme istemi olarak öte dünya; şimdiye dek kurulmuş en yeraltı komplo’nun² nişanesi olarak, haç – sağlıklılığa karşı,

güzelliğe, nasipliliğe, yürekliliğe, tıne, ruh *iyiliğine* karşı, *yaşamın kendisine karşı...*

Hıristiyanlığı mahkûm eden bu sonsuz iddianameyi bütün duvarlara yazacağım, duvarı olan her yere – körleri de görür kılacak harflerim vardır benim... Hıristiyanlık, diyorum, tek büyük lanet, tek büyük içsel yozluk, hiçbir aracın yeterince zehirli, gizli, yeraltı, küçük gelmediği tek büyük intikam içgüdüsüdür – diyorum, tek silinmez utanç lekesi insanlığın...

Ve zamanlar da bu dies nefastus'a³ göre, bu kötü yazgının başlangıcına göre hesaplanıyor – Hıristiyanlığın ilk gününe göre! – Son gününe göre olsa daha iyi olmaz mı? – Bugüne göre? – Değerlerin yeniden değerlendirilmesi!

HIRİSTİYANLIĞA
KARŞI YASA

*Felah gününde, Bir Yılı'nın ilk gününde verilmiştir
(eski yanlış takvime göre, 30 Eylül 1888)*

Günaha karşı ölümüne savaş:

Günah, Hıristiyanlıktır

Madde Bir. – Doğaya her türden aykırılık günahdır. En günahkâr insan, rahiptir: o, doğaya aykırılığı öğretir. Rahibe gösterilecek olan, nedenler değildir, tımarhanedir.

Madde İki. – Herhangi bir tanrıya tapınma ayinine katılmak kamu ahlakına tecavüzdür. Protestanlara, Katoliklere davranıldığından daha katı; liberal Protestanlara da dinibütünlerinden daha katı davranılmalıdır. Hıristiyan olmaktadır suçluluk derecesi, bilime yakınlık derecesine göre artar. Dolayısıyla, suçlunun suçlusu, *filozoftur*.

Madde Üç. – Hıristiyanlığın yılan yumurtalarını kuluçkaya yatırdığı lanetlenesi yerler yerle bir edilmeli ve yeryüzünün *rezaletli* yerleri olarak geleceğin korkulu ibret vesileleri olsunlar diye korunmalıdır. Buralarda zehirli yılanlar yetiştirilmelidir.

Madde Dört. – Saffet vaaz etmek, doğaya aykırı olmaya kamusal bir kışkırtmadır. Cinsel yaşamın her horlanması, "kirlilik" kavramıyla her kirletilmesi, yaşamın kutsal ruhuna karşı işlenmiş sahici günahdır.

Madde Beş. – Bir rahiple birlikte aynı masada yemek yemek, çıkarttırır; bununla kişi kendini doğru dürüst

insanlar topluluğundan aforoz etmiş olur. Rahip *bizim* şandala'mızdır – onu kanun kaçağı ilan etmeli, açlığa mahkûm etmeli, bir tür çöle sürmelidir.

Madde Altı. – “Kutsal” tarih, layık olduğu adla, *lanetli* tarih adıyla anılmalı; “tanrı”, “mesih”, “kurtarıcı”, “aziz” sözcükleri küfür olarak, canilere takılan adlar olarak kullanılmalıdır.

Madde Yedi. – Gerisi kendiliğinden gelir.

DECCAL

Çevirenin Notları

Nietzsche, *Antichrist*'i dört hafta içinde, 3-30 Eylül 1888 günleri arasında yazdığını söyler. Yaratıcı güçlerinin doruğunda, olağanüstü bir verimlilik içinde bulunan yazar Nietzsche için bu pek zor bir iş değildi; ancak, başka bir bakımdan, *düşünür* Nietzsche için hayret uyandırıcı gene de: Bu metne gelene dek, uzunca bir süredir alıştığı yazma yöntemiyle, kısa ve sanki "daldan dala" metinlerle, planladığı Büyük Yapıt için malzeme biriktiren düşünür, birdenbire, yaşamı boyunca yazdığı en uzun tek bağlantılı metnini üretir. (Bu metnin yapısına benzerlik gösteren –çok daha kısa– üç metin, *Ahlakın Soykütüğü* adlı kitabını oluşturan "Deneme"lerdir.)

Nietzsche uzmanı Podach, bu olgudan hareketle, Nietzsche'nin eski Büyük Yapıt tasarısından vazgeçerek, "Büyük" felsefe yapıtı yerine, bu gibi kesin ve açık, küçük boyda polemikler yazmaya karar verdiği yorumunu temellendirir.

Düşünürün "kararları" ne olursa olsun, ortada olan olgu, bu garip metnin varlığı, Nietzsche'nin o güne dek biriktirdiği düşün toplamını, tek bir odak üzerinde; öteden beri en büyük "dertler"inden biri olan Hıristiyanlık üzerinde yoğunlaştırmasının sonucudur. Bu "tek solukluk" metin, düşünürün yaşamı boyunca geliştirdiği düşünüş ve bakış biçimlerinin sanki imbiklenmiş, "konsantre" edilmiş özetidir. Burada, Nietzsche'nin hangi "değer"leri nasıl "yeniden değerlendirdiği" apaçık ortaya konmuştur.

Metin ancak 1895'te, *Yapıtlar* dizisinin 8. cildi olarak (ve birçok yeri "sansür" edilmiş biçimde) yayınlanır. Başlığı *Der Antichrist. Versuch einer Kritik des Christentums*'tur (Deccal. Hıristiyanlığı Eleştiri Denemesi). Öte yandan, 1899'da, uzun yıllar oturtulacağı yere, "Güç İstemi" adlı Büyük Yapıt'ın ilk kitabı olma durumuna sokulur: *Der Wille zur Macht. Versuch einer Umwerthung aller Werthe. Vorwort und erstes Buch: Der Antichrist* (Güç İstemi. Bütün Değerleri Yeniden Değerlendirme Denemesi. Önsöz ve Birinci Kitap: Deccal). Bu başlıktan sonra, *Deccal*'in Önsöz'ü, bu "Büyük Yapıt"ın önsözüymüş gibi veriliyor; bundan sonra, ikinci bir başlık sayfasıyla, "Birinci Kitap: Deccal. Hıristiyanlığı Eleştiri Denemesi" denerek metne geçiliyor.

Bundan sonraki basımlarda da, kâh öyle kâh böyle, bu "başlıklar" sürüp gider (1906: Bütün Değerlerin Yeniden Değerlendirilmesi [fragman olarak kalmış] Önsöz ve Birinci Kitap: Deccal); Hıristiyan ve Alman kulaklara nahoş gelecek bazı tümcelerin "sansür"ü de...

1889 başında çılgınlığın karanlığına gömülen Nietzsche'nin, 1900'e dek, bütün bu çarpıtmalar yapılmaktayken henüz "yaşamda" olması işin trajik yanı herhalde... Ve kitabına, sonunda ("Bütün Değerlerin Yeniden Değerlendirilmesi" ibaresini silerek) verdiği *Hıristiyanlığa Lanet* alt başlığının konması için 1961 yılını, yetmiş üç yıl sonrasını beklemek zorunda kalınması...

Buradaki çeviride, Erich F. Podach'ın, elyazmasına geri giderek yaptığı yayın (*Friedrich Nietzsches Werke des*

Zusammenbruchs, Wolfgang Rothe Verlag, Heidelberg, 1961, s. 81-159) temel alınmış, çeviri metin daha sonra Eleştirel Toplu Basım (KGW) içindeki metinle karşılaştırılmıştır (*Nietzsche Werke / Kritische Gesamtausgabe*, Herausge. v. Giorgio Colli und Mazzino Montinari, Sechste Abteilung, Dritter Band, Walter de Gruyter & Co, Berlin 1969, s. 165-252). Bu iki basım arasındaki farklarda genellikle KGW basımındaki metne uyulmuştur.

Çeviride göz önünde tutulan ilkeler açısından, Nietzsche'nin yazarlığı üzerine bir-iki noktaya değinmekte yarar var:

Alman dilinin bilinçli bir ustası olmaktan öte, Nietzsche, filolog olarak bildiği klasik diller yanında, hemen bütün Avrupa dillerini bilir ve bunlardan alınma deyimleme biçimlerini yazılarında bol bol kullanırdı. Bu tutum, zamanında gelişmekte olan milliyetçi, "saf Almanca" akımlara karşı bir tavır olduğu kadar (bir yerde, belki Almancadan çok Almanlara çatmak için, *Zerdüşt*'ü Fransızca yazmamış olmasından pişman olduğunu söyler), bu tavra bağlı, "iyi Avrupalı" olma ilkesi doğrutusunda, Avrupa kültürünü "uluslara" ayırmadan bir bütün olarak benimseme tavrını içerir. Örneğin, buradaki metinde Hıristiyanlığa uyguladığı "ahlaklar" çözümlemesinin en önemli iki kavramı (Almanca sözcükler bulunabileceği halde) Fransızca sözcüklerle karşılar: *ressentiment* ve *décadence*. Aynı şekilde, metinleri Grekçe, Latince, İtalyanca vb deyimlerle doludur – bir düşünceyi, bir kavramı, hangi dilde "oturabiliyorsa", o dilde yazmaktan çekinmez.

Biz de bu tutumu çevirimize yansittik; Türkçe okuyan için birçok ek sorun yaratacağını bile bile (ancak metni Almancadan okuyanın da en azından buna yakın bir zorluk çektiğini düşünerek), Nietzsche'nin "yabancı dilde"ki de-

yimlemelerini genellikle koruduk, bunları notlarla açıklamakla yetindik. Nietzsche'nin kendi metnini "işgal" etmemek için de, bu açıklamaları metnin sayfa altlarına değil, cildin sonuna koyduk.

Korumaya çalıştığımız başka bir şey, Nietzsche'nin *tümce yapıları* ile, büyük çapta kendine özgü olan *işaretleme düzeneği* oldu. İkincisi konusunda şu kadarını söyleyelim: bu düzenek Türkçede ne denli "garip" düşüyorsa, Almandada bir o kadar, hatta (çoktan kesin işaretleme kurallarına bağlanmış bir dil olarak) daha da garip bir etki yaratır: Bu Almanca ya da Türkçe değil, "Nietzsche'ce" olarak, okurun "okumayı" öğrenmesi gereken bir düzendir. Yazarın tümce yapıları da bunun bir parçası:

Belirli bir düşüncenin, yalnızca "düşünülmüş içeriği"ni değil, aynı zamanda *düşünülüş* "tempo"sunu da yansıtan bu yapıları aktarmak, yer yer, Türkçe tümce kuruluşu biçimlerini zorladı; ancak Türkçenin sağladığı (ana tümceyi "sağlama aldıktan" sonra), yan tümceleri uzatma olanağı, bu konuda bize yardımcı oldu. Bu sayede, tek deyimlemelerin karşılıklarından öte, çevirideki tümce yapıları, aslındakileri büyük ölçüde yansıtabildi ve sözcüklerin, tamlamaların, Almanca tümcedeki "geçiş" sıralarını, düşüncenin adeta oluşma evrelerini izleyebildi.

Bir de, Nietzsche'nin metinde, yine bilinçli olarak, bilindiğini ya da bilinmesi gerektiğini varsaydığı bazı konuları belirtelim:

İlk varsayılan, tabii ki, Hıristiyanlığın kendi metni, İncil. Metin boyunca Nietzsche'nin tırnak içinde kullandığı İncil kavramları çoğunlukla Luther çevirisinden, ancak yer yer de (özellikle Yeni Ahit'in) aslından alınmadır. Bunlara elden geldiğince yerleşik sayılabilecek Türkçe karşılıkları (genellikle Kitabı Mukaddes Şirketi çevirisine başvurarak) verdik; ancak anlamın gerektirdiği durumlarda, yerleşik karşılık yoksa ya da yetersiz kalıyorsa

farklı karşılıklar da aradık. (Örneğin, metinde, yer yer tanrının “krallığı”, “hükümranlığı”, “ülkesi”, “melekûtu” dediğimiz, aynı sözcük, “Reich”tır. “Uzanmak, yayılmak, -e kadar varmak” anlamındaki fiilden türeyen isim, genel olarak bir egemenlik alanını imler, “vatan”dan “imparatorluğa” kadar uzanan karşılıklar alabilir.)

Varsayılan başka bir bilgi konusu, Nietzsche’nin buradaki metinden önceki yazılarında geliştirdiği görüşler, özellikle de “ahlak” çözümlemesidir. Bunun temel metni (Deccal metninde de bir-iki kez gönderide bulunan) *Ahlakın Soykütüğü* (Genealogie der Moral) adlı kitaptır. Bu metnin Türkçede bulunmayışının eksikliğini, tek noktalardaki açıklamalarla kapatmaya çalıştık.

Buna bağlı olarak da, (çevirmenlik haddimizi aşarak) okura bir okuma yöntemi önerelim (okur, *buraya*, bütün cildi okuduktan *sonra* gelmişse, önereceğimiz yöntemin ilk aşamasını zaten gerçekleştirmiş demektir): Metni, önce, arkadaki notlara hiç bakmadan, sabırla anlamaya çalışarak, ama anlamadıklarını da “es geçerek”, *baştan sona* bir kez hızlıca, fazla ara vermeden okumak; sonra, ikinci kez, *her bölümü teker teker*, arkadaki açıklamalara da arada bakarak, yeniden okumak...

Bu yöntemi, bir yazma ustası olduğu kadar bir *okuma* ustası da olan *filolog* Nietzsche’nin, bir yerde “geviş getirme” imgesini kullanarak onayladığını, bir de şunu belirtelim: Böyle bir okuma sonucu hâlâ karanlık kalan noktalar varsa, bunlar ne yazarın, ne Almancanın, ne Türkçenin, ne de okurun kusur hanesine yazılmalıdır – yalnızca *çevirmenin* beceriksizliği sonucudur...

Aşağıda, bu “okuma”yı kolaylaştırıcı olacağını umarak, bazı açıklamalar veriyoruz.

Burada verilen, Nietzsche'nin görüşlerinin bir özeti değil; bunlardan hareketle, metin boyunca yinelenen bazı kavramları kullanma biçimine örnek olmak üzere, bunların anlamlarına açıklık getirebilecek bir tümceler dizisidir:

İnsan kümelerinin yaşamlarında, hem kendi üyeleri üzerinde hem de başka kümeler karşısında, güçlü olmalarının ("güç istemleri"nin) araçları olan "ahlak"lar, genel çizgilerinde iki karşıt türdür. Birinciler, "soylu", "nasıplı", kendi doğalarından "güçlü", "sağlıklı", "dolu", "zengin tinli" insan "tipi"nin yaşama bakış "perspektifi"nden kaynaklanır. Bu "insan tipi", yaşamı Evet'ler, çünkü kendinden memnundur; kendine "iyi" der. Öteki tip insan karşısında ise "horgörü" duyar; ona "kötü" der.

Öteki insan "tipi", "zayıf", "nasibi kıt", "köle ruhlu", "tinsel" olarak "güçsüz" olduğundan, kendinden kaynaklanan ahlak yargılarına da kolay kolay ulaşamaz; yaşam ve insanlar karşısında daha çok "reaktif", bağımlı bir tutum izler. İlk, yaşamdan "hoşnutsuzluğu"nu dışarı vurarak, "güçlü" ve "nasıplı" insan karşısında bir *tepki* olarak ona "fena" der; ancak bundan sonradır ki kendisine "iyi" diyebilir. Böylece "ressentiment"ını serimler; yani, *dolaylanmış, yansıtılmış* bir duygu içeriği olarak "çekemezlik", "hınçlılık" tutumunu.

Ancak bu "geriye doğru işleyen" duygu içeriği, *biriken* bir kaynak oluşturur; "sağlıklı" olarak açığa vurulmadığından, insanı "zehirler", sonunda "çöküntü"ye, "décadence"a getirir. Ya da, bir çıkış yolu bulabildiği durumlarda, bu "zayıf güç istemi", "haset", "hınç", "kin" gibi biçimlerde açığa çıkar; ancak bu, "güçlü" insanın açıktan açığa "saldıran" "öfke"si değildir; "güçsüz" insanın içten pazarlıklı "kurnazlığı"yla, dolambaçlı "intikam" yolları arar.

Bir de, yaşam karşısında, "güçsüz" kalma, son noktasına, "nihil"e, "hiç"e ulaşırsa, yaşama tam bir Hayır haline, "hiçliği isteme" haline gelebilir. "Nihilizm", insanın kendinden duyduğu hoşnutsuzluğu "dünya"ya ve genel olarak "yaşam"a yaygınlaştırması, giderek, kendisiyle birlikte "dünyanın da batması"nu "isteyebilir". Bu da, örneğin, Nietzsche'nin Hıristiyanlık yorumundaki gibi bir "köle ayaklanması" biçiminde ortaya çıkabilir.

Aşağıdaki notlar, sayfa sayılarına değil, Nietzsche'nin metne kendi koyduğu bölüm sayılarına göre düzenlenmiştir. DECCAL: Yeni Ahit'teki *Antihristos* sözcüğü, "İsa'nın beklenen Mesih (Hristos) olduğunu yadsıyan" anlamına gelir. (Bkz. 1 Yuhanna 2, 18-22; 4, 3; 2 Yuhanna 7) Almanca biçimi, hem İsa'nın kendisine hem de Hıristiyan olan'a "karşı" olmayı belirtir. Bizim verdiğimiz "Deccal" karşılığı, biraz Müslüman bir ton içerse de, genel olarak "kıyamete yakın zamanda ortaya çıkacak fenalık timsali kişi" anlamına (Nietzsche'nin bazı yerlerde Zerdüştipi-ne de yakıştırdığı anlamda) yakın düşüyor.

Önsöz

1 (Alm. *wenigsten*) Nietzsche'nin kendine özgü deyimlerinden (bkz. Bl. 57); çoğunluk-azınlık ikiliğinin de ötesinde, "azınlık"tan da "az" olan kişileri niteliyor.

2 (Alm. *posthum*) Yazarların ölümlerinden sonra yayımlanan yapıtları için kullanılır. ("Kaderin cilvesi", *Deccal* de bir *opus posthumum* olmuştur.)

1

1 "Kuzey Rüzgârının (Boreas, Poyraz) Ötesinde Oturanlar" anlamında, Grek mitologyasında, dayanıklılığı ile tanınmış bir hayali halk. Apollon kışları onların yanında geçirmiş. Grek ozanı Pindaros, *Phytia Odeleri*'nde bu halktan söz eder.

2 Alm. *Kompromiß*.

3 Alm. *Toleranz*.

4 (Fr. *largeur*) Aşırı hoşgörü, tepkisizlik anlamında.

5 Akdeniz'de, güneyden, Afrika çölleri üzerinden esen sıcak ve bunaltıcı rüzgâr. Nietzsche, "güney yelleri"yle, Hiperborluların "kuzey rüzgârı"na, "poyraz"a karşıtlık kuruyor.

6 Yazgı, yazgıcı: Alm. *Fatum*, *Fatalist*.

2

1 Eski İtalyanca "erdem" Latince *vir / virilis / virtus* kökünden geliyor; erkeklik, dayanıklılık, cinsel iktidar, yetenek, güçlülük gibi anlamlarda.

2 Nietzsche "ahlak"tan (*moral*) kafein, kokain gibi bir uyuşturucu (*moralin*) türetiliyor; "kafeinsiz" koşutu, *moralinfrei* sözcüğünü kuruyor (bkz. Bl. 6).

4

1 (Alm. *Gelingen*) Uygun düşmek, istenene ulaşmak anlamında.

2 (Alm. *Treffer*) Atış isabeti anlamında.

5

1 Parlak buluşları olan bir matematikçi; aynı zamanda da katı bir dindardır.

6

1 Nietzsche'nin en önemli kavramlarından: İnsanın, her zaman bir "istem" konusu olan "değer ve amaçlar"dan yoksun kalınca, "hiçliği ister" duruma düşmesini niteleyen, hem "psikolojik" hem de "felsefi" içerikli terim.

7

1 (Alm. *Mitleid*) Birlikte acı çekme, acısına katılma anlamında.

2 Gerilim verici, çöküntü verici: Alm. *tonisch, depressiv*. Sinir fizyolojisinden alınma terimler; sinir devingenliğini çoğaltıcı ya da azaltıcı anlamında.

3 Alm. *Lebens-Energie*.

4 İsa'ya "memleketi" olan Nasıra kentinden dolayı verilen ad.

5 (İng. *selection*) Darwin'in doğada güçsüzlerin "ayıklanma"sını ve güçlülerin yaşamlarını sürdürmek üzere "seçilme"lerini açıklamak için kullandığı terim. (Nietzsche, Darwin'i bilir ve ona önem verirdi; "Darwinist"lere ise ateş püskürdü.)

6 (Alm. *Jenseits*) Tek başına, isim olarak (tırnak içinde), "öte-dünya" anlamında.

7 Sanskritçede "sönmek, yitmek" anlamına gelen sözcük, Budizm'de kişinin dinsel pratiğin doruk noktasında ulaştığı tam huzur, dinginlik durumunu niteler.

8 (Yun.) Belirli türden (o kişiye özel) alerji, aşırı uyarılabilirlik durumları; buna bağlı olarak bireysel, anlamı "kapalı tutan" konuşma biçimi.

9 (Yun.) Konuşma, "hitap etme" biçimi, sanatı. (Bu bölümde yoğun olarak, ilerikilerde de sık sık görülen fizyoloji/tıp kaynaklı terim ve açıklamalar, Nietzsche'nin "beden"i anlamak için çağının fizyoloji, biyoloji, tıp "literatür"ünde yaptığı okumaları yansıtır; bir aralar her şeyi bırakıp tıp eğitimi görmeye girişmeyi ciddi ciddi düşünmüştür.)

8

1 (Alm. *Theologe*) Yalnızca "dinbilimci" değil, bir "itikat"a bağlı olarak "bilim" yapan "ilahiyatçı"

2 (Alm. *freier Geist*) 19. yüzyılda yaygınlaşan, "tanrıtanımaz, modern düşünceli" kişilerin nitelemesi. Nietzsche bu deyim bazen kendisi için de kullanır, ama (burada olduğu gibi) bazen de (başkalarında) eleştirir.

9

1 Çeşitli, ayrı konulara aynı "gözden", aynı bakış açısından bakan görüş biçimi anlamında.

2 Dokunulamaz düzeyde kutsal.

10

1 Bununla Alman felsefesindeki yoğun mistik/dinsel özellikleri vurgulayan Nietzsche'nin kendi babası da büyükbabası da "Protestan Papaz" idi.

2 (Lat.) "Başlangıçtaki/kaynaktaki günah"; Âdem ile Havva'nın bilgi ağacının meyvesini yemeleri.

3 (Alm. *Tübinger Stift*) Yoğun dinsel bir Protestan eğitim veren ünlü okul, aynı zamanda bir yardım kurumu niteliğiyle, daha ziyade yoksul öğrencileri alırdı (bkz. aşağıdaki not).

4 Tübingen kenti, özellikle "Stift"iyle (Darüşşafaka), Şvabistan'ın (Schwaben, şimdiki Baden-Württemberg'in güney bölümleri) öğrenim merkeziydi. Birçok Alman filozofu Şvab'dı ve Tübingen'de okudu (örneğin Hegel ve Schelling).

5 (Yun.) Şüphe. Bir felsefe akımı olarak Şüpheciliğin (Skeptisizm) temelindeki bakış açısı; bir şeyi bilmenin ("sahici" bilginin) olanaksız olduğu, insanların "bilgi" sandıklarının aslında "yanılgılar" olduğu görüşü. (Nietzsche bu görüşe değer verirdi; bkz. Bl. 12). Ayrıca bkz. aşağıdaki not.

6 Nietzsche burada Kant'ın bilgi görüşünü, aşağıda (Bl. 11'de) ahlak görüşünü eleştiriyor. Kant'a göre, "gerçek" nesnelere "kendi içinde şey" olarak, bilgiden bağımsız "durum" biçimleriyle değil, ancak "görünüş" (fenomen) olan, bilen özneye "görünen" biçimleriyle bilgiye konu olabilirler; oysa insanlar "doğal bir yanılgı"yla bu görünüşleri "gerçek" sayarlar. Nietzsche "skepsis" ile bunu kastediyor.

11

1 Kant'ın ahlak görüşüne göre de, ahlaklı bir eylem, "kesin buyruğa" (kategorik imperatif) boyun eğen ve "ödev" karşısında duyulan bir "saygı"dan kaynaklanır. Böyle bir eylemin ölçüsü, temelindeki ilkenin, her bir *insan* için geçerli bir "yasa" olup olamamasıdır; yani, ilke "genel geçerliğe" yükseltince, her bir *insanın* bu ilkeye göre eylemde bulunduğu düşünülünce, ilkenin eylem belirleyici niteliğini koruyup korumadığıdır.

2 Königsberg (bugün Kaliningrad), Kant'ın bütün yaşamını geçirdiği Prusya kenti. Nietzsche, "Çinli" saydığı "kendini aşağılama" tutumunu, Çin atasözü "Yüreğini küçült" ile birlikte, kısa boyluluğuyla ünlü olan Kant'a yakıştırırdı.

3 İnsanlardan kendilerini kurban etmelerini isteyen eski Semit tanrısı.

4 Kastedilen 1789 Fransız Devrimi'dir. Kant, "Yetilerin Çatışması" (*Streit der Fakultäten*, 1798) adlı kitabının 2. Bölümü'nde, insanlığın "sürekli olarak daha iyiye gidip gitmediğini" tartışırken, "insan cinsinin ahlaki ilerleme eğilimini kanıtlayan bir çağdaş olay üzerine" adlı 6. Kesim'inde, "Devrim'in böyle bir olay olduğunu ve bunun da "insan cinsinde bulunan bir ahlaksal temelden başka bir nedeninin olamayacağını" söyler.

13

1 Dostoyevski'nin ünlü romanına gönderi olabilir.

2 (Sanskritçe) Hint toplumunun "insan artıkları", genellikle dilenerek geçinen, "miskin" insanlar. Sözcüğün, "bir içimlik esrar" anlamında, "şandu"dan gelmesi olası.

3 (Yun.) Yoğun duygu, tutku.

4 "Resim" gibi "hoş"

15

1 İnsanı merkeze alan, ölçü kılan.

2 Bedenin sinirsel işlevlerini yükseltmeye yönelik sinir sistemi.

3 Ereksellik: teleoloji.

16

1 "Dünya vatandaşı"; burada "her toplumdan birtakım özellikler alarak bir araya getiren" anlamında.

17

1 İsrail'in, bugünkü İsrail ile ilgisi yok tabii ki : Yahudilerin en eski mitologyalarındaki ("vaat edilmiş") ülkeleri.

2 Renan Ernst (1832-1892), Fransız dinbilimcisi ve oryantalisti. Dinsel yorumlarında Nietzsche'nin kendi "tam karşıtı" saydığı yazar.

3 (Lat.) Daha üstünü olmayan.

4 (Fr.) Kanundışı işlerin yapıldığı "yeraltı"

5 Büyük şehirlerde, özellikle yoksul Yahudilerin yaşadığı sefalet mahallesi.

6 İnsanlar arasında da görülen, "renksiz" (pigmenti olmayan) saç ve derileriyle belli olan, bozuk kalıtmımlı fertler. Bunların genellikle gözleri de bozuktur.

7 (Lat.) Metafizikçi, filozof.

8 Spinoza'nun *sub specie aeterni* (bengi olanın gözüyle) deyiimiyle kelime oyunu: "Spinoza'nın gözüyle"

19

1 (Lat.) Yaratıcı /lık ruh/u.

2 (Lat.) En yüksek.

3 Nietzsche "mono-theist'lik" (tektanrıcılık) ve monoton (tekdüze, sıkıcı) ile kelime oyunu yapıyor.

20

1 Hindistanlı bilginler değil, Alman Hindoloji bilginleri kastediliyor. (Bunların en ünlülerinden biri, Nietzsche'nin yakın dostu Paul Deussen'di.)

2 Bilginin "görünen"le sınırlandırılması gerektiğini söyleyen felsefe görüşü.

3 Nietzsche'nin *Zerdüş'ten* hemen sonra yazdığı kitabın adı (*Jenseits von Gut und Böse*, 1885); aynı zamanda, yaygın ahlak yargılarından bağımsız olmanın "formülü"

4 Burada daha çok "alçak basınç" koşutluğunda, "bunaltıcı hava" gibi bir anlamda kullanılıyor.

5 Özellikle temizliğe yönelik sağlık önlemleri bütünü.

6 Sağlık amacıyla yeme-içmenin, "perhiz" in düzenlenmesi.

21

1 Özellikle dinbilim ve hukukta, genel bir ilkeyi tek tek örneklerle temellendirme işlemi; genellikle demagoji ve kılı kırk yarma anlamında. Nietzsche "günah çıkarma" işlemi sırasında "günahlar" ın tek tek anlatılışını kastediyor.

2 (Alm. *Sinnlichkeit*) "Duyusal" /bedensel olanla "zevk-ü sefa"ya varasıya uğraşma anlamında.

3 İspanya'da eski Arap kenti (Kurtuba).

4 Sara hastalığıyla ilgili.

5 Bedensel, özellikle de cinsel "serbestleşmişlik"

23

1 Budist rahip.

2 "İçe kapalı", yarı-dinsel, eğitim amaçlı toplulukların sıfatı.

3 Yunan-öncesi ve erken-Grek toprak ve doğa kaynaklı ilkel din biçimleri.

4 Toprağa ve doğaya bağlı tapınma biçimi; kavim düzeyinde din.

5 (Alm. *Keuschheit*) Cinsel güduları bastırma kertesinde, her türlü cinsellikten uzak durmak anlamında. (Katolik papaz olmanın koşullarından biridir.)

24

1 İsa'ya geldiği bölgeye atfen verilen ad.

2 (Lat.) Daha üstünü olmayan.

25

1 Museviliğin tanrısı.

2 (Jesaia, Isaiah) Eski Ahit peygamberlerinden biri. (Nietzsche belki İşaya'nın metrinin birinci tekil şahısta olmasını göz önünde bulunduruyor.)

3 İsyana teşvik eden, siyasal kışkırtıcı.

26

1 Tarihsel konular, tarihsel olanı kavrama özelliği.

2 Eski Yunan'ın son dönemlerinde çıkan ve dünyanın temelde bozuk, "kötü" olduğunu söyleyen felsefe akımı; "kem gözlülük"

3 (İng.) Biftek.

27

1 Sibirya, Nietzsche'nin zamanında da (Çarlık Rusya'nın) siyasal "suçlu"ların sürüldüğü yerdi. Burada kastedilen, Yeni Ahit'teki yer yer açıkça "isyankâr" deyimleme biçimleri.

2 Çarmıha gerilen İsa'nın üstüne "Yahudilerin Kralı" yazılı bir müstehzi "suç bildirisi" asılmıştı. Nietzsche'nin kastettiği, İsa'nın bir "siyasal suçlu" sayıldığı.

28

1 (Yun.) "İyi haber"; hem İsa'nın insanlara getirdiği "tanrı bildirisi", hem de (çoğul haliyle) Yeni Ahit'in çeşitli "mürit"lerce yazılmış metinleri.

2 David Strauss (1808-1874), Alman filolog ve bilgini; 27 yaşındayken yazdığı "aydınlanmış" bir İsa kitabının, sonradan, 64 yaşındayken "Alman halkı için yeniden gözden geçirilmiş" bir biçimini yayımlayınca, Nietzsche'nin *Zamana Aykırı Bakışlar* adlı kitaplar dizisinin ilkinde yerden yere çalmasına yol açar (David Strauss, *Der Bekenner und der Schriftsteller*, 1873).

3 (Alm. *Überlieferung*) Tarihsel bir dönemden bugüne ulaşmış bilgi ve belgeler toplamı.

29

1 İtalyan Azizi.

2 Ruhsal durumları kavrama yetisi, psikolojik konular.

3 (Alm. *Idiot*) Nietzsche, özellikle Dostoyevski'yi tanıdıktan sonra, bu kavramla ve akraba kavramlarla (deli, çılgın) yakından ilgilenir.

4 (Lat.) Yaşam çevresi, "alışkanlıklar"ın temeli, gide-rek "mizaç", görünüm, kıyafet vs. Burada daha çok "ruh hali" gibi bir anlamda kullanılıyor.

30

1 Hazlara önem veren, "mutluluğu" duyusal olanda arayan düşünce akımı. Mutluluğu acılardan ve nahoş-luklardan uzak durmada gören Epikuros ile ilgisi kurul-muştur.

31

1 (İbr.-Yun.) "Mesih", (Arapça) "yağla meshedilmiş", (Arapçadan Batı dillerine "masaj" olarak da geçen kök-ten gelen sözcük). İsa'nın "kutsanmış iyileştirici" yanını vurgulayan adı.

2 (Yohanna) İsa Mesih'in geleceğini haber yeren ve onu vaftiz eden (yarı-)peygamber.

3 (Fr.) "İroninin büyük ustası"

4 Kendini haklı çıkararak savunma.

32

1 (Fr.) Buyuran, egemen olan.

2 Gizli anlamlı, imalı simgelerle anlam bütünleri kur-ma ve bunları anlama "sanatı"

3 Sanskritçe "sınama"; Budizm'de "sınavdan geçme" ve bunun gizemli dili.

4 Eski Çin'in "özdeyişlerle" konuşan peygamber-tanrısı.

5 Platon'daki anlayışla, bir konuda, karşılıklı soru-yanıt yoluyla, bir kişiyi kendi mantıksal kabullerinden hareket ederek "ikna etme" yöntemi.

6 Bkz. Bl. 50.

34

1 (Alm. *Trinitaet*, Lat. *trinitas*) Hıristiyanlığın Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'tan oluşan "üçlü-birliği"; Tanrı, İsa ve Ruhülkudüs'ün hem üç ayrı şey hem de aynı tek şey olduğunu bildiren öğretisi.

2 Türkçeye biraz fazla (!) çevirdiğim deyim, aslında "göz üstünde yumruk"; bir şeyi göstermek isterken kişinin gözüne yumruk atmak gibi bir anlam olsa gerek.

3 Eski Yunan mitologyasında, Amphitryon'un karısı Alkmene'ye Zeus "görünür" ve bu beraberlikten Herkül doğar. Nietzsche Hıristiyan tanrısının Meryem'e "görünme"siyle koşutluk kuruyor (bkz. aşağıdaki not).

4 Alm. *unbefleckte Empfängniss* (conceptio immaculata, bkz. Bl. 56). Meryem'in bakire, "kirlenmemiş" olarak İsa'ya hamile kalması.

37

1 Roma İmparatorluğu; "yayıldığı, egemenlik kurduğu alan" anlamında.

38

1 O sıralarda yeni Kaiser (İmparator) olan genç II. Wilhelm.

39

1 (Alm. *Phänomenalität*) Yalnızca "görünen" kadarıyla yetinmek anlamında.

2 (Alm. *erfinderisch*) Sanattaki anlamında değil, örneğin "teknik buluş" anlamında.

3 Şarap tanrısı Dionysos'un yoğun olarak tapınıldığı yerlerden; mitologyada Dionysos ile Ariadne'nin karşılaştıkları ada. Nietzsche, muhtemelen, ilk kitabı olan *Musikinin Ruhundan Tragedyanın Doğuşu*'na ve orada ele aldığı iki tanrıya, Apollon ile Dionysos'a gönderide bulunuyor.

40

1 (Fr.) Ayaktakımı, adi suçlu. (Çarmıh Roma'da en aşığı idam biçimiydi.)

2 (Alm. *Pharisäer*) Eski İbrani inançlarından oluşan katı tarikatın üyesi; İsa'nın en çok karşı çıktığı, geçerlikteki dinin rahipleri.

42

1 Kötü haberci; Nietzsche "Evangelist" in ("iyi haberci") karşıtını kuruyor.

2 Tiranize etmek; tiranlık: Dehşet, korku salmak; bu yolla kurulmuş tek kişi yönetimi.

44

1 En son neden, amaç, ölçü.

2 Nietzsche kendini kastediyor.

45

1 Markos alıntısında "yargılamak", Pavlus alıntısında ise "egemenlik kurmak" anlamında.

2 (Alm. *Gesindel*) Sürü üyesi anlamında (bkz. Bl. 57'ye not).

46

1 Polonyalı Yahudiler yoksulluklarından dolayı "kirlikleriyle" ünlüydüler.

2 Neron'un sarayında "Arbiter" (yargıç) olan (Titus? Gaius?) "zarif Petronius"un günümüze kalmış roman biçimindeki yapıtı üç uçan gencin maceralarını renkli bir dille anlatır. Petronius siyasal entrikalar içinde kalıp yargılanca bileklerini kesip intihar etmiştir.

3 (İt.) Her şey(iyle) sağlam/sımsıkı.

4 Pilatus, yargılanmak üzere karşısına getirilen İsa'ya, kendisini "Yahudilerin Kralı" sayıp saymadığını sorunca, İsa şu yanıtı verir (Yuhanna, 18, 37-38): "Kral olduğumu sen söylüyorsun [yahut, bunu diyorsun çünkü kralım]. Ben bunun için doğmuşum, ve bunun için dünyaya geldim ki, hakikate şahadet edeyim. Hakikatten olan herkes benim sesimi işitir." Bunun üzerine "Pilatus ona: Hakikat nedir? dedi. / Bunu dedikten sonra, tekrar Yahudilere çıktı, ve onlara dedi: Ben onda hiçbir suç bulmuyorum." "Yahudi Pazarlığıyla" da, "Fısıh" bayramı nedeniyle bir suçlu bağışlamak için İsa'yı öneren Pilatus'dan, Yahudilerin soyguncu Barabas'ı bağışlamasını istemeleri, İsa'yı ise çarmıha germesini istemeleri, Pilatus'un da buna uyması kastediliyor.

47

1 (Lat.) "Değil mi ki Tanrı, Paulus'u yarattı, yadsıyorum tanrısı."

2 (Lat.) Pratikte.

3 Eski İbranice sözcük "öğreti" anlamına gelir; Musa'nın yasalarını niteler. Nietzsche Yunanca "tanrı" (*teos*) sözcüğünün köküyle ilgi kuruyor.

4 İskenderiye, Eski Yunan sonrası ve Hıristiyanlık öncesinin en gelişmiş kültür ve bilim merkeziydi.

48

1 Nietzsche, İbranice "yılan" anlamına gelen sözcük ile, Âdem'in "eşi" Havva arasında ilişki kuruyor. Havva (Eva) için genellikle verilen kök *efa*, *ewa'*dır.

2 Bu bölümdeki matrak geçişle, Nietzsche Eski Ahit'in *Çıkış* (Genesis) öykülerini izliyor: Havva'nın Yılan'a kanarak Âdem'e Bilgi Ağacı'nın meyvesinden yedirmesi; tanrının onları cennetten kovuşu; göklere dek vararak tanrıya ulaşacak Babil Kulesi'nin inşası ve tanrının insanlara ödek olarak farklı diller vermesi, onları "halk"lara ayırması; insanların kötü yola sapması üzerine tanrının (yalnızca Nuh'un gemisinin kurtulduğu) Tufan'ı yaratması...

50

1 (Alm. *Beweis der Kraft*) Bir şeyin, insanları harekete geçirme "kuvvet"ine sahip olduğuna göre doğru olması gerektiğini söyleyerek bunu kanıtlama.

2 (Lat.) Saçma, abes, akıldışı.

3 (Alm. *Prästabherte Harmonie*) Leibniz'den kaynaklanan ve "dünya olayları" ile "tanrı iradesi" arasında ilişki kuran kavramı Nietzsche burada, nedensel olarak bağlı olmayan, ama ortaya çıkışlarında koşutluk gösteren iki olay dizisi anlamında kullanıyor.

51

1 (Lat.) "Ulu tanrının şerefi adına." Papazların kutsama sırasında söyledikleri söz.

2 (İng.) İdman, antrenman, alıştırma.

3 (Fr.) Kısır döngülü düşünce içeren delilik.

4 (Fr.) Küçük hınç, kin.

5 (Lat.) Bu işaretle/simgıyla.

52

1 Nietzsche, kadınlarda görülen aşırı uyarılmışlık durumları ile, çocuklarda görülen, kemik gelişmesi hastalığı yüzünden ortaya çıkan devrim bozukluklarını kastediyor.

2 (Lat.) Üstünlük gururu.

3 "Safiyane" dinsellik ögütleyen Protestan mezhebi üyesi.

4 (Yun.) Sıra gözetmek, yöntemlilik.

53

1 Zerdüşt gönderisi, "Rahipler Üzerine" adlı bölümden (II. Kısım, 4. Bölüm).

54

1 Yukarıda (Bl. 12) "şüpheci" dediğimiz "Skeptiker"e, burada "teknik/felsefi" anlamından çok, yaygın anlamında kullanıldığından dolayı bu karşılığı veriyoruz.

2 Thomas Carlyle (1795-1881), İskoç düşünür. Bazen Nietzsche'ci de sayılan yazar, "kahraman" ve "üstün insan" düşüncelerini Nietzsche'nin onaylamadığı bir "romantiklik"le yorumlamıştır.

55

1 Yahudi düşmanı Alman. Doruk noktasını Nazizmde bulacak olan ırk düşüncesine dayalı Alman milliyetçiliği ile Yahudi aleyhtarlığı, bu sıralarda (özellikle Wagner'in çevresinde) "serpilmeye" başlamıştı. Nietzsche bunlara başından beri şiddetle karşı çıkmıştır.

2 Nietzsche'nin burada eleştirdiği, Kant'ın etik görüşündeki, ahlak sorunlarının "teorik" aklın konusu olamayacağı, ancak "pratik" akıl için "gerçeklik"leri olduğu düşüncesidir. Ancak Nietzsche, Kant'a (dolaylı da olsa) "vahiy" düşüncesini yakıştırmışken haksızlık ediyor: Kant'a göre gerçi ahlak sorunları "bilgi" konusu edilemez, ama yaparak, eylem yoluyla ("pratik akıl"la) gerçekleşir. (Nietzsche'nin Kant eleştirileri genellikle düşünürün kendi yapıtlarına değil, o sıralarda "Kant" adı altında "ortada gezinen" anlayışlara yöneliktir – ya da ancak bunlara yönelmiş olmakla haklı hale gelir.)

3 Ahlak öğütleri içeren Eski Hint (Budist) Yasalar Kitabı'nın adı. "İnsan" demek olan sözcük bu kitapta "insanın ilk atası" gibi bir anlamda kullanılır.

57

1 (Lat.) Suçüstü (yakalanma).

2 (Lat.) Sonsuza dek. Bitmeyen, sonu gelmeyen dizilerin sıfatı.

3 (Alm. *Vorrecht*). Sözcük kuruluşuyla "ön(celikli) hak", hem başkaları bakımından öncelik taşıyan bir hak hem de "geçiş üstünlüğü" gibi bir anlamda, bir üstünlük hakkı.

4 (Lat.) "Güzellik pek az insan[a vergi]dir." Ya da (*pauca/orum* okuyarak), "Güzellik insanın pek az söz[e gereksinim duyduğu bir şey]dir. ("Pek az" anlamına gelen *pauca*, Nietzsche'nin "en azlar"ını çağrıştırıyor. Bkz. Önsöz ve bu bölüm.)

5 "Dünya"dan el etek çekme, münzevilik. Burada "kendini zora koşma" anlamı vurgulanıyor.

6 (Alm. *Rangordnung*) Nietzsche'nin temel kavramlarından, değerlilik açısından bir alttakiler-üsttekiler düzenlemesi ("hiyerarşi"). Nietzsche'ye göre her değerler dizgesi böyle bir düzenlemedir.

7 (Alm.) *Ein Recht ist en Vorrecht*. Çevirisi anlamı veriyor ama sözcüklerin hakkını (!) vermiyor.

8 (Alm. *Gesindel*) Nietzsche'nin ağzında en ağır "küfür" Hem "uşak", hem "sürü", hem "ayaktakımı" gibi anlamlara gelir. (Yukarıda Bl. 45'te "moloz" dedik.)

9 Sosyalist/anarşist: Bunlar yazılırken, 1905'te doğuşuna varacak toplumsal eylemli "anarşistlik" dönemine daha epöy var. "Sosyal Demokrat" hareket de henüz başlangıçlarında. Nietzsche'nin zamanında, hoşnutsuzlukla etrafa bombalar fırlatan, devlet adamı öldüren "anarşist"ler vardı. "Sosyalizm" de (1848'den sonra) en "hırçın" dönemini yaşıyordu.

58

1 (Lat.) Zamana göğüs geren, çağlar boyu kalan.

2 Bkz. yukarıda Bl. 17'ye not.

3 (Lat.) (Tanrı ile) gizemli birliğe varmak.

4 Bir yandan "İbrahim Oğulları"nın "dünya durdukça" varolacakları düşüncesine, bir yandan da tarih boyunca varolmaya "mahkûm edilmiş" olmaları düşüncesine gönderide bulunuyor.

5 Asya kökenli ve gizli tapınma törenleri içeren (Grek öncesi) ilkel dinler.

6 Paulus çeşitli zamanlarda İsa Mesih'in ya da Ruhül-kudüs'ün kendisine görünerek yol gösterdiğini anlatır.

7 "Uyaklılığı" vermek için böyle yazıyoruz. Almanca da *Christ* İsa'yı (Christus, Jesus) olduğu kadar herhangi bir "Hırist/iyan"ı da niteler. ("Uyaklılığı" sağlayan *-ist*, tabii ki, "Hristos"dan gelen "Hırist" ve "Nihil/ist"te bambaşka anlamlarda.)

60

1 Yoksul İsviçreli "şövalye"ler, çeşitli sarayların, bu arada da Kilise büyüklerinin "kapıkulluğu"nu, paralı askerliğini yaparlardı.

61

1 Cesare Borgia (1475/6-1507), İspanya kökenli soylu bir İtalyan ailesinin üyesi; Papa VI. Alexander'ın gayrimişru oğlu. Rönesans'ın kültürlü ve maceraperest, "parlak" kişiliklerinden; aynı zamanda çeşitli siyasal "kudretlilik" girişimleriyle tanırur – Papa olmasına da "kıt kalmıştı"... Nietzsche'nin "üstinsan" için verdiği ender tarihsel örneklerdendir.

2 Bkz. Bl. 10'a not.

3 Alman birliğinin kurulması.

4 "İkinci" Alman "İmparatorluğu"

62

1 (Lat.) İnsanlık; hümanizmin temelindeki anlamda.

2 (Alm. *Verschwörung*) Almanca sözcüğü Frenkçesiyle çeviriyorum (!): “gizlice bir araya gelerek ortak bir düşmana karşı ortaklaşa eyleme geçmek için yemin etmek” anlamında “komplo kurmak”.

3 (Lat.) Lanetli gün.

“Yasa”

Filolojik verilere göre, Nietzsche bu parçayla ne yapacağına (yayımlayıp yayımlamayacağına ve hangi kitabının sonunda yayımlayacağına) bir türlü karar verememiş. Bunun yazılı olduğu sayfa uzun süre *Ecce Homo* elyazmasının sonunda yer almış, Nietzsche'nin yapıtlarının birçok basımında ise (kız kardeşi Elizabeth'in “sansür”üne uğrayarak) yer almamış.

Öteyandan, Podach, “Yasa” dansonra, “Çekiç Konuşuyor” başlığı altında ve *Zerdüşt* 3, 90 gönderisiyle, *Zerdüşt*'ün III. Kitap'ından “Eski ve Yeni Levhalar Üzerine” bölümünün 30. Kesim'ini veriyor. KGW ise *Antichrist* metnini “Yasa” ile bitiriyor; buna karşılık, aynı başlık ve aynı gönderiyle aynı *Zerdüşt* bölümünün bu kez 29. Kesim'ini, Nietzsche'nin bir önceki kitabı *Götzen-Dämmerung*'un (Putların Batışı) sonuna koyuyor. “3, 90” gönderisinden *Zerdüşt* III'ün ilk basımının sayfa gönderisini anlarsak, iki basım arasındaki bu uygunsuzluk, elimizdeki verilerle bir “muamma” olarak kalıyor. KGW, *Götzen-Dämmerung*'u, basıma temel olan yazması Nietzsche'nin elinden geçmiş olan 1889 basımından verdiği göre, burada herhalde bir yanılma olmasa gerek; ancak Podach da “Çekiç Konuşuyor” başlıklı parçayı, elyazmasının sayfa numarasını belirterek veriyor. Bu bakımdan, “günahı onların boynuna” diyerek, bu parçanın çevirisini, yukarıda ana metne

(KGW'ye uyararak) almadık, ama çevirisini (Podach'a uyararak) aşağıda sunuyoruz:

Ey istemim benim, sen her zorluğun mucizesi, zorunluğum benim! Korum beni bütün küçük yengilerden!

Sen yazısı ruhumun, yazgı dediğim! Sen içimdeki! Üstümdeki! Korum ve esirge beni bir büyük yazgı için!

Ve son büyüklüğümüzü, istemim, esirge en sonuncun için – ki amansız olasın yengin içinde. Ah, kimler yenilmedi ki kendi yengilerine!

Ah, kimlerin gözü kararmadı ki o esrik alacakaranlıkta! Ah, kimlerin ayağı kaymadı ki ve unutmadı ki yengisinde – ayakta durmayı! –

– ki ben bir kez dolu ve olgun olayım büyük öğlede: dolu ve olgun, tıpkı eriyik maden gibi, şimşek yüklü bulut gibi, şişmiş meme gibi: –

– dolu ve olgun kendimle ve en gizli istemim için, okunu özleyen bir yay, yıldızını özleyen bir ok:

– bir yıldız, dolu ve olgun öğlesinde, eriyik, delik deşik kut-sanmış yokedici güneş oklarıyla: – kendisi bir güneş ve amansız bir güneş sistemi, yengisinde yok etmeye hazır!

– Ey istem, her zorluğun dönüm noktası, sen benim zorunluğum! Esirge beni bir büyük yengi için!

Nietzsche, ölümünden sonra yayımlanan başyapıtında, çoğunluk karşısında azınlık bile olamayacak bir azlığı ifade ederken, o zamana kadar sağır kalınmış doğrulara kulak verecek yeni bir vicdanın doğuşunu muştuluyor, tıpkı bir peygamber gibi. O günden bugüne çok şeyler değişti. Hıristiyanlığa lanet okuyanlar, hele ki bu coğrafyada, hiç az değil. Keza yeni bir vicdanın doğuşunu bekleyenler de. Ama söz savını koruyor hâlâ:

"Bu kitap en azlarındır."

kirmizikedi.com
[/kirmizikedyayinevi](https://www.facebook.com/kirmizikedyayinevi)
[/krmzkekitap](https://www.instagram.com/krmzkekitap)
[/kirmizikedyayinevi](https://www.instagram.com/kirmizikedyayinevi)

₺ 12

KDV muafiyeti uygulanmıştır

ISBN: 978-605-298-641-7

